

MUZIKOS

Muzikos meno ir mokslo žurnalas

B A R N I

www.muzikusajunga.lt

2020 VASARIS

ISSN 1392-4966

Kaina su CD 5 Eur

Kaina be CD 3 Eur

**Eduardo
BALSIO
metai**

8-23 p.

**Ritos
Aleknaitės-
Bieliauskienės
jubiliejui**

34 p.

Šiame
numeryje:

**GRAŽINA
RUČYTĖ**

**„Simfukams“ –
dvidešimt**

24 p.

9 771392 496009

Numeris su CD

Gražina Ručytė *Praėjusio laiko besiklausant*

Pianistė **Gražina RUČYTĖ** gimė 1930 metais Anykščiuose. Muzika buvo jos aistra nuo pat vaikystės. Mergaitė, išmokusi groti akordeonu, tapo populiaria įvairiausių vakarų, švenčių ir koncertų dalyve. Mokėsi Anykščių ir Panevėžio gimnazijose, 1948 m. įstojo į Kauno konservatorijos fortepijono klasę. 1949 metais buvo ištremta į Sibirą, ten dirbo sunkiausius darbus, teko net žvejoti. 1950 metais jai pavyko įstoti į Irkutsko muzikos mokyklą, joje pradėjo pianistės koncertmeisterės veiklą. 1954–1957 m. studijavo Sverdlovsko konservatorijoje, kartu čia dirbo akompaniatorė. 1957 metais buvo paleista iš tremties. 1959 m. Lietuvos konservatorijoje baigė B. Dvariono fortepijono klasę, čia dirbo koncertmeisterė. 1958 m. G. Ručytė kaip labai prityrusi koncertmeisterė buvo pakviesta į Lietuvos operos ir baleto teatrą. Pradėjo dėstyti Vilniaus pedagoginiame institute, nuo 1989 m. dirbo Lietuvos konservatorijoje, dabartinėje Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, tapo profesore.

Gražina Ručytė daugiau kaip 50 metų buvo viena ryškiausių ir labiausiai vertinamų pianisčių koncertmeisterių. Ji koncertavo su visais žymiausiais Lietuvos dainininkais: Virgilijumi Noreika, Vaclovu Daunoru, Irena Milkevičiūte, Giedre Kaukaite, Birute Almonaityte ir daugeliu kitų. Ypač ilgas ir įspūdingas buvo jos bendradarbiavimas su Regina Maciūte. Tarp užsienio dainininkų, su kuriais yra pasirodžiusi G. Ručytė, – žymus vokiečių tenoras Peteris Schreieris.

G. Ručytės skambinimas pasižymėjo giliu muzikinio teksto supratimu, puikiu kiekvieno solisto individualybės pajautimu, gebėjimu kurti bendrą meninį vaizdą. Šiame CD sudėta tik dalis iš daugybės jos įrašų. Jie liudija ne tik G. Ručytės meistriskumą, bet ir nepaprastą talentingiausių Lietuvos dainininkų istoriją, dabarties klausytojams gražina nuostabius balsus. Šis diskas ne leis jų užmiršti, skatins didžiulius ir jais, ir G. Ručytės menu.

1.	Feliksas Bajoras. Kurčias miškas be genelio
<i>Atl. Gražina Apanavičiūtė</i>	01'28
2.	Pietro Mascagni. Turidu arija iš operos Kaimo garbė
<i>Atl. Virgilijus Noreika</i>	04'10
3.	Giuseppe Verdi. Otelo mirties scena
<i>Atl. Virgilijus Noreika</i>	05'07
4.	Jacques Fromental Halévy. Eleazaro arija iš operos Žydė
<i>Atl. Virgilijus Noreika</i>	05'45
Franz Schubert. Fragmentai iš ciklo Žiemos kelionė / Winterreise		
5.	Labanakt / Gute Nacht	04'40
6.	Sąstingis / Erstarrung	03'22
7.	Liepa / Der Lindenbaum	05'06
8.	Žvilgsnis į praeitį / Rückblick	02'25
9.	Pavasario sapnas / Frühlingstraum	04'37
10.	Varnas / Die Krähe	01'39
11.	Kaime / Im Dorfe	03'59
12.	Drąsa / Muth	01'30
13.	Rylininkas / Der Leiermann
<i>Atl. Giedrius Prunskus</i>	03'42
14.	Richard Strauss. Serenada
<i>Atl. Irena Milkevičiūtė</i>	02'47
15.	Argentinietiška daina
<i>Atl. Regina Maciūtė</i>	02'27
16.	Guy d'Hardelot. Todėl / Because
<i>Atl. Virgilijus Noreika</i>	02'04
17.	Fritz Kreisler. Sinkopės
<i>Atl. Rasa Vosyliūtė (smuikas)</i>	02'32
18.	Feliksas Bajoras. Variacijos lietuvių liaudies dainos Ugdė motulė tema
<i>Atl. Gražina Apanavičiūtė</i>	03'27

Donatas KATKUS

Visi „MUZIKOS BARŲ“ prenumeratoriai žurnalą gauna su šia kompaktine plokštele.

CD tema:
Gražina
RUČYTĖ

Nuskenavę QR kodą,
telefono ekrane pamatysite
straipsnį papildančius
garso ir vaizdo įrašus,
nuotraukas

Turinys

CD TEMA

Andrius Vaišnys **Gražinos Ručytės *pianissimo*** / 2 p.

EDUARDUI BALSUI – 100

Dalia Balsytė **Jo muzikoje girdžiu neišsakytus
žodžius** / 8 p.

Eglė Juocevičiūtė **„Eduardas Balsys (1919–1984).
Apie meistriškumą“** / 10 p.

Paroda Nacionalinėje dailės galerijoje

Audronė Žigaitytė **Kokia baisi gelmė – žmogaus
širdis** / 14 p.

*Apie operos „Kelionė į Tilžę“ pastatymą Klaipėdos valsty-
biniame muzikiniame teatre*

Žaneta Skersytė **Eduardo Balsio metai Klaipėdos
valstybiniame muzikiniame teatre** / 17 p.

Emilė Riškevičiūtė **Eduardo Balsio vardas – žinia
pasauliui** / 18 p.

*I tarptautinis Eduardo Balsio jaunųjų kompozitorių
konkursas*

„Balsiukų“ dedikacija Eduardui Balsiui / 21 p.

**Kompozitoriaus Eduardo Balsio 100-metis. Ren-
ginių katalogas** / 22 p.

ATEINAME

Ignas Gudelevičius **„Simfukams“ – dvidešimt** / 24 p.

Giedrai Julijai Tutkutei – Stambulo konkurso
laurai / 59 p.

DIDŽIOJI SALĖ

Remigijus Vitkauskas **Simfoniniai žiemos stebu-
klai** / 26 p.

Remigijus Vitkauskas **Sėkmingos Nacionalinio sim-
foninio orkestro gastrolės Lenkijoje** / 30 p.

PAŽINTIS

Žaneta Skersytė **Laimingas Ritos Petrauskaitės
pasaulis** / 31 p.

Ina Dagytė-Mituzienė **Vasario žiedai Lietuvos
muzikų sąjungos svetainėje** / 32 p.

*Dainininkės Gintarės Skerytės kūrybinės ir pedagoginės
veiklos apžvalga*

Elvina Baužaitė **Ričardas Šumila: „Gyventi tuo,
ką darai“** / 51 p.

SUKAKTYS

Vaclovas Juodpusis **Žvelgianti į Lietuvos muziki-
nės kultūros tolius** / 34 p.

Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės jubiliejui

Veronika Vitaitė **Vainiūno namuose pami-
nėtas Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės
jubiliejus** / 38 p.

IŠ ARTI

Juozas Skomskis **Smuikas – arčiausiai širdies** / 40 p.

FESTIVALIAI

Gaja Klišytė **„Medynės“ – iššūkių kupinas festiva-
lis** / 42 p.

NAUJI LEIDINIAI

Bronislovas Skirsgilas **Knyga apie mokytoją** / 45 p.

PANORAMA

Daiva Tankūnaitė **Panevėžio Vytauto Mikalausko
gimnazijos 75-metis užrašytas natomis** / 46 p.

Jūratė Šleinytė **Fortepijono pedagogės kūrybos
vakaras** / 46 p.

Vera Badjanova **Renginiai Viktoro Radovičiaus
100-mečiui** / 47 p.

PREMJERA

Rita Aleknaitė-Bieliauskienė **Sergejaus Prokof-
jevo „Lošėjas“ Vilniuje** / 48 p.

POPULIARUMO KAINA

Rūta Giniūnaitė **Justinas Jarutis: „Neįmanoma
pasiruošti mirčiai, vaikui, sėkmei“** / 57 p.

MOKSLO LINK

Imantas Šimkus **Apie tolygų dirigavimą: pulsa-
cija manualinėje dirigavimo technikoje ir jos
įtaka atlikimui** / 53 p.

Straipsnio pabaiga (pradžią 2019 m. Nr. 5–6)

PRISIMENAME

Vytautas Alenskas **Švęsti, deja, negalėsime – tik
minėsime** / 60 p.

Vytautui Blūšiui – 90

NETEKTIS

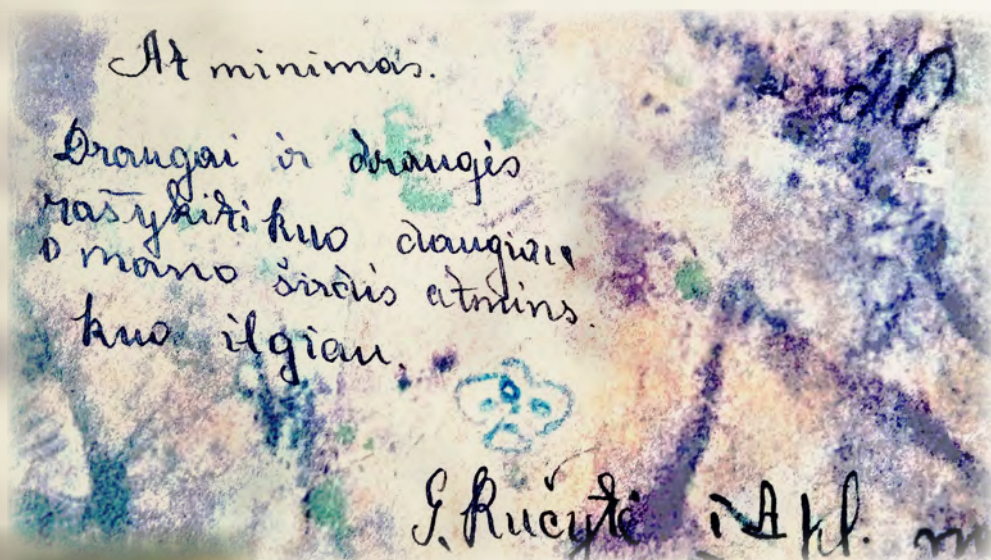
Virginija Apanavičienė **In memoriam Algimantas
Bražinskas** / 62 p.

MUZIKŲ SĄJUNGOJE

/ 64 p.

Gražinos Ručytės *pianissimo*

Įrašas mokykliniame atminimų dienoraštyje, 1939 m.

iš Gražinos RUČYTĖS-LANDSBERGIEŲS archyvo

Andrius VAIŠNYS

Šių metų sausį pianistei Gražinai Ručytei-Landsbergienei sukako 90 metų, o kovo 10-ąją, Nepriklausomybės atkūrimo 30-mečio išvakarėse, ji iškeliavo amžinybėn.

„Vagos“ leidykla 2019 m. išleido monografiją „Gražinos Ručytės *pianissimo*: branda ir sklaida antiformalistinio rojuko metais“ (recenzavo profesorės Irena Uss-Armonienė, Aušra Martišiūtė-Linartienė ir Auksė Balčytienė).

Vilniaus universiteto profesorius, žurnalisto dr. Andriaus Vaišnio knyga skirta itin dėmesingam skaitytojui, kuris turėtų susigaudyti keliuose pasakojimo sluoksniuose, suvokti, kad joje reikšminga veik kiekviena detalė, paminėtas susitikimas ar įvykis.

Kaip sako monografijos autorius, ji atsirado iš lėtų pokalbių su pianiste G. Ručyte-Landsbergiene apie jos gyvenimą tremtyje – nuo nuotykio apie ten bandytą pavogti

Gražina Ručytė-Landsbergienė, 2000 m.

Gražinos Apanavičiūtės kūrybos vakaras Lietuvos SSR meno darbuotojų rūmuose (dab. – Prezidento rūmai). Iš kairės: pianistė Gražina Ručytė, Gražina Apanavičiūtė, konservatorijos profesorė Aleksandra Staškevičiūtė, stovi muzikologas, Lietuvos konservatorijos dėstytojas Jonas Bruveris, 1981-04-23.

akordeoną. Bet jam atrodė, kad būtų kur kas įdomiau išžiūrėti į portretą moters, kurią ne vienas apibūdina kaip griežtą, beprotiškai reiklį, net valdingą asmenybę.

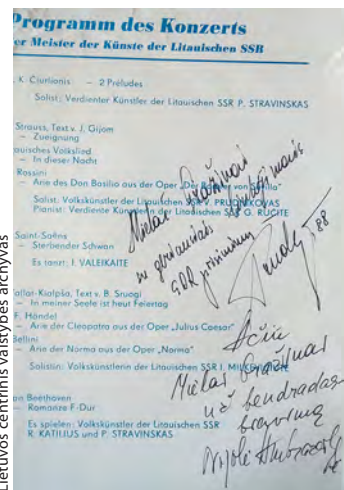
„Galbūt druskos maišų nešiojimas iš baržos į krantą, gal vyriška išlikimo aplinka išmokė užsisklęsti ir paslėpti jautrumą, siekti tikslo keliant sau ir kitiems aukštus profesinius reikalavimus, – svarsto A. Vaišnys. – Vieno „Vostočno-Sibirskaja pravda“ žurnalisto dėka Gražinai pavyko patekti į Irkutsko muzikos mokyklą, o šią baigus įstoti į Sverdlovsko (dabar – Jekaterinburgas) muzikos akademiją. Kita vertus, ji buvo lydimas dvasiškai atvirų ir stiprių asmenybių, kurios pagelbėjo siekiant grįžti į Lietuvą, nutraukiant ryšius Rusijoje. Nors buvo įdomu klausytis gyvenimo istorijos, mano herojė nenorėjo, kad knygoje atsirastų atviresnių epizodų iš darbo Operos teatre, taip pat iš to pirmojo politinio laikotarpio, kai Vytautas Landsbergis tapo Aukščiausiosios Tarybos vadovu, o ji – pirmąją poną, nors kategoriškai atmėta tokia jautusis, nes visa nematomoji oficialių susitikimų ruošą tekdamo jai. Tad pasakojimus apie nakvynę Paryžiuje de Golio apartamentuose ar vizitus kitur tenka atidėti. „Neužmušama katė“ tikriausiai yra taiklus ponios Gražinos apibūdinimas, kurį ištarė mano kalbinta Judita Leitaite; tai asmens atkaklumo, principingumo įvertinimas. Galiu suprasti, kodėl ponė Gražina, kaip ji pati sakė, kitiems galėdavo atrodyti vis nepatenkinta, kai siekdavo profesinio tobulumo: reikalavimas aukštai laikyti kartelę turbūt ne vieną nuvargina. Bet gal todėl Virgilijus Noreika šiai solistų partnerei yra suteikęs aukščiausią įvertinimą – palygino ją su Italijoje sutiktu repetitoriumi. Apskritai knygoje nėra atsitiktinių vardų – tai žmonės, apie kuriuos G. Landsbergienė pasakojo dau-

Virgilijaus Noreikos komplimentai scenos partnerei Gražinai Ručytei, 2009 m.

Dainuoja Giedrė Kaukaitė, akompanuoja Gražina Ručytė

Afišoje – Nijolės Ambrazaitytės ir Vladimiro Prudnikovo autografs Gražinai Ručytei, 1988 m.

giau ar mažiau, bet jie buvo svarbūs jos gyvenime.

Šis darbas yra ir muziko gyvenimo analizė sovietmečiu, 1949–1989 metų laikotarpiu, kai Dmitrijus Šostakovičius kelis dešimtmečius baimindamasis rašė savo satyrinės muzikos veikalą „Antiformalistinis rojukas“, skirtą sovietiniam realizmo reikalavimui pašiepti, bet jis buvo atliktas tik po kompozitoriaus mirties. Tuo norėjau parodyti, ką gali reikšti pianisto – vieno iš tūkstančių koncertmeisterių – gyvenimas, kai pats iškiliausias Stalino ir Lenino premijų laureatas bijo persekiojimo. Štai kodėl biografija turi būtent tokį sociopolitinį ir kultūrinį kontekstą: pirmiausia jaunesnės kartos žmogui – manau – pakankamai tirštas aplinkybių paaiškinimas, įskaitant faktus išnašose, bus pravartus.

Galiausiai studija turi dar vieną ypatumą – joje pateikta pianisto mokyklos bruožų, kuriuos atskleidžia ne tik G. Ručytė, bet pirmiausia jos mokytojas, tarptautinio žinomumo profesorius Jevgenijus Vaulinas. Todėl, apie jauną skaitytoją galvodamas, įpyniau kai kurių detalių tam tikru

kontrasto principu, kad žmogus suvoktų absurdo gylį ir plotį greta muzikos aukštumų. Žmonės gyveno tikrai ne „nuobodulio visuomenėje“, nes gebėjo kurti menus ir perteikti kūrinius itin suvaržytais aplinkybėmis.“

Ištraukos iš monografijos

Instrumentas – muzikinės vaikystės simbolis: kai Pranas Ručys pradėjo dirbti Kauno „Drobės“ fabrike, nupirko dukrai didelį naują akordeoną „Hohner“. Rašydamas knygą radau tokį skelbimą tarpukario spaudoje: „Sakoma, kad tai vienas geriausių akordeonų, sukurtų „Hohner“. 120 bosų. Tikrai geros kokybės ir labai retas modelis. Tikrai geros būklės, puikiai skambantis ir yra subalansuotas gero specialisto. Vadintas *Old Italy*, riboto leidimo pagamintas Vokietijoje 1930.“

Kartą Gražina, su tėvais vakarieniavusi Kaune, „Metropolio“ restorane, kur prieškarui koncertuodavo Michelio Hofmeklerio orkestras ir scenoje priešais muzikantus paprastai būdavo padėti kurį laiką „ilsėtis“ net du akordeonai, pati išdrįso pagroti. Savo nauju akordeonu. O salėje buvęs Petras Biržys – Pupų Dėdė užkalbino Gražinos tėvą.

– Nepamenu, ką grojau, tačiau Pupų Dėdė, jau sužinojęs, kad ką tik esam įsigiję naują akordeoną, paprašė jį atnešti. O grąžino su įrašu: „Gražina. Identifikuotas instrumentas, 1940“.

Artistas kažkodėl užrašė ankstesnius metus, nei įvyko susitikimas restorane.

Pirmoji sumaištis dėl šio instrumento nutinka 1949-ųjų kovo 25-ąją, naktį, kai Gražinos, konservatorijos studentės, nuomojusios butą Kaune, ateina suimti: trečią valandą namo šeimnininkė pažadina ir įleidžia milicininkus.

Kaip saugumo ministerijos – MGB – agentai sužinojo, kur apsigyvenusi Kaune muzikos studentė G. Ručytė? Tiesiog kartą pas Ručienę užsukusi kaimynė pasisiūlo „ką nors nuvežti dukrai“, nes ji esą važiuojanti į Kauną, ir štai mama iš naivumo pasako adresą. Nė vienas žmogus negali pažinti savo kaimyno: ar šis turi klausą ir ko pats klausio.

Dvejais metais anksčiau, gimnazijoje, klasės draugė buvo paprašiusi pagalbos priemonių partizanams, todėl Gražina atnešė iš namų tvarsčių, kitų daiktų, bet netrukus buvo sulaikyta tiesiog klasėje ir išvesta į NKVD būstinę:

– Tada neaiškinau savo norų ar pažiūrų ir tik prisipažinau davusi tvarsčių.

Klasės draugė, talkinusi partizanams, jau buvo įkliuvusi kaip ryšininkė.

Mintyse – sujaukta, milicininkai Gražiną sekioja, nes iš gretimo namo per jų „neapdairumą“ tik ką pabėgo vaikinai. O štai ji akordeoną palikusi vaikų darželyje Ožėškienės gatvėje, kur dirba su vaikais, bet pati negalėtų būti išleista jo parsinešti. Kaimynė, medicinos studentė Regina, pasiryžta nueiti iki darželio ir pagabenti muzikos instrumentą. Kita draugė, Regina Varevičiūtė, ima krauti

iš Gražinos RUČYTĖS-LANDSBERGIEŲS archyvo

Grupė mokinių iš Panevėžio atvyko į kompozitoriaus J. Gruodžio laido tuves (Gražina – sunkvežimyje, centre). Kaunas, 1948-04-16

daiktus, patalynę. Su ja, artima bičiule iš Panevėžio, studijavusia maisto pramonę, iš vakaro buvo nuėjusios į kiną, paskui – į „Tulpės“ (buvusią Makso Konrado) kavinę suvalgyti pyragaičių. Matydama mieste daug milicininkų ant žirgų, pasvarstė: „Nenorėčiau, kad šiandien vežtų, nes ryt – stipendija“.

Parėjusi iš pramogų su drauge apie vidurnaktį, Gražina nusimaudo, pasitiesia švarią patalynę. Iš tikrųjų nekilo minties slapstytis, nes studentai, gyvendami atskirai nuo tėvų, kartais suėmimų išvengdavo.

Iki tol šeima išsigelbėjo net du kartus. 1941-ųjų birželį buvo iš Anykščių išvažiavę į kaimą – trėmimų savaitę nenakvodavo namie:

– Turėjome net bunkerį kaime – vieną pas kaimynus, kitą prie namų.

Milicininkai kantriai laukia Gražinos kaimynės sugrįžtant. Gražina sėda prie fortepijono, pradeda groti F. Chopino Baladę Nr.1. Šis instrumentas paskolintas iš mokytojos Eugenijos Matiukienės, kuri andai pasirūpino jį atgabenti studentei repeticijoms.

Fortepijonas skamba tol, kol pradeda švisti. Tuo metu Panevėžy suimama ir likusi Gražinos šeima, nors atėjusieji išvežti tėvą perspėjo: „Tamsta gali likti, nėra sąrašė.“ Tėvas paprašo palikti jauniausią dukrą, bet atėjusieji atsisako, tada jis pareiškia vyksias kartu su šeima.

O namo priešais Kauno autobusų stotį kieme devyniolikmetės koncerto klausosi ir kiti paimti tremtin asmenys, susodinti mašinoje, – Birutė Greičiūnienė, Degučių šeima.

Pareina Regina su akordeonu, fortepijono muzika nutrūksta.

Netrukus instrumentas – jau sunkvežimyje su Gražina, vežama į nežinią. Kylant Parodos kalnu, atsiveria vaiki panorama, brėkšta šviesus rytas:

– Skaudus saulės tekėjimas.

Numatytuosius iškelti iš Lietuvos nuveža į Jonavą. Dėstytoja E. Matiukienė dėl Gražinos skuba į saugumo būstinę, bet išgirsta paliepimą eiti namo, tuomet ji neša Gražinai maisto į stotį ir nespėja. Trumpam grįžusi 1956-aisiais Gražina aplankys Eugeniją kaip vieną pirmųjų brangiausių žmonių Lietuvoje.

Cigarečių reklama „Putyna“ primuma Baikale žvejojusiems tremtiniams, kad taip vadinamas metas, kai žuvys plaukia į tinklus

Uralo konservatorijos padėkos raštas studentei G. Ručytei už dalyvavimą „tarybinių kompozitorių muzikos geriausio atlikimo konkurse“

Traukinys pajuda. Gražina pasiseka įsitaisyti viršutiniame gulute, arti langelio.

– Kai sąstatą sustabdo Minske, mums atneša karšto vandens, ir tada per ruporą išgirstu: groja Franzo Liszto Rapsodiją kaip savotišką mano gyvenimo leitmotyvą.

Vagone, vežama su ką tik išventintais kunigais, tarp kurių yra ir Vincas Algirdas Pranckietis, klierikais, kurie įrengę viename kampe altorių, Gražina klausosi poeto Jono Stašaičio skaitomų eilių, bendrakeleiviams pagroja, drauge daug dainuoja.

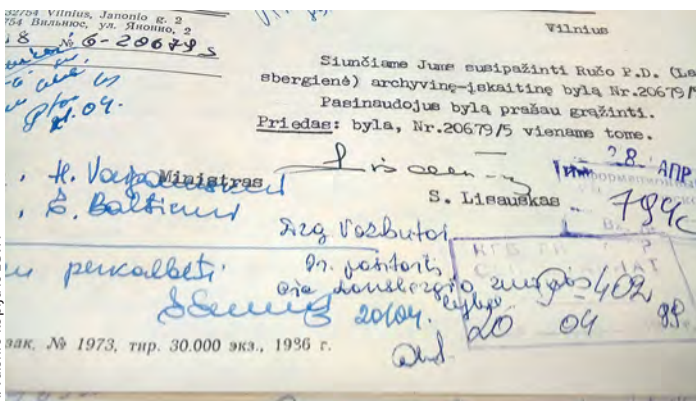
Olchono sala netruks atsiverti spalvų grožiui: agurkliniai magnolijūnai, graižažiedžiai, gencijonai, drugišiai, tulpės; balto smėlio paplūdimys ir poeto paminėta Šamano ola, į kurią pagal buriatų padavimą moterims įeiti draudžiama.

Tai dabar dėl augalų gamtosaugininkai jaudinasi, nes saloje juos traukia radio dalyviai, nors Baikalo gamta 1996-aisiais įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą. Anuomet žmonės taikėsi prie gamtos, ieškodami, kaip išlikti.

Bet pirmiausia ne gamtos grožis, o buities nykis pribloškia: barakas, vadintas „Šamanka“ pagal greta stūksančios olos ir už jos esančios įlankos pavadinimą, su kabančiais viduje skudurais, krante prigludęs didelis žvejybos barkasas, kuriame telpa daugiau kaip kilometras tinklo ir

Muzikos mokytoja G. Ručytė žimos mokykloje (kai pavyko būti perkeltai iš Baikalo), 1950 m. vasaris

1989 m. balandžio mėn. LSSR vidaus reikalų ministro ir KGB vadovų įrašai ant tremtinio Prano Ručio bylos, tarp jų – KGB pirmininko E. Eismunto pastaba pavaduotojams siūlant „perkalbėti“ (t. y. aptarti). Mat centre matome įrašą: „Drg. Vozbutai, pr. pasitarti, čia Lan[d]sbergio žmonos byla“. Šioje byloje be kita ko galima perskaityti, kaip P. Ručį, grįžusį iš tremties, 2 kartus buvo atsisakyta reabilituoti, kadangi iki 1939 m. turėjo nekilnojamojo turto, įmonę ir samdomų darbuotojų. Gražinai Ručytei, ištremtai 1949 m., LSSR vidaus reikalų ministerija reabilitacijos pažymą išdavė tik 1985 m.

Gražina Ručytė-Landsbergienė, 1980 m.

virvės, visur – gurgždantis smėlis. Kartu atkeliavęs kuni-gas pirmąjį išpūdį apibūdina iš nakties: „Kai išvargę su-gulėme ant grindų, užpuolė blakės“¹, lendančios iš visų plyšių, ir „nuo lubų tiesiog ant mūsų krenta“.

Apgyvendinta toje 73 kilometrų ilgio saloje Gražina jautėsi lyg „žalia gimnazistė“:

– Nuo verkimo net kvėpavimas sutriko: devyniolikos – ir jokios ateities neturi. Neturi teisės net svajoti, – dalijasi savo pirmuoju išpūdžiu apie 1949-ųjų saloje prasidėjusį pavasarį.

Per kelias paras sudūžta muzikinis gyvenimas, į kurį Kaune buvo pasinėjusi. Ji dar nežino, kur šeima. Tame barake žmonės paklodėmis užtveria atskirus plotus ir pasidaro „privačius“ butus: viename gale gyvena moterys, kitame – vyrai.

O štai Degučiai gauna 6 vietų namelį ant slidžių, skirtą žiemos žūklei. Kitų jis vadinamas vagonėliu. Namelyje – krosnelė, dviaukščiai gultai, narais vadinami, tarp jų – stalas, praeiti jau nėra kur. Ši šeima nuo saviškių atskirtą Gražiną pakviečia gyventi kartu.

Ilgokai ir atvirai su Gražina susirašinėjęs V. Skuodis, tapsiantis ne tik geologu, bet ir disidentu, abiejų draugių – Onutės Litvinaitės [vėliau – Narbutienės] ir Gražinos – gyvenime suvaidina svarbų vaidmenį. Jis nusprendžia atvažiuoti į pasimatymą su Gražina Irkutske pasikvietęs savo kurso kolegą iš Vilniaus universiteto Vytautą Narbutą:

– Tačiau mes vienas kitam netikom: paaiškėja, kad Vytautas mano pasauliui labai svetimas. Kaip buvo bičiuliški ryšiai, tokie ir lieka. O štai Narbutas „užsikabina“ Irkutske pas Onutę.

Studentas V. Narbutas per vieną V. Skuodžio laišką, skirtą Gražinai, perduoda linkėjimų muzikos mokinei Onutei – „jeigu ji prisimena“. Tas studentas, matęs merginą su kaselėmis Lietuvoje dar iki jos tremties, nebuvo drįsęs prakalbinti. Ir Onutė atsako į tuos linkėjimus, jauni žmonės ima susirašinėti, prasideda nuostabi išgyvenimų istorija tarp tremtinės muzikos mokinės ir studento, kai jie abu turi būti labai tvirti, atkaklūs, kad pasiektų tikslą – sukurtų šeimą ir Onutė grįžtų į tėvynę. Ši istorija yra greta Gražinos gyvenimo, atskleidžianti ir jaunų žmonių gebėjimą įsipareigoti, ir liudija jų pasaulėžiūros bei būdų tvirtumą.

Kai pirmą kartą atvykę V. Skuodis ir V. Narbutas po artimesnės pažinties su merginomis turi grįžti į Lietuvą, atsisveikinant geležinkelio stotyje juos sulaiko MGB agentai ir atima fotojuostas. Lieka susitikimus prisiminti tik gyvai arba išvis... pamiršti, nes Onutė net ima manyti, kad jos Vytautas po tokio persekiojimo daugiau neatvažiuos. Vėl gavusi mylimo žmogaus laišką praneša ir Gražinos nuomonę, nes iš pasakojimų Narbutas jai nepatikęs, tačiau po kelionės, išvydusi gyvai, „ji Tave pripažino“². Mat Gražinai tuo metu atrodo, kad draugę pagavęs „rožinis rūkas“

pakeis jų santykius ir, matyt, Onutė to neįjunta.

Ilgainiui Onutė pastebi atsirandantį reiškinį, kaip Sibire vaikinai ima kurti mišrias šeimas: „Stebiu mūsų studentus ir galvoju, kaip jie nutolo nuo savo tėvynės, vedė rusaites, jaučiasi labai laimingi“ (iš laiško smuikininkui, generolo sūnui Pauliui Juodišiui)³. Žinoma, tokį žmonių pasirinkimą lemia itin daug veiksnių – kintanti pasaulėžiūra, kita papročių ir tradicijų samprata, skleidžiama oficialiosios propagandos, silpnėjantis dvasinis ryšys su tėvyne, siekis susikurti visiškai savarankišką asmeninį gyvenimą neskiriant dėmesio istorinei ar juolab politinei savimonei.

Sesuo Elvyra laiške jau po Stalino mirties pasigiria: „Aš nusifotkinau su tautiniais rūbais. Visi sako, kad išėjau labai panaši į tave“⁴. Daugelis lietuvių yra atsivežę drabužių, kuriuos Sibire saugo kaip tapatybės liudijimą, juos dėvi. Mama du tautinius kostiumus Panevėžyje buvo nupirkusi iš tautodailininkės, kuri, vėl užėjus okupantui, verčiama nutraukti veiklą, 1947-aisiais išpardavinėjo savo išaustus, pasiūdintus daiktus. Gražina kostiumą išsaugo ir, restauruotą po Nepriklausomybės paskelbimo, dėvi iki šių laikų.

Taigi svajonė pereiti bedugnę tuo tvirtu, kaip 1949-ųjų pavasarį rašė [Vytautas] Viržonis, lieptu pradėjo pildytis – iš pradžių Zimoje padirbėjęs muzikos mokytoja, o paskui patekęs į Irkutsko muzikos kolegiją. Šioje stiprioje mokykloje Gražina susipažįsta su dviem draugėmis – jau paminėta O. Litvinaite (vėliau – Narbutiene) ir Ale Akelaiyte. Onutė iki tol dirbo Irkutsko rajono kolūkyje – tai prie statybų stumdydama karutį su moliu („vagonetę“), tai kasdama bulves („vienas kasa kastuvu, o keturi renka“).

Gražina apsigyvena bendrabutyje, dviejuose sujungtuose kambariuose su „visomis rastomis blakėmis“; pačios kapoja malkas ir kūrena, o patalynę turi savo, „dar iš Lietuvos“. Apie gyvenimo Irkutske pradžią viename iš laiškų Onutė palikusi tokį įrašą: „Mes trys labai gerai sugyvenam, nors esam gana skirtingos. Gražina yra šiek tiek savotiška, ji iš viso didelių kraštutinių žmogus (...). Tai mane labiau traukia prie Gražinos, tai prie Alės“⁵. Po poros metų Onutė, manydama, kad turės išsikelti pagal paskyrimą dirbti toliau už Irkutsko, pastebi laiške būsimam vyrui: „Net nesuprantu, kaip galėsiu būti be Gražinos, mes su ja gyvenam visai vienu gyvenimu, visuose reikaluose mes visuomet kartu, visuomet sutinkam“⁶. O 1953-aisiais padaro išvadą: „Tik vieną Gražiną galėčiau pavadinti tikra drauge“⁷.

Pažintis su Onute – ilga viso gyvenimo draugystė.

Gražina ir Ona ieško būdo užsidirbti lėšų, tad studijas turi suderinti su darbu.

– Pirmą kartą išgyvenau, kaip yra visiškai neturint

³ Gedgaudas E., ten pat, 172.

⁴ Elvyros Ručytės laiškas. LLMA, f. 82, ap. 2, b. 51 l. 3.

⁵ Gedgaudas E., ten pat, 163.

⁶ Gedgaudas E., ten pat, 170.

⁷ Gedgaudas E., ten pat, 179.

¹ Prancietis V. A. *Baikalo žvejys*, Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1998, 52.

² Gedgaudas E. *Ona Narbutienė. Gyvenimo preliudai*, Vilnius: Versus aureus, 2012, 201.

Gražina ir Vytautas Landsbergiai su vaikais

ko valgyt. Išėitis buvo tik duona su druska⁸. Ir gyva iki šiol.

Juk Irkutske nėra pasiekama toji skani Baikalo žuvis, nors kunigas prisiminimuose ir teigia, kad „Baikalas maitino milijoninį Irkutską

ir kitus miestus“⁹; matyt, nepakankamai. O „Vostočno-Sibirskaja pravda“ anuomet praneša, kad „Olchono rajono žvejai kolūkiečiai 120 procentų įvykdė sužvejavimo planą“¹⁰.

Onutė kaip išskirtinį studijų Irkutske maistą mini „pašvinkusios kilkės“ puotas. Po dviejų mėnesių Irkutske Gražina su Onute nusiperka cukruotų meduolių ir joms atrodo, kad yra „labai turtingos“. Ilgainiui pasigamina ir susišaldo sibirietiškių koldūnų. Iki tol Onutė vietoj arbatos tiesiog gerdavo šaltą nevirintą vandenį.

Kai su Rita, Vidos seserimi, Gražina nusileidžia konservatorijos laiptais į pirmą aukštą, ten jau laukia *tas* vyras – Vytautas Landsbergis:

– Tačiau bendrauti pradėdame tik po metų. Ir tikrai neturiu jokios nuodėmės, kad Landsbergis mano buvo pastebėtas. Daug daugiau kiti vyrukai buvo mano pastebimi.

Gražinos šeimyninio gyvenimo istorija, prasidedanti rūpestingų tėvų sukurtoje vaikystėje, persikelianti į Chužyro-Irkutsko, paskui Sverdlovsko (dabar – Jekaterinburgas) etapą, tuo susitikimu Vilniaus konservatorijoje virsta naujo gyvenimo pradžia, kuriame ji atranda sau lemtą vyrą. Nubraukdama bet kokius kitus patirtus susitikimus ar skaitytus prisipažinimus.

– Toks mano pirmas susipažinimas su Landsbergiu. Paskui, kai susiruošiu į gruzinų dainininkės Zaros Doluchanovos koncertą Kaune, nes stengiausi pasinaudoti galimybe aplankyti kuo daugiau renginių, neturiu kur pernaktuoti kitai dienai nusipirkusi bilietą išvažiuoti, todėl klausiu jūdvių – Ritos ir Vytauto, kadangi jie ruošėsi vykti į Palangą vasaroti: „Ar negalit manęs kur nors pernaktinti?“ Vytautas sako: „Aš mamos paprašysiu.“ Ir tada pamatau Vytauto mamą. Tai buvo labai trumpas susitikimas, nes aš anksti rytą išeinu, kad jos netrukdyčiau. Man šie abu susitikimai vis dar atrodo lemtingi. Kodėl aš atėjau į jos namus, kartais klausiu? Kai grįžau 1957 metais, jos jau neberadau gyvos.

⁸ Tuo metu vidutinis atlyginimas buvo 601 rublis, 1 kg bulvių kainavo 0,80 kapeikų. Šaltinis: Средние зарплаты в царской России, СССР и РФ с 1853 по 2015 год. – Ороссу.ком. Kita vertus, maisto produktai kasmet brangdavo daugiau nei 100 procentų. Sovietų Sąjungoje 6 dešimtmečio pradžioje buvo maisto aprūpinimo krizė, nors Rusijos ekonomikos istorikai nesieja šių aplinkybių su represijomis, tik teigia: „Tarp darbininkų šeimos maisto produktų didžiausią svorį turėjo duona ir bulvės, bet kai buvo pastebėtas duonos vartojimo mažėjimas palyginti su prieškarį, mažai maistingų bulvių – tą metų „antrosios duonos“ – vartojimas padidėjo.“ Šaltinis: Крулов Владимир. Последний сталинский голод: кризис продовольственного обеспечения в СССР начала 1950-х г. – Экономическая история: ежегодник, 2014, 403–446.

⁹ Prancietis V. A., ten pat, 65.

¹⁰ План рыбодобычи перевыполнен. – Восточно-сибирская правда, 1952-01-04.

O 1959 metais Rita Kučinskaitė jau yra išsiskyrusi su Vytautu Landsbergiu ir ištejęs už Aloyzo Sakalo.

– Tuo periodu jis turi labai sunkių asmeninių problemų: iširusi jo šeima, po to smūgio aš atsiduriu šalia lyg ir reikalingas žmogus bendravimui¹¹. Nežinau, ar aš buvau įdomi jam, – svarsto Gražina.

„Kas mūsų laukė, tamsiaplauke,
Nė vienas nežinojom,
O tu man patikai. Žinai.

Ir širdimi, ir kojom“, – Vytautas Landsbergis.

Gražina yra tremties pažymėta, ir tokia santuoka nestiprina biografinės perspektyvos sovietų sistemoje. Taip, kaip Onutės ir V. Narbuto atveju. Tačiau vertybių sistemoje nuoširdus jausmas ir stiprus ryšys yra garbingų biografių pamatas.

Gražina ir Vytautas Landsbergiai

Pirmosios Kūčios su Vytautu – sėdint ant grindų prie kartoninės daiktų dėžės vietoje stalo, uždengtos Gražinos siuvinėta staltiese. Todėl pirmasis jūdvių pirkinys – stalas.

Paskui Gražina su Vytautu nusiperka baidarę ir alpinistų palapinę – bendrų šeimos atostogų ir iškylų daiktus.

– Mes visada buvome drauge. Tai yra laikas, kuris savaime įsiričia į atmintį, į sąmonę, fiksuojant tai, ką mes vertiname, pastebime¹². Nuveždavo mus kas iki ežero ir palikdavo savaitę. Būdavo, plaukiame, matome gražius vaizdus, o tėtis būtinai visa suriša su kokia nors istorija. Grįžtame visi penki iš miško su stiklainiais grybų, uogienės – jas virdavome ant laužo. Kai pirmaisiais metais pritrūkdavo maisto, šios atsargos beveik gelbėdavo.

Atsiveria ir plati Landsbergių šeimos biblioteka. Gražina stengiasi išžiūrėti, įsiklausyti į šios šeimos, jos tradicijų pasaulį. Nuo santuokos su V. Landsbergiu praėjus veik 60 bendrų metų, Gražina mano:

– Galbūt sunkumai ir padaro gyvenimą nelaikiną? Vytautas – įdomus, dvasia turtingas žmogus, jo užmojai ir tikslas yra dideli. Ir jo tikslas yra garbingas. Jeigu tu gali pasijusti jo padėjėja, pagalbininke, galbūt verta tuo didžiuliotis? Aš palaikiau tą žmogų¹³. Aš labai mėgstu turtingus žmones, kurie man gali ką nors atskleisti, ką nors padėti [=suprasti], praturtinti¹⁴. ■

¹¹ Atviras Vytauto ir Gražinos Landsbergių interviu apie santykius ir išbandymus. – Delfi.lt, 2016-06-17.

¹² Ten pat.

¹³ Žemulienė L. V. Landsbergis – didžioji G. Ručytės-Landsbergienės avantiūra. – Kauno diena, 2013-11-16.

¹⁴ Kaunas Plus TV, 1995, interviu įrašas.

Jo muzikoje girdžiu neišsakytus žodžius

TYLA.

Mes tylim, mes visą laiką tylim. Einame Žvėryno tiltu į koncertą konservatorijoje. Aš jau studentė. Ta tyla mane slegia, bet aš nežinau, ką pasakyti. Staiga prisimenu mamos žodžius: „Tėtė žiūri į tave, miegančią vežimėlyje, ir sako: „Įsi-vaizduok, ji užaugs, taps mergina. Mes eisime kur nors, ji išikibs man į parankę ir aš būsiu laimingiausias žmogus.“ Mes tylim, ir vieną akimirką tas žmogus šalia manęs rodosi toks tolimas ir nepažįstamas. Aš nežinau, ką jis galvoja dabar, bet žinau, ką galvojo kadaise. Įsikimbu jam į parankę. Pamažu ta tyla ima gausti ir skambėti, ji užpildo visą erdvę. Taip skamba išsipildžiusi svajonė. Man gera, ir aš žinau, kad nieko sakyti nereikia.

MOČIUTĖ. Žinau, iš kur tas tėtės tylėjimas. Atsimenu jo mamą – tvirtą, nekalbią. Ji ramiai reaguoja į aplinką: jei viskas vyksta gerai – tyli, jei kas nors labai gerai – nusišypso, jei reikia pareikšti savo neigiamą nusistatymą – prabyta: „čiūs“ arba „tas nieks nēr“. Niekas jai neprieštarauja. Tėtė vaikystėje mažai girdėjo, kaip balsu reiškiamos teigiamos emocijos. Visų gerų žodžių jam reikia ieškoti savo gelmėse. O iš ten jie kelia lengviau randa ant popieriaus. Bet jie ten yra, aš tai žinau.

MAMA. Lengviausiai tuos gerus žodžius surasti sekasi mamai. Jie su tėte – viena visuma, jei reikia, ji gali mąstyti jo mintimis, išreikšti jo žodžiais. Ji užpildo tylą, ji linksma, žavi, griežta – kada kokios reikia. Būdamas šalia, tėtė tikriausias, ramus, užtikrintas, nes šalia – jo ruporas. Jis susierzina – staigiai, netikėtai – tik tada, kai mamos žodžiai neatitinka jo minčių, tada šoka ginčytis, bet žodžių pritrūksta ir jis nusileidžia. Taip atsitinka retai, o ir tie atvejai kruopščiai slepiami nuo mūsų, vaikų. Aš kartais girdžiu tėtę prašant mamos: „Tu Daliai (Audriui) pasakyk...“ (tai turi būti koks nors pamokymas). Ir mama pasako. Ji tarpininkas tarp jo ir mūsų. Kartais atrodo, kad tėtė tiesiog bijo

neatsargiu žodžiu sugriauti tą labai trapų ryšį tarp jo ir manęs ar brolio. Mama žino, ką jis galvoja, ji tai išsakydama geriau.

AUDRIUS. Atremdamas mamos priekaištą, kad per mažai dėmesio skiria sūnui, tėtė atsakė: „Mes susidraugausim, kai jis užaugs.“ Tėtė labai užsiėmęs, mes jo nematom ištisas dienas. Vilniuje iš namų į darbus išsina jis, Palangoje – išsina mes, jis lieka dirbti. Aš jau didelė ir matau, kaip tėtė ieško sąlyčio taškų su Audriumi – žiūri kartu sporto programą per televiziją, klausosi iš jo kambario sklindančios muzikos. Bando ją aptarti, bet jų vertinimo kriterijai pernelyg skirtingi, kad galėtų prieiti prie bendros nuomonės. Tėtė, visą gyvenimą buvęs puikus pedagogas, šalia savo sūnaus sutrinka, neranda tinkamo rakto bendravimui, tarsi jį slėgtų per didelę atsakomybę. Kartą man išsitarė: „Kaip gerai, kad Audrius turi tave. Jis žinos, kaip bendrauti su mergaitėmis. Man jos visada atrodė kaip kitos planetos gyventojos.“

INDRĖ. Tėtė nelaukia, kol Indrė užaugs, jis nebijo jos mažumo. Visą neparodytą meilę, visą neišsakytą rūpestį jis skiria jai, tarsi iš naujo atsiradamas tėvystės džiaugsmą. Pasi-vaikščiojimai iki Žvėryno tvenkinių pamaitinti gulbių jiems abiem yra didelis malonumas. Atvira širdim jis priėmė į šeimą antrąjį Indrės tėvelį, suspėjo su juo susidraugauti. Gaila, kad neišvydo savo antros anūkėlės Eglės, o ji savo senelį begali pažinti tik iš mūsų pasakojimų.

DRAUGAI. Tai yra nuostabu – matyti, kaip jis pasikeičia. Aš laikiu tų valandų, kai pas mus ateina svečiai. Jų būna daug ir dažnai, o artimiausių draugų ratas vadinamas „gimine“. Gal dėl to, kad tikrų giminaičių – tėvų, brolių – šalia nebėra, draugai priimami ir mylimi kaip tikri giminės, o su gausiais mamos šeimos nariais, išsibarsčiusiais Vilniuje, Kretingoje ir Klaipėdoje, bendrauja ypač noriai ir nuoširdžiai. Vaikystėje šie susibūrimai tiesiog linksmybė, vėliau – proga stebėti tėtę tokį, kokio net neįtariau esant. Kažkokia kibirkštėlė išsižiebia jo akyse, jis linksmas, šnekus, atviras kitų sąmojui, puikiai reaguojantis į aplinkinių nuotai-

kas, daugybės anekdotų žinovas, bet dažniausiai pasakantis tik temą ir prašantis: „Ada, tu papasakok.“ Jis – vienas naujajam laikui „giminės“ karnavalų iniciatorius, žygių į gamtą su laužais, futbolu ir mėsos kepimu organizatorius. Aš matau, kaip draugai jį myli, ir man tai patinka.

STUDENTAI. Jie – neatskiriamas tėtės gyvenimo dalis. Dėl jų jis jaudinasi ne mažiau kaip dėl mūsų su broliu, kartais man atrodo, net labiau. Gal dėl to, kad namie yra mama, o konservatorijoje – jis vienas. Man gera žinoti, kad studentai vertina jo rūpestį, atsako jam nuoširdumu, kuris ypač juntamas per tėtės gimtadienius. Tada jie visi – nuo pirmųjų, jau žilagalvių, iki pirmakursių – susirenka mūsų namuose, ir aš jaučiuosi vienos didelės ir geros šeimos nare.

TYLA. Dabar, kai tėtės jau nebėra, žinau, kaip slegia neišsakytas žinojimas apie jo meilę mums ir rūpestį. Menu tą vienintelį kartą, kai mane, jau suaugusią, raudančią laikė glėbyje ir nerado žodžių nuraminti. Aš tada klausiausi kurtinančių jo širdies dūžių ir rimau, lyg būčiau atsidūrusi už didžiausios tvirtovės, saugančios mane nuo visų negandų.

MUZIKA. Apie kūrybą mes kalbam nedaug. Kartais jis pasidžiaugia: „Šiąnakt susapnavau nuostabią melodiją. Gerai, kad suspėjau užrašyti.“ Kartais pasiguodžia: „Nemėgstu ir bijau premjerų. Tai, kas buvo tik mano, tampa visų, ir aš lieku toks tuščias ir vienišas.“ Jam kūryba – tai darbas, kurį reikia dirbti, o ne apie jį kalbėti. Dabar jau nežinau, kokio tėtės kūrinio beklausant atėjo suvokimas, kad gerai, jog jis yra būtent toks – mažakalbis, užsidaręs, niūrokas. Tada supratau, kad visi neišsakyti žodžiai jo pasaulyje transformuojasi į kitą, daug ilgiau išliekančią materiją – į muziką, kurios dėka ir dabar kaskart galiu priartėti prie jo – savo Tėtės. ■

Iš Onos NARBUTIENĖS
monografijos „Eduardas Balsys“.
Vilnius: Baltos lankos, 1999

„Eduardas BALSYS (1919–1984). Apie meistriškumą“

Paroda
Nacionalinėje
dailės galerijoje

Eglė JUOCEVIČIŪTĖ

Nuo 2019 m. spalio 11 d. iki 2020 m. sausio 12 d. Nacionalinėje dailės galerijoje veikė paroda „Eduardas Balsys (1919–1984). Apie meistriškumą“. Joje kompozitorius pristatytas kaip plataus spektro muzikos kūrėjas, rašęs simfoninius, kamerinius, sceninius kūrinius, muziką kinui ir teatrui, chorines bei estradines dainas, mėgęs fotografuoti ir filmuoti, pedagogas, įdomus žmogus. Įvairi ir gausi ekspozicija buvo sudaryta Balsio kūrybai būdingu įtraukiančio pasakojimo principu (parodos kūrėjos – Eglė Juocevičiūtė ir Ieva Bui-

© INDG, Giedrės GRIGAITĖS nuotraukos

E. Balsio anūkė Indrė Baikštytė apžiūri parodą

nevičiūtė, architektai – Ieva Cicėnaitė ir Matas Šiupšinskas).

Siekiant atskleisti Balsio muzikos dramaturgiškumą, atkreipti dėmesį į jos klausantis patiriamas emocijas, perteikiamas ne tik garsais, bet ir muzikiniais vaizdais, parodoje greta ištraukų iš svarbiausių Balsio kūrinių buvo gausu vaizdų – fragmentų iš filmų, kuriems Balsys parašė muziką, dokumentikos, kurioje kalba pats Balsys ar jo artimieji, kompozitorių įamžinusių ar jo paties darytų fotografijų. XX a. 6 dešimtmečio pabaiga – 9 dešimtmečio pradžia, aktyviausias Balsio kūrybinių ieškojimų laikotarpis, sutampa su vizualinės kultūros išsigalėjimu ir vystymusi sovietinėje Lietuvoje, tad parodoje norėta atkreipti dėmesį į Balsį kaip aktyvų šio proceso dalyvį.

Aštuoni parodos skyriai žymėjo svarbiausias Balsio kūrybos ir gyvenimo temas, taip sekant kompozitoriaus mėgtu kūrybos principu pasikartojančiais motyvais sujungti didesnės apimties kūrinių architektoniką. Įvairių žanrų – akademinės, estradinės, kino ir teatro – muzikos kūriniai ir Balsio gyvenimo istorijos parodoje atsirado greta.

Pirmajame parodos skyriuje „Karas“ pasakota apie Balsio studijas Karo akademijoje Kaune, kur jis rašė žygio dainas, apie pirmuosius muzikinius karo įvaizdžius, sukurtus kino filmams „Tiltas“ (1956), „Kanonada“ (1961) ir „Žingsniai naktį“ (1962), karo ir taikos temą plėtojusius akademinius kūrinius „Dramatinės freskos“ (1965) ir „Nelieskite mėlyno gaublio“ (1969). Pastaruosiuose Balsys atsiskleidė kaip novatorius, panaudojęs tuo metu sovietinių cenzorių nepalankiai vertintą dodekafonijos techniką ir išradinę orkestruotę bei instrumentuotę plačiai emocijų ir muzikinių vaizdų amplitudei sukurti. Siekta parodyti, kaip Balsio kūryboje ir apskritai sovietinės Lietuvos mene kito muzikiniai karo įvaizdžiai – nuo iliustratyvių ir patosiškų („Tiltas“) iki kompleksiskų, grįstų modernia individualių patirčių artikuliacija (oratorija „Nelieskite mėlyno gaublio“).

Skyriuje „Disciplina“ atskleista fizinės ir protinės disciplinos svar-

Dalia Balsytė su dukra Egle Juocevičiūte

ba Balsiui. Pasakota per biografijos faktus: gimnazijos laikotarpiu – profesionaliai žaistas futbolas ir savarankiškai studijuota kompozicija, instrumentuotės, toliau – išsvajotos, bet sovietinės okupacijos nutrauktos studijos Karo akademijoje, karo metais pasirinktas mokytojavimas (itin tarpdisciplininis – vienu metu mokė chemijos, fizikos, matematikos, muzikos, fizinio lavinimo ir vokiečių kalbos), intensyvios kompozicijos studijos pokariu Kaune ir Leningrade, ilgametis dėstytojavimas ir vadovavimas Kompozicijos katedrai diegiant studentams profesinės higienos ir etikos principus. Greta – reiklumas sau kūrybiniame procese: nuo savitos partitūrų švarraščių rašymo technikos iki intensyvaus motyvų ir skambesio ieškojimo ir kūrinio vertinimo iš klausytojo patirties pozicijų. Konceptualiai edukatyvus Balsio požiūris atsiskleidžia triptike dideliame simfoniniam orkestrui „Portretai“ (1983). Kūrinys parašytas Lietuvos valstybinės konservatorijos (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija) penkiasdešimtmečio proga, jame interpretuojama mūsų profesionaliosios muzikos pagrindus klojusį Mikalojaus Konstantino Čiurlionio, Stasio Šimkaus ir Juozo Gruodžio kūryba.

Trečiame skyriuje „Metodai“ nužymėta Balsio profesinių ieškojimų teritorija. Savarankišką kompozitoriaus kelią jis pradėjo ideologinei socrealistinei kontrolei pradėjus po truputį silpti, tad, kaip ir kiti to meto menininkai, jis tapo ribų bandytoju. Kūrinio struktūros eksperimentai, konceptuali lietuvių liaudies muzikos logikos interpretacija, netikėtas liaudies melodijų derinimas su džiazu, Lotynų Amerikos muzikos ritmika plėtė ribas Styginių kvartete

Parodos atidarymas. Dalia Balsytė, Nacionalinės dailės galerijos vadovė Lolita Jablonskienė ir Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus direktorius Arūnas Gelūnas

(1953), koncertuose smuikui ir orkestrui Nr. 1 (1954) ir Nr. 2 (1958). Filme „Gyvieji didvyriai“ (1959) Balsys pie-menėlių dainos „Saulele motule, užtekėk“ melodiją priderino prie skirtingų režisūrinių braižų, sukurdamas liaudišką, klasikinį ir avangardinį tos pačios melodijos charakterį. Esminis metodinis lūžis Balsio kūryboje įvyko po 1962 m. kelionės į Italiją, kur jis artimiau susipažino su Vakarų pasaulio muziką užvaldžiusiais dodekafonijos principais. Kompozitorius šią techniką pirmą kartą panaudojo „Dramatinėse freskose“, vėliau ir daugelyje kitų kūrinių, grįžo prie jos kurdamas operą „Kelionė į Tilžę“ (1980). Aštuntajame dešimtmetyje Balsys eksperimentavo su polistilistika, jungdamas neoklasicizmą, dodekafoniją ir džiazą, ką galime girdėti simfoninio Introdukciijoje ir pasakaliijoje (1974). Netikėtu atradimu tapo jo muzika spektakliams (saugoma Lietuvos centriniame valstybės archyve) – ji atsiskleidžia labiau „atsipalaidavusių“ Balsį. Pavyzdžiui, Juozo Miltinio spektakliui „Vidutinė moteris“ (1972) kurta muzika liudija Balsio mėgavimąsi avangardiniu džiazu.

Skyriuje „Erdvė“ atverti bent keli Balsiui svarbūs aspektai. Tai jo kūrybai būdinga meistriškomis harmonijomis ir orkestruotėmis sukuriamą plati garsinė erdvė, kurios architektonikoje itin svarbus muzikos intensyvumo bangavimas, jo potvyniai ir atoslūgiai. Toks „jūrinis“ kūrybos metodas padeda suprasti kompozitoriaus muziką ir jos daromą poveikį, o jūros platumas, paslaptینگumas ir nenusipėjamumas buvo esminiai įkvėpimo šaltiniai kuriant baletą „Eglė žalčių karalienė“ (1960), sim-

Parodą apžiūri E. Balsio sūnus Audrius

foninę poemą „Jūros atspindžiai“ (1981), dainas apie jūrą, redaguojant M. K. Čiurlionio simfoninę poemą „Jūra“ (natos išleistos 1965 m.). Ir savo gyvenamąją erdvę, apribotą geležinės uždangos, jis siekė kaip galėdamas išplėsti ir išlikti pasaulio piliečiu. Giliai ir nuosekliai domėjosi Vakarų muzikos naujovėmis, o užimamos pareigos leido palyginti daug keliauti ir prieiti prie aktualios informacijos, bendrauti su kitų šalių profesionalais. Įgytos žinios leisdavo sąmoningai pasirinkti priimtinausius metodus ir skambesius.

Plačios skambesių vaizduotės įrodymas – egzotiški, iš tolybių atsklandantys Pietų Amerikos muzikos ritmai, kuriuos jis panaudojo ne viename savo akademiname kūrinyje (ryškiausiai – Koncerte smuikui ir orkestrui Nr. 2), o habanera tapo išskirtiniu filmo „Adomas nori būti žmogumi“ (1959) akcentu, vėliau – savarankišku ir populiariu kūriniu.

Vis kintančio skambesio habaneros melodija filme naudojama kaip leitmotyvas, išreiškiantis tolstančią svajonę apie gražų gyvenimą išvykus į tolimą egzotišką kraštą. Mintys apie tolumus kraštus buvo dalis kompozitoriaus gyvenimo – per karą į Vakarų pasitraukę broliai Leopoldas ir

Adolfas Balsiai su šeimomis apsisusto Kanadoje, su jais bendrauta laiškais. Pirmą ir paskutinį kartą po karo jiems pavyko susitikti 1967 m., lankant pasaulinę parodą Monrealyje.

Skyriuje „Jausmai“ atskleista, kad Balsį intrigavo sudėtingos meilės istorijos, keliančios pasiaukojimo, atsakomybės, moralumo klausimus, ir jų muzikiniai įvaizdžiai. Todėl ji taip žavėjo „Eglė žalčių karalienė“. Kelis dešimtmečius ieškojęs siužeto operai, jis galiausiai pasirinko Hermano Sudermanno novelę „Kelionė į Tilžę“ (1917), kurios centre – Anso, jo žmonos Indrės ir meilužės Bušės meilės trikampis. Filmuose „Vienos dienos kronika“ (1963) ir „Naktys be nakvynės“ (1967) skambanti muzika meilės pasirinkimų epizodus pakylėja į afekto būseną. Paties Balsio visą gyvenimą trukusi meilės istorija prasidėjo jam dirbant Kretingos gimnazijoje – ten išimylėjo 6 metais jaunesnę gimnazistę Adelę Jasinskaitę. Adelė buvo jo bendraugė, namų, kurie tapo draugų ir kolegų susibūrimo vieta, siela ir šeimininga, kelionių partnerė ir pagrindinis mėgėjiškos fotografijos modelis.

Balsio pomėgis fotografuoti ir filmuoti ir statuso primesta pareiga būti gausiai fotografuojamam sugretinti skyriuje „Medijos“. Jis paliko gausų asmeninį nuotraukų ir 8 mm kino juostų archyvą, kuriame užfiksuotos šeimos ir draugų – kompozitorių bendruomenės – kasdienybė ir šventės,

mėgėjiškos fotosesijos. Tai atspindi XX a. 6–7 dešimtmečiais vykusį lūžį, kai vaizdo reproduktivumo priemonės tampa prieinamesnės ir žmonių kasdienybė virsta vizualios kultūros dalimi. Žiūrint į „namines“ Balsio nuotraukas ir filmus, galima prisiminti, kaip buvo pozuojama fotografijose to meto žurnaluose, kas buvo matoma filmuose, koks buvo laisvo gyvenimo būdo išvaizdavimas. Kita vertus, renkant medžiagą parodai valstybiniuose archyvuose, išryškėjo ypatingas žiniasklaidos dėmesys Balsiui – po sėkmingos naujo kūrinio premjeros ar artėjant jubiliejui, žurnalams ir laikraščiams dirbantys fotografai apsilankydavo jo namuose, darbovietėje. Taip buvo sukurtas didžiulis oficialių kompozitoriaus atvaizdų archyvas, keliantis nuolatinio buvimo visuomenės akiratyje išpūdį.

Skyriuje „Profesionalai“ pasakota apie aktyvų muzikų bendruomenės kūrimąsi ir Balsio vaidmenį joje. Vos pradėjęs kompozitoriaus karjerą, Balsys dėl organizacinių gebėjimų tapo viena pagrindinių muzikų bendruomenę administruojančių figūrų. Eidamas Kompozitorių sąjungos pirmininko (1962–1972) ir Valstybinės konservatorijos Kompozicijos katedros vedėjo (1960–1984) pareigas jis būdavo tarpininkas tarp sovietinės valdžios institucijų ir kūrybinės laisvės siekiančių kūrėjų. Jo vadovavimo laikotarpiu Lietuvos muzika stipriai modernėjo ir darėsi profesionalesnė.

© NDG, Giedrės GRIGAITĖS nuotraukos

Ekspozicijoje – baleto „Eglė žalčių karalienė“ kostiumai

Parodos eksponatai

Jis savo pavyzdžiu skatino bendradarbiavimu grindžiamą tobulėjimą – dauguma kūrinių parašyta konkreitiems atlikėjams: smuikininkams Aleksandrui Livontui ir Raimundui Katiliui, pianistei Olgai Šteinberg, vargonininkui Leopoldui Digriui, bendradarbiauta su dirigentais Chaimu Potašinsku, Jonu Aleksa, Juozu Domarku, Hermanu Perelšteinu, Sauliumi Sondeckiu. Tai buvo Balsio draugai ir kolegos, padėdavę jam tobulinti rašomus kūrinius.

Parodoje, siekiant bent iš dalies atskleisti, su kokia ideologine kontrole muzikos profesionalams tekdavo tvarkytis sovietmečiu, buvo pasirinkta aiškiausia muzikinė ideologijos sklaidos forma – daina. Iš nebūtinai užrašytų, bet visuotinai žinomų rekomenduojamų temų rato kompozitoriai rinkdavosi jiems priimtinausias. Legendinė Balsio daina „Elektrėnų žiburiai“ (1964) gerai atspindi tuo laikotarpiu skatintą gėrėjimąsi sovietinės

pramonės vystymu, industrializuotomis naujų rajonų ir ištisų miestų statybomis, bet kartu atliepia Balsio jaunystės žavėjimąsi architektūra. Daina gimė savaitraštyje „Literatūra ir menas“ perskaičius poeto Stasio Žlibino eilėraštį ir jame išvelgus dainos galimybę. Tačiau ryškiausia tema, svarbi ir Balsiui, ir įtikusi ideologijai, susijusi su Klaipėda, kurioje Balsys augo. Vokiškos kultūros persmelktą miestą buvo siekiama parodyti kaip neabejotiną sovietinės Lietuvos dalį, o uostą – kaip svarbų galingos sovietinės pramonės elementą ir pasididžiavimą. Filme „Žydrasis horizontas“ (1957), kuriam Balsys kūrė muziką, vaikai pabėga iš namų vedami svajonės įsidarbinti laive – šis siužetas primena Balsio pasakojimus apie vaikišką jo ir brolių susižavėjimą uosto gyvenimu. Dėl „Dainos apie Klaipėdą“ ir „Jūreivių užstalės dainos“ iš šio filmo, taip pat dainų „Baltijos jūrai“ (1961) ir „Senas jūrininkas“ (1964) kompozitorius kaip marinistas žinomas ne tik akademinės, bet ir populiariosios muzikos aplinkoje.

Paskutinis parodos skyrius „Eglė žalčių karalienė“ buvo skirtas trijų baleto pastatymų ir ekranizacijos istorijai. Čia rodyti filmuotos medžiagos fragmentai, eksponuoti scenografijos eskizai, nuotraukos iš spektaklių ir filmavimo. Balsys apie kūrinių grįžimą pasakos „Eglė žalčių karalienė“ motyvais, pradėjo galvoti dar studijų metais, tačiau rašyti baleto libretą ir muziką ėmėsi tik 1958 m., pajutęs, kad susiformavo simfoninis mąstymas. Pirmą kartą baletas pastatytas 1960 m., bendradarbiaujant su choreografu Vytautu Grivicku, dirigentu Chaimu Potašinsku ir dailininku Juozu Jankumi. Pastatymas buvo sutiktas šiltai, nors pripažinta, kad muzika pasirodė novatoriškesnė nei realistinis šokis ir scenografija. Tačiau baletą „Eglė žalčių karalienė“ lydėjo sėkmė – jis buvo įtrauktas į 1963 m. Operos ir baleto teatro gastroles Maskvoje, Suvažiavimų rūmuose. Spektaklio kūrėjams buvo patikėtas pirmojo (ir iki šiol vienintelio) lietuviško filmo baleto kūrimas. 1965 m. visos Sovietų Sąjungos ekranuose pasirodžiusį filmą režisavo Vytautas Grivickas ir Al-

gimantas Mockus, scenografiją kūrė Jeronimas Čiuplys ir Petras Ilgūnas, kostiumus – Dalia Mataitienė. Pagal sovietinius kino standartus filmas negalėjo būti ilgesnis kaip 1 val. 20 min., taigi Balsys baletą gerokai sutrumpino, kai kurias dalis kiek perkūrė, pritaikydamas muziką kino specifikai. Kūrybinė grupė buvo nusiteikusi eksperimentuoti – baletą statyti kino studijos paviljone, kur techninės galimybės leido sukurti fantastinę „povandeninę“ scenografiją, o filmuojant judančia kamera siekta išvengti statiško vaizdo. Filmą garso takelis dėl techninių reikalavimų taip pat buvo įrašinėjamas paviljone.

1976 m. neseniai atidarytame naujajame Operos ir baleto teatre žiūrovams buvo pristatyta choreografo Elegijaus Bukaičio ir dailininko Rimtauto Gibavičiaus baleto versija (dirigentas Ch. Potašinskas). Ji sulaukė didžiulio susidomėjimo tiek Lietuvoje, tiek 1977 m. gastrolėse Vėimare (Vokietija), nors buvo pripažinta, kad choreografija ir scenografija Balsio muzikai gal kiek per avangardiškos. Deja, daugiau nei po metų spektaklis dėl neaiškių priežasčių dingio iš repertuaro. 1995 m. pastatytame baletu (dirigentas J. Aleksa) choreografas Egidijus Domeika ir dailininkė D. Mataitienė grįžo prie neoklasikinių sprendimų. Stipriausia pastatymo dalimi pripažintas Eglės vaidmenį atlikusios Lietuvos baleto žvaigždės Loretos Bartusevičiūtės šokis. Baletas toliau gyvena savo gyvenimą – 2015 m. Operos ir baleto teatre įvyko britų choreografo George'o Williamsono, 2019 m. Klaipėdos valstybiniame muzikiniame teatre – Martyno Rimeikio pastatymų premjeros.

Rengiant parodą remtasi kompozitoriaus metraštininkės muzikologės Onos Narbutienės 1999 m. parengta monografija „Eduardas Balsys“, Lietuvos literatūros ir meno archyve saugomu Balsio asmeniniu archyvu, taip pat jo šeimos archyvu. Eksponatus paskolino Lietuvos teatro, muzikos ir kino, Lietuvos nacionalinis muziejai, Lietuvos centrinis valstybės archyvas, kino, audio- ir videoįrašus suteikė Lietuvos radijas ir televizija. ■

Kokia baisi gelmė – žmogaus širdis!

Audronė ŽIGAITYTĖ

Lapkričio 22 ir 24 dienomis Klaipėdos žvejų rūmuose, o gruodžio 3 dieną Vilniuje, Lietuvos nacionaliniame operos ir baletų teatre, buvo parodyta kompozitoriaus Eduardo Balsio opera „Kelionė į Tilžę“ – antrą kartą naujam sceniniam gyvenimui ją prikėlė Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras. Su operos muzikine medžiaga dirbo net trys dirigentai: teatro vyriausiasis dirigentas Tomas Ambrozaitis, taip pat Giedrius Vaznys ir Egidijus Miknius. Spektaklio režisierius – Gytis Padegimas, scenografė – Birutė Ukrinaitė, choreografė – Edita Stundytė. Dailininkas Linartas Urniežis ir šviesų dailininkas Andrius Stasiulis operai sukūrė įdomias vaizdo projekcijas, papildančias B. Ukrinaitės scenografiją.

Pagrindinius vaidmenis operoje „Kelionė į Tilžę“ sukūrė ne tik klaidiečiai, bet ir sostinės bei Kauno solistai: Indrės partiją dainuoja Rita Petrauskaitė, Agnė Stančikaitė ir Ieva Juozapaitytė, jos vyro Anso – Mindaugas Zimkus ir Rapolas Baranauskas, Anso meilužės Bušės – Jovita Vaškevičiūtė, Gabrielė Kuzmickaitė ir Ernesta Stankutė, Indrės tėvo Jakšaičio – Valdas Kazlauskas ir Artūras Kozlovskis, kaimynės Anės – Dalia Kužmarskytė ir Aurelija Dovydatienė, dainą „Žuvėdra“ atlieka Dalia Kužmarskytė ir Jadvyga Griksienė.

*

Hermannu Zudermannu novelė „Kelionė į Tilžę“ baigiama sakiniu, visam kūrinii suteikiančiu gilią prasmę – po devynių mėnesių Indrė susilaukė kūdikio...

Ar galima *tai* pajusti operoje?

H. Zudermannu novelė „Kelionė į Tilžę“ (iš rinkinio „Lietuviškos apysakos“) 1927 m. ekranizavo vokiečių režisierius Friedrichas Murnau, jo filmas pelnė net tris „Oskarus“ pirmojoje jų teikimo ceremonijoje. Tiesa, filmo personažai neturėjo lietuviškų vardų: jie buvo įvardyti kaip Vyras, Žmona ir Moteris iš miesto. Regis, ši filmą jaunystės metais yra matęs ir kompozitorius Eduardas Balsys.

Klaipėdos krašte, Šilutės rajone, gimęs ir vaikystę praleidęs Hermannas Zudermannas (1857–1928) kraštiečių kompozitorių žavėjo tikroviškai kuriama veiksmo aplinka. Gal veikalo pasirinkimą galėjo lemti ir tai, kad kompozitorius buvo keliavęs aprašytomis vietovėmis – plaukęs Minija, Nemuno delta, Skirvyte ir Atmata, buvęs Tilžėje...

Novelės siužetas gvildena tragišką meilės trikampį. Žvejų kaimelyje gyvena graži šeima: Ansas, Indrė ir du jų vaikai – Enrikis ir Elzytė. Dienas jie leidžia įprastiniuose darbuose, kol nepasirodo samdinė Bušė, ramios ir tylios Indrės priešingybė. Bušė ne tik

© KWT, PROKADRAS nuotraukos

Indrė – Rita Petrauskaitė, Anė – Dalia Kužmarskytė

suvilioja Ansą, bet ir sugalvoja, kaip atsikratyti Indrės: Ansas turįs keliauti su ja į Tilžę ir nuskandinti – juk Indrė nemoka plaukti... Bušės planas nepavyksta – Tilžėje Ansas tarsi iš naujo pamato žmoną ir supranta, kad pati nuostabiausia ir žaviausia moteris yra jo Indrė... Grįžtant namo įsimylėjęlius užklumpa audra. Ansas išgelbsti Indrę, apjuosęs ją sau paruoštais meldų ryšuliais, o pats žūva. Indrė po devynių mėnesių susilaukia kūdikio...

Taigi, operos libretas labai paprastas, kalba vietomis primityvi, fabulos plėtojimas nujaučiamas iš anksto, bet viską šioje tragedijoje lemia žmogaus psichologija ir jausmai. Kitaip tariant, pagrindinis herojus Ansas, pamesdamas galvą dėl viliokės Bušės, nesusivokdamas situacijoje, tampa savo paties įkaitu.

Pajauti žmogaus vidinį pasaulį, suprasti savo kūrinio herojų poelgius – pati įdomiausia ir sudėtingiausia operos žanro kūrybos sritis. Ir, kas svarbiausia, absoliučiai visi statytojai čia lygiai svarbūs. Juk ne veltui opera – muzikos, žodžio ir reginio sintezė.

Pirma mintis išgirdus, kad Klaipėdoje bus statoma „Kelionė į Tilžę“, buvo: ar susidoros Muzikinio teatro kolektyvas su perdėm sudėtinga opera. 1980 metų pastatymas nuvylė ir kompozitorių, ir publiką.

2 veiksmas, 1 paveikslas – scena Tilžėje

Tąsyk spektaklį kūrė dirigentas Jonas Aleksa, režisierius Rimantas Siparis ir dailininkas Feliksas Navickas. Beje, archyvuose saugau prastoką, bet dokumentiškai svarbų vaizdo įrašą, kuriame dainuoja Sofija Jonaitytė (Indrė), Jonas Antanavičius (Ansas) ir Vitalija Šiškaitė (Bušė).

Klaipėdiečiai tradiciškai įrodė, kad šiam teatrui kuo sunkesnės užduotys, tuo labiau kolektyvas geba susitelkti ir su jomis sėkmingai susidoroti.

Gyčio Padegimo ir Birutės Ukrinaitės kūrybiniam tandemui nesvetimi simboliai, ženklų kalba. Sunku užmiršti jų meterlinkiškai trapią, pustonių kalba prabilusią C. Debussy operą „Pelėjas ir Melisanda“, nors dėl pašalinių trikdžių savosios triumfo valandos taip ir nesulaukęs spektaklis liko tik peržiūras mačiusiųjų atmintyje. Tad fantazija gerokai prieš premjerą, skriedama per puikiai žinomos muzikos puslapius, statytojų stiliumi kūrė vaizdinius ir žadino pagrįstą viltį išvysti tikrą būsenų dramą, kurioje svarbiausia – suprasti, pamilti veikėjus ir drauge su jais išgyventi jausmų dramas. Laukimą audrino ir nuolatinės žinutės iš Klaipėdos – kad atlikėjams muzika patinka, kad režisierius puikiai supranta dramatos psichologizmą, o dailininkė visomis išgalėmis kuria nuostabius kostiumus – batika puoštus lininius

drabužius – ir scenografiją.

Pasak režisieriaus, kūrinys pasakoja ne apie upe įveiktus atstumus, o apie asmenybės vidinę kelionę, žmogiškuosius atradimus ir paklydimus. Tai – dvasinės kelionės simbolis ir kartu viena įstabiausių kelionių tiek mūsų krašto literatūros, tiek operos istorijoje.

Gytis Padegimas: *Anso ir Indrės meilės istorija labai šiuolaikiška... Atrodo, gyvena pora, turi vaikų, sodybą, nieko netrūksta, bet į jų tarpusavio santykius įsimeta nuobodulys. Kaip sakė poetas Justinas Marcinkevičius, pradeda žmonės vienas kitam dulkėti ir tampa pilki, svetimi. Tada subręsta didelės išdavystės. Prireikia tos „kelionės į Tilžę“ kaip kelionės į save, į savo ištakas, kad dramatiškai, netgi žūties kaina atpažintum tikrąją meilę... Man atrodo, kad H. Zudermannas labai aiškiai kalba apie tai. Ir E. Balsys ne veltui paėmė šį siužetą savo operai. Ta mūsų laimės paukštė čia pat, o mes nematome esančio šalia. Ieškome kažkur kitur... Gera ten, kur mūsų nėra. Tereikia pajauti. Nuo savęs nubraukti kasdienybės dulkes, nuobodulį, pamatyti pasaulį kone naiviomis vaiko akimis. Suprasti, kad tavo artimi žmonės ir yra tavo tikrasis gyvenimas. Deja, supratimas turi skaudžią kainą. Ir Ansas, kuris norėjo dėl naujos sukrečiančios meilės atsikratyti ištikimosios žmonos Indrės, praregi*

Ansas – Mindaugas Zimkus, Bušė – Jovita Vaškevičiūtė

velokai... Už išdavystės nuodėmę, padarytą tik mintyse, jis sumoka savo gyvybės kainą. Ir tai pamoka mums visiems. Tai tarsi iliustracija garsiajai tezei: nuodėmė, kai nusidedi žodžiais, darbais ar mintimis. Nors Ansas tik ketino atsikratyti Indrės, likimo sąskaita jam buvo atsiųsta iš karto.

Libreto kompaktiškumo ir dina-

Bušė – Jovita Vaškevičiūtė

mikos E. Balsys siekė iš novelės atrinkdamas tik tuos veikėjus ir scenas, kurie būtini veiksmui plėtoti. Išstisus epizodus ir dialogus kompozitorius iš Zudermanno novelės paėmė net nekeisdamas teksto, išsaugodamas kalbos aromatą, tačiau vis dėlto neapsiėjo be poetinių intarpų – Indrės ir Anso monologams, jų meilės duetui tekstą sukūrė poetas Justinas Marcinkevičius.

Iš bendro lietuviškų operų konteksto „Kelionė į Tilžę“ išsiskiria ypatingu meistriškumu: lakoniškas temų išdėstymas, intensyvus nuoseklus plėtojimas (simfoniškumas), spalvinga instrumentuotė, ryškūs nuotaikų kontrastai, tematizmo vienovė (laisvai valdant dodekafoninę techniką plėtojamos veikėjų serijos, leitmotyvai) ir ryškus nacionalinis koloritas (dėl atskirų serijų struktūrose slypinčių „liaudiškų“ intervalų). Kompozitoriui labai svarbu glaudus žodžio ir intonacijos ryšys: tam tikra ritmika ar natos aukštis išryškina žodžio jėgą, reikšmės ir potekstes. E. Balsys gerokai pagilina novelės veikėjų Anso, Indrės ir Bušės dramą. Tai tipiška likimo drama, nuolatinis įtemptas laukimas (*erwartung*). Žmonių jausmai išsilieja muzikiniais monologais, plėtojami dialoguose. Visi operos epizodai, išskyrus du chorus (sielininkų ir Tilžės miestelėnų), – soliniai. Likimo neišvengiamumą įkūnija dvi leittemos, įpinamos į visą operos muziką. Tai Indrės likimo leittema ir leitritmas bei Anso ir Indrės likimo leittema. Jos abi charakteringos, slepiančios savyje plėtojimo galimybę, nors operos vyksme skamba beveik be pokyčių. Šiomis leittemomis grindžiami svarbiausi kulminaciniai epizodai, jomis paremta operos muzikinė-psichologinė dramaturgija. Konfliktiškumas, kontrastingumas, dvilypis veiksmo traktavimas, logiškas ir nuolatinis medžiagos plėtojimas – tai leidžia suvaldyti emocinę dramos jėgą, kuri ir tampa dramaturginiu pagrindu.

„Žmogaus širdis – baisi gelmė, jos dugno nepasieks ilgiausia kartis“, – ši tezę ir yra visos dramos raktas.

Štai po tą gelmę ir vedžioja mus režisierius. Jai Eduardas Balsys atradęs nepaprastą atitikmenį – jūrą. Jūra jo kūryboje apima visa, kas tel-

pa žmogaus sieloje: ir tai, kas gražu ir skamba kaip gintaro krislai, ir tai, kas skaidru kaip smėlis auksinis ir tyras vanduo, ir tai, kas baisu ir juoda kaip audra beprotė, kaip naktis, kaip prapultis, kaip tai, ko negali suprasti ir suvaldyti protu. Kas yra galingiau už tave patį. Beribės jūros peizažą kompozitorius kuria operos įžangoje, o kulminacijoje – audros ir Anso žuvimo scenoje – tai jau rūsti, šėlstanti vandens stichija.

Dar nuo graikų tragedijos laikų žinome, kad aistra – jėga, kuri sugriaua viską. Žmogus, į ją paniręs, neskiria gėrio nuo blogio, negirdi perspėjimų... Indrės meilė operoje atkeri mylimąjį Aną, bet audra jau ištrūkusi į laisvę, likimo sustabdyti nebeįmanoma...

Operoje karaliauja muzika – tai ji kuria herojų paveikslus, jų jausmus, abejones, meilę, aistrą ir neapykantą, tad šį kartą bene svarbiausias vaidmuo teko Muzikinio teatro orkestrui ir dirigentui statytojui Tomui Ambrozaičiui. Partitūra, nors kiek ir „palengvinta“ Giedriaus Kuprevičiaus korektūrų, labai sudėtinga ir daugiasluoksnė.

Apmaudu, kad dėl nekokios Žvejų rūmų akustikos dainininkus teko įgarsinti. Labiausiai džiugino visų solistų nuoširdus įsigilinimas į savo personažų charakterius ir muzikinę jausmų išraišką. Regis, nuotaiką jiems kėlė ir puikūs kostiumai, kūrę vientisą reginį su prašmatnia scenografija ir vaizdo projekcijomis. Žinoma, galima būtų šypnelėti, kad tiek kritikuotas laivelis pirmajame operos pastatyme niekur nedingo – pagrindinės dramos buveinė laivelis tapo ir šiame pastatyme. Lygiai kaip klausimu taip ir likęs veiksmas Tilžėje – kad ir kaip mėgta kompozitoriaus daina „Žuvėdra“ stilistiškai nepasiteisino ir šį kartą. Liūdino ir fantazijos sukurtų vaizdinių taip ir nepasiekusios abi kelionės – į Tilžę ir iš jos... Atrodė, kažin ką atiduočiau, kad, užuot spoksojusi į Tilžės miesto projekcijas, regėčiau spalvinę besikeičiančių būsenų gamą... Pagaliau net vandens stichijos reginys kur kas iškalbingesnis už keistai aprengtų šokėjų striksėjimą – nei prologe, nei juo labiau audros scenoje

man jų nereikėjo. Lygiai kaip nereikėjo net krūptelėti privertusio briedžio operos finale...

Bet grįžkime prie veikėjų.

Nuostabią Indrę sukūrė KVMT solistė Rita Petrauskaitė. Regis, ji taip suaugusi su muzika, kad šioji jai tarnauja kaip natūrali kalba. Ypač jautriai nuskambėjo I veiksmo Indrės monologas „Į Miniją norėčiau“.

Agnė Stančikaitė – kur kas mažesnę scenos patirtį turinti dainininkė. Kartais prasiverždavo įtampa ir neužtikrintumas, ypač turint minty, kad premjerą jai teko dainuoti su labai jaunu Ansu – Rapolu Baranausku. Ateityje, tikiuosi, sulauksime išpūdingų Rapolo vaidmenų, o šiandien puikiam Sabinos Martinaitytės ir Audronės Eitmanavičiūtės studentui galima tik palinkėti sėkmės ir paprastesnių vaidmenų, kad spėtų bręsti drauge su personažais.

Mindaugas Zimkus – kur kas „sėkmingesnis“ Ansas. Tačiau verta prisiminti, kad E. Balsys šią partiją rašė galingam dramatiniam tenorui...

Bušės personažas – labai stiprus ir spalvingas. Tai moteris, norinti būti mylima ir siekianti vyrų meilės bet kokia kaina. Pikta, pagiežinga, pasitikinti savo moteriškumu. Labai stipri... Ir Aną užvaldo taip, kad šis net ryžtasi žmogžudystei. Žinoma, spalvingiausia Jovitos Vaškevičiūtės Bušė – tarsi specialiai jai kurta ir vokalo, ir aktoriniu požiūriu. Gabrielei Kuzmickaitėi dar per maža patirties šiam sudėtingam vaidmeniui.

Taigi ir lieka prieštaringas šios „Kelionės į Tilžę“ išpūdis. Privalu įvertinti viso kolektyvo pastangas, bet... ta pasiutusi fantazija regi ir kitokią atlikėjų sudėtį: Indrė – Asmik Grigorian, Bušė – Justina Gringytė, Ansas – Kristianas Benediktas... Kol kas vis dar lietuvių kompozitorių operos atskleidžia dainininkus, o ne pasaulyje pripažinimą pelnę dainininkai – nacionalinių operų vertę. Ką gali žinoti, gal antrąjį šimtmetį mūsų profesionalioji opera pradės labiau vertindama ir lietuvių kompozitorių muzikines dramas?..

„BALSIUKŲ“ DEDIKACIJA EDUARDUI BALSIUI

Klaipėda – ne tik gražaus gamtovaizdžio, bet ir unikali istorijos, asmenybių miestas. Jį puoselėjo ypatingi žmonės: vieni čia gyveno, kūrė verslus, rūpinosi krašto kultūra, kiti užaugo ir susiformavo kaip asmenybės. Visi jie Klaipėdai svarbūs, jų vardais pavadintos gatvės, skverai, mokyklos. Eduardas Balsys, kurio šimtmetį minėjome praėjusių metų gruodį, taip pat susijęs su uostamiesčiu – šiame mieste prabėgo kompozitoriaus vaikystė, mokykliniai metai, užfiksuoti pirmieji muzikiniai įspūdžiai.

Suprantama, kad Klaipėdos Eduardo Balsio menų gimnazijoje, didžio Lietuvos menininko vardą gavusioje prieš trisdešimt penkerius metus, jubiliejiniai metai turėjo būti paminėti ypatingai. Kompozitoriaus šimtmetis tarsi kvietė visą gimnazijos bendruomenę – bendrojo lavinimo, muzikos ir dailės skyrių mokytojus, personalą, mokinius – dar labiau susitelkti, įsitraukti į bendrą veiklą įvairiausiais aspektais tyrinėjant E. Balsio gyvenimą ir kūrybą. Jubiliejiniai datai buvo skirti visi svarbiausi 2019 metų mokyklos renginiai.

Vienas ryškiausių renginių – oratorijos „Nelieskite mėlyno gaublio“ koncertinis atlikimas Vilniaus Šv. Kotrynos bažnyčioje ir Klaipėdos koncertų salėje. Gimnazijos choras, vadovaujamas Zitės Karinauskienės, šią oratoriją parengė jau trečią kartą (ji skambėjo prieš dešimt ir dvidešimt metų, yra išleistas CD). Projektui kaskart sutelkiamos vis kitos atlikėjų pajėgos, pakviečiami ir po visą Lietuvą pasiklidę ankstesnių metų „balsiukai“.

Taip buriama bendruomenė, kuriama jos istorija. O tai, kad dabar fortepijoninio dueto partijas atliko E. Balsio duktė Dalia Balsytė ir anūkė Indrė Baikštytė, pasirodymui suteikė ypatingų spalvų.

Jaučiamės prisidėję ir prie pirmojo jubiliejinio metų koncerto, sausio 15 d. vykusio Klaipėdos žvejų rūmuose, kuriame E. Balsio Koncerto smuikui Nr. 1 solo partiją atliko mūsų mokyklos absolventė Lina Marija Songailė. Jauna muzikė, bakalauro studijas baigusi Grace (Austrija), o magistro laipsnį įgijusi Lugano konservatorijoje (Šveicarija), galėjusi karjerą padaryti užsienyje, vos ne pusę pasaulio apvažiavusi kartu su kameriniu orkestru „Kremerata Baltica“, gyvenimui ir darbui vis dėlto pasirinko gimtąjį miestą. Ateityje smuikininkė planuoja atlikti visus kompozitoriaus šiam instrumentui parašytus koncertus.

Koncerto pertraukų metu publika galėjo susipažinti su E. Balsio nuotraukomis iš gimnazijos archyvo. Galima pridurti, kad mūsų archyve saugomi ir D. Balsytės dovanoti asmeniniai kompozitoriaus daiktai, įrašai, natos.

E. Balsio atminimas mokykloje visada gyvas. Jo vardu pavadinta klasė, kasmet įvairiose srityse pasižymėjusiems gimnazistams skiriami Balsio apdovanojimai, išradimai ir prasmingai minimi visi jubiliejiniai kompozitoriaus gimtadieniai. Niekada nenutrūko bičiulystė su jo šeima – ne kartą gimnazijoje lankėsi šviesaus atminimo Adelė Balsienė, vaikai Audrius ir Dalia.

2019 m. pagal integruotą projektą surengtas susitikimas su muzikologe prof. Daiva Kšanienė, kuri ne tik priminė svarbiausius kompozitoriaus gyvenimo faktus, bet ir dalinosi prisiminimais apie savo buvusį mokytoją: dr. Silva Po-

Su A. Rekašiene ir jos siuvinėtu darbu

cytė ir Klaipėdos muzikinio teatro edukatorius Dominykas Malajėvas, atskleisdami istorines ir kultūrines E. Balsio operos „Kelionė į Tilžę“ subtilybes, tarsi nukėlė visus į joje vaizduojamą laikmetį; gimnazijos direktoriaus Gintauto Misiukevičiaus pakviesta kompozitoriaus žmonos Adelės pusseserė Irena Rekašienė papasakojo, kad E. Balsys buvo labai šiltas, vaišingas ir dėmesingas žmogus. I. Rekašienė parodė unikalią savo darbą – drobėje išsiuvinėtus svarbiausių kompozitoriaus kūrinių pavadinimus.

E. Balsio laiškai, mintys, pomėgiai, įvairiausi gyvenimo ir kūrybos faktai šiame integruotame projekte turėjo įspūdingą, kartais visai netikėtą atgarsį mokymo procese: „E. Balsys ir jūra“, „E. Balsio gyvenimo stotelės“, „Kompozitoriaus E. Balsio svarbiausios gyvenimo ir kūrybos datos matematiškai“, „Istorinė lemtis: dramatiški posūkiai menininko gyvenime ir kūryboje“, „I write what I feel“ pagal E. Balsio baletą „Eglė žalčių karalienė“, „Laiškas E. Balsiui“, „E. Balsio daiktai ir jų istorijos“, „IT ekslibrisų kūrimas pagal E. Balsio kūrinį „Eglė žalčių karalienė“. Mokykloje vyko filmų peržiūros, tekstų skaitymai, viktorinos, kūrybinės dirbtuvės, kuriose vaizdais, spalvomis, tekstais įvairių klasių mokiniai įamžino kompozitoriaus atminimą. Buvo piešiami muziko portretai, kaligrafijos būdu rašomos jo mintys, žodžiai. Beveik du šimtai pradinukų bandė atkurti ypatingą E. Balsio natų rašymo techniką – rašalu, degtuku, plunksna; susipažino su asmeniniais daiktais, originaliomis natomis, galėjo juos apžiūrėti, paliesti, sužinoti jų atsiradimo istorijas.

Metų renginių ciklą vainikavo teatralizuotas koncertas, kuriame skambėjo Styginių kvarteto, baleto „Eglė žalčių karalienė“ ir oratorijos „Nelieskite mėlyno gaublio“ fragmentai, Eglės personažas vedžiojo klausytojus kompozitoriaus muzikos labirintais.

Lapkritį, jubiliejiniais metams artėjant į pabaigą, gimnazijos

„Balsiukai“

Darbai iš mokyklinės parodos

moksleiviams buvo surengta išvyka į Vilnių – teminė ekskursija „Kompozitoriaus Eduardo Balsio gyvenimo keliu“. Gausus moksleivių būrys aplankė parodą „Eduardas Balsys (1919–1984). Apie meistriškumą“ Lietuvos nacionalinėje dailės galerijoje. Ją pristatė kompozitoriaus vaikaitė, parodos kuratorė Eglė Juocevičiūtė. Didžiujamės, kad šioje parodoje buvo parodyti gimnazijoje saugomi eksponatai (plunksnakotis, rašalinė, liniuotė, fotoaparatas), o gimnazijos mokinė Goda Mockutė čia pat, Nacionalinėje galerijoje, atliko savo sukurtą baletinę kompoziciją pagal E. Balsio Habanerą. Su svarbiausiomis Lietuvos muzikos ir teatro akademijos erdvėmis, Julijus Juzeliūno erdvinio garso sfera, E. Balsio vardu pavadinta klasė moksleivius supažindino Meno centro vadovė Ana Ablamonova ir muzikos projektų vadybininkė kompozitorė Karolina Kapustaitė. Įdomios pažintinės ekskursijos pabaigoje, kaip visada nuoširdžiai ir šiltai, tarsi savo šeimos narius mus priėmė D. Balsytė. Ji „balsiukams“ palinkėjo visada turėti svajonių ir siekti jų taip, kaip tai darė jos tėtis kompozitorius Eduardas Balsys.

**Danguolė VILDAITĖ,
Ilona VAITULIONYTĖ**

**Klaipėdos Eduardo Balsio menų
gimnazija**

E. Balsio kūrybos vakaras Klaipėdos Eduardo Balsio menų gimnazijoje

Eduardo Balsio vardas – žinia pasauliui

Emilė RIŠKEVIČIŪTĖ

Kai praėjusių metų vasarą mama gavo pasiūlymą prisidėti prie I tarptautinio Eduardo Balsio jaunųjų kompozitorių konkurso organizavimo, man pasidarė labai smalsu. Jau aštuntus metus mokausi Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje, tačiau apie vieną žymiausių 20 a. lietuvių kompozitorių iki tol buvau mažai girdėjusi. Kiek plačiau pasidomėjusi sužinojau, kad E. Balsys buvo neprilygstamas simfonistas, rašė tiek koncertinius, tiek sceninius kūrinius, sukūrė muziką vienuolikai filmų. Studijuodamas Lietuvos ir Leningrado (dabar – Sankt Peterburgas) konservatorijose, įgijo puikų išsilavinimą. Nemažai profesoriaus E. Balsio mokinių tapo garsiais kompozitoriais, o vienas jų – Gintaras Samsonas – ėmėsi organizuoti šį konkursą.

I tarptautinis Eduardo Balsio jaunųjų kompozitorių konkursas vyko renginių, skirtų 100-osioms kompozitoriaus gimimo metinėms, kontekste. Mano manymu, konkursas buvo sėkmingas, sulaukė nemažai dėmesio, tad pakalbinau jo organizacinio ko-

miteto pirmininką kompozitorių Gintarą Samsoną, narius kompozitorius Arūną Navaką ir Mantautą Krukauską, žiuri narį kompozitorių Algirdą Martinaitį ir konkurso koordinatore Laurą Šimonytę-Riškevičienę.

– Kada ir kaip kilo idėja surengti Tarptautinį Eduardo Balsio jaunųjų kompozitorių konkursą?

Gintaras Samsonas: Mintis apie tokį konkursą kilo maždaug prieš 10 metų, prie kavos puodelio besišnekučiuojant su a. a. kolega Juliumi Andrejevu. Jis nemažai metų profesoriavo Ispanijoje, todėl puikiai išmanė nemažos Europos jaunimo dalies poreikius, interesų lauką, aktualijas. Jo mintys ir patirtis labai padėjo rengiant konkursą. Gaila, kad Julius jo nesulaukė.

Mantautas Krukauskas: Mano supratimu, tarptautinio konkurso kompozitoriams Lietuvoje reikėjo jau seniai. Labai apsidžiaugiau išgirdęs apie šią iniciatyvą, ypač Eduardo Balsio šimtmečio proga.

– Ar daug dvejote prieš pradėdami

įgyvendinti konkurso idėją? Dėl ko labiausiai nerimavote?

Gintaras Samsonas: Iš pradžių viskas neatrodė labai sudėtinga. Sunkiausia buvo sugalvoti, iš kur gauti lėšų. Tam reikėjo konkurso aktualumą įrodyti mūsų šalies institucijoms, disponuojančioms kultūriniais projektams skiriamomis lėšomis. Čia nemažai reikėjo nuveikti, todėl sąmoningai startui pasirinkome 100-mečio renginių kontekstą. Greičiausiai iki pat finalinio koncerto ir rezultatų paskelbimo tvyrojo tam tikra abejonė: kiek konkursas bus tarptautinis, kokio profesinio lygio ir kokių šalių autorių partitūros bus pateiktos ir skambės finale... Dar ir dabar esame išgirdę ne visas mums svarbias nuomones.

– Koks buvo susidomėjimas konkurso?

Laura Šimonytė-Riškevičienė: Pirmajam turui buvo pateiktos 53 partitūros iš įvairių pasaulio šalių. Tokiam susidomėjimui įtakos turėjo komandos užsidegimas ir didelis noras, kad viskas pavyktų.

Gintaras Samsonas: Savaime aišku, kad tarptautiškumas ir kuo didesnė šalių įvairovė mus labai jaudino, todėl kilo mintis pasitelkti kolegas muzikus, susijusius su Lietuva, gerai žinančius ją ar E. Balsio vardą. Taip atsirado konkurso ambasadoriaus statusas. Turėjome du ambasadorius: Kanadai ir JAV – smuikininką Atį Banką, Europai – violončelininką Davidą Geringą. Mano dukra Gedmintė, Londone studijavusi kino muzikinę kūrybą, pasidalino patirtimi apie populiariausias tarptautines kompozitorių ir kitokių muzikinių konkursų informavimo priemones. Visa tai sudėjus į krūvą, pasinaudojus asmeniniais ryšiais, išėjo visai puiki rinkodaros strategija. Apskritai buvome nustebinti kilusio susidomėjimo, kai teko komunikuoti su jaunaisiais autoriais praktiškai iš viso pasaulio.

Mantautas Krukauskas: Turint omenyje, kad konkursas organizuotas pirmą kartą, susidomėjimas juo buvo tikrai nemenkas. Vien jau pati dalyvių šalių geografija ko verta! Be abejo, galėjo būti daugiau dalyvių iš Lietuvos.

– Kokių šalių kompozitoriai dalyvavo konkurse?

Laura Šimonytė-Riškevičienė: Dalyvavo kompozitoriai iš Lietuvos, Lenkijos, Rusijos, Kinijos, Pietų Korėjos, Indijos, Turkijos, Čekijos, Jungtinės Karalystės, Italijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Irano, Austrijos, Kolumbijos, Vokietijos, Baltarusijos, Egipto.

– Ar nekilo sunkumų bendraujant su kūrėjais iš kitų šalių?

Mantautas Krukauskas: Žmonės, kad ir kokiai tautybei ar kultūrai priklausytų, nėra tokie skirtingi, kaip kartais gali atrodyti. Visi pasaulio kūrėjai turi panašumų.

Laura Šimonytė-Riškevičienė: Šiek tiek sunkiau buvo su jaunesniųjų grupės atstovais. Atrodo, kad kai kurie iš jų tiesiog neturėjo kantrybės atidžiai perskaityti konkurso sąlygų arba jiems kilo neaiškumų. Todėl reikėjo kiekvienam asmeniškai viską paaiškinti nuo pradžių ir smulkiai...

Gintaras Samsonas: Neapsieita ir be kuriozų. Įdomiausios turbūt buvo „derybos“ dėl instrumentų sudėčių su britu ir kine. Pirmajam būtinai reikėjo bosinio trombono, jis bandė įkalbėti, kad tūba (nes tradiciniame varinių pučiamųjų kvintete dviejų trombonų nebūna) būtų pakeista į antrą bosinį tromboną. Na, o Kinijos atstovei reikėjo perkusinių instrumentų, kurie nebuvo numatyti sąlygose, tačiau „dėl visa ko“ ji savo kūrinį konkursui atsiuntė, jei kartais persigalvotume.

– Kokio amžiaus menininkai konkurse galėjo parodyti savo talentą? Kokia buvo konkurso eiga?

Gintaras Samsonas: Jaunesniųjų grupėje varžėsi kompozitoriai iki 21 metų. Tą grupę sudarėme norėdami išpopuliarinti konkursą tarp jauniausių kūrėjų ir taip užtikrinti jo tęstinumą. Šiems konkursantams nereikėjo mokėti dalyvio mokesčio, todėl jie galėjo drąsiau ryžtis išbandyti savo jėgas. Pagrindinės grupės dalyvių amžius buvo iki 35 metų, nes tai nusistovėjusi jaunojo menininko statusą turinčio kūrėjo ar atlikėjo amžiaus riba.

Konkurso pradžioje organizatoriai patikrino, ar atsiųsti opusai atitinka nustatytas sąlygas, nes turėjome įsiti-

kinti, kad atrinktą kūrinį bus galima gyvai atlikti koncerte. Toliau žiuri susipažino su visais jiems pateiktais kūriniais, labiausiai patikusius reitingavo ir atrinko į finalinį koncertą. Jaunesniesiems koncerte buvo numatytos 3 vietos, vyresniesiems – iki 10, tačiau, nenorėdami labai ilgo koncerto, atsižvelgėme į kūrinių trukmę, tad į finalą pateko tik 8 pagrindinės grupės dalyvių darbai. Juos ir girdėjome praėjusių metų lapkričio 23 d. Vilniaus Šv. Kotrynos bažnyčioje.

– Kokio žanro muzika vyravo konkursiniuose kūriniuose?

Gintaras Samsonas: Vienas mūsų tikslų buvo padėti autoriams atskleisti savo kūrybos individualumą, todėl numatėme platų instrumentų bei žanrų pasirinkimo spektrą. Leista pristatyti ne tik „grynosios“ muzikos pavyzdžius, bet ir kūrinius kinui bei teatrui, demonstruoti vaizdo klipus, sinchronizuojant juos su gyvu atlikimu ar elektronika. Nors buvo sudaryta galimybė naudoti kamerinį orkestrą, daugiausia pateikta kūrinių styginių kvartetui. Aišku, jie buvo labai skirtingi: nuo neobarokinio skambesio Indijos kompozitorių partitūrų iki aleatorika ir sonorika pagrįstų Europos ar Šiaurės Amerikos kompozitorių opusų.

Mantautas Krukauskas: Konkurso dalyviai neteikė prioriteto orkestrinėms sudėtims, dominavo kamerinė muzika, tad galbūt pasvarstysime, ar ateityje nevertėtų abi šias neabejotinai svarbias kryptis išskirti į atskiras kategorijas.

– Kokie buvo kūrinių vertinimo kriterijai, į ką atsižvelgė komisija?

Algirdas Martinaitis: Mūsų vertinimo komisija pirmiausia išmetė dvi grupes „interesantų“, pasitaikančių kiekviename kūrybos konkurse: nežiniukus, kuriems iki kūrybos toloka, jiems svarbiausia „sudalyvauti“, mažiau išsimokslinusių muzikos rašytojų, kurių svajonė – o gal kaip nors netyčia... Ir nenuostabu, kad finaliniam koncertui komisija slapto balsavimu atrinko kone tuos pačius autorius.

Mantautas Krukauskas: Konkurso žiuri buvo labai įvairiapusiška ir stipri. Nepaisant estetinių požiūrių skirtumo, visi žiuri nariai kreipė dė-

mesį į profesionalumą, kas labai simboliška Eduardo Balsio vardo ir vertybių kontekste.

– Kokį įspūdį padarė įvairių pasaulio šalių jaunųjų kūrėjų muzika?

Arūnas Navakas: Platesni apibendrinimai priklausytų muzikologams, muzikos istorikams, galiu tik pasidailinti tuo, kas man krito į ausį. Labiausiai patiko Hyeokjae Kim kompozicija „Does He Look Like a Bitch“ – dėl koncepcijos stilistinio švarumo, vientisumo, įdomaus skambesio, be abstrakčių pirmyn – atgal, garsyn – tylyn ir panašių faktūrinių banalybių, kas būdinga daugeliui jaunųjų kūrinių. Smagu, kad ši muzika buvo įvertinta.

Mantautas Krukauskas: Man labiausiai imponuoja jaunų kompozitorių aistra siekiant savosios *idée fixe* įgyvendinimo, drąsa ir neatrastų estetinių žemių paieškos. Į finalą patekusių dalyvių profesionalumo lygis buvo tikrai aukštas, jis nekėlė abejonių. Vis dėlto jauni kūrėjai galėtų būti kur kas drąsesni, nesiekti bendro pobūdžio „geros šiuolaikinės muzikos“ skambesio, bet ieškoti savitumo. Norėtusi daugiau „išprotėjimo“ gerąja prasme! Be abejo, sekant Eduardo Balsio pavyzdžiu, tikslas nėra eksperimentas dėl eksperimento, naudojamos technikos efektyviausios, kai atitinka kūrinio idėją, koncepciją ar dvasią ir yra profesionaliai įgyvendinamos.

Algirdas Martinaitis: Nors konkurse dalyvavo jaunieji kompozitoriai iš daugelio pasaulio šalių, tarp jų Kinijos, Irano, Indijos, Kolumbijos, jų kūriniai rėmėsi aiškia europinės muzikos tradicija. Neteko išgirsti naujojo Tan Duno, Franghizo Ali-Zadeho ar Fazilo Say... Tai tam tikras suvienodėjimo ženklas, kažkas panašaus į picą, tapusią „globaliu“ ir patogiu maistu visam pasauliui.

– Kokios temos vyrauja dabartinio jaunimo kūryboje?

Laura Šimonytė-Riškevičienė: Mano nuomone, tokios pat, kokios buvo ir ankstesnių kartų autorių muzikoje. Pavyzdžiui, jaunesniųjų grupės nugalėtojas Marekas Cimbálas iš Čekijos savo Styginių kvartetą parašė įkvėptas XX a. kompozitorių folkloristų muzikos. Finale skambėjusio

kūrinio „Home“ autorių Iharą Komarą iš Baltarusijos jaudina Černobylio tragedijos padariniai jo šaliai. Kai kuriuos kompozitorius įkvėpė literatūra, dailė. Pavyzdžiui, antros vietos vyresniųjų grupėje laimėtojas Hamidreza Golestani Sani iš Irano savo kūrinį „Tamsos angelas“ dedikavo argentiniečių rašytojui Ernesto Sabato, tokio pavadinimo novelės autoriui.

– Prašyčiau papasakoti apie konkurso rengusių komandą.

Gintaras Samsonas: Komanda buvo puiki! Taip susiklostė, kad pagrindą sudarė skirtingų sričių specialistai, todėl greitai pavyko apimti visą problemų lauką. Daugiausia dirbome trise: Laura, Mantautas ir aš. Laura palaikė ryšį su dalyviais ir informacinėmis priemonėmis, Mantautas – su žiuri nariais iš užsienio, o aš sprendėdavau problemas, susijusias su atlikėjais ir konkurso partneriais. Kadangi prieš konkurso finalinį etapą labai išaugo darbų apimtys ir prireikė pagalbos tiesiogiai bendraujant tiek su žiuri nariais, tiek su atlikėjais, prie mūsų prisijungė muzikologė Rasa Murauskaitė ir mano kolega kompozitorius Arūnas Navakas.

Mantautas Krukauskas: Atsakymas labai konkretus ir lakoniškas: konkurso organizacinės komandos branduolys buvo labai šaunus ir įvairiapusis, tai leido lanksčiai ir nesunkiai spręsti visas problemas. Norisi dirbti kartu ir toliau!

– Kaip manote, kuo šis konkursas išskirtinis? Ar sėmėtės įkvėpimo iš kitose šalyse rengiamų konkursų?

Gintaras Samsonas: Pirmas konkursas visada būna išskirtinis, nes tai pati pradžia. Įkvėpimo mums užteko, tačiau, be abejonės, rengiant nuostatus, sąlygas ir teikiant paraišką finansavimui buvo išanalizuota nemažai panašių konkursų užsienyje, atsižvelgta į kai kurias praktikas. Tam tikrą išskirtinumą pavyko pasiekti remiantis E. Balsio kūrybos įvairove, todėl konkursui leista teikti įvairių žanrų kūrinius – nuo akademinį iki kino ar teatro muzikos naudojant įvairias instrumentų sudėtis.

Mantautas Krukauskas: Turbūt didžiausias išskirtinumas, kad Lietuvoje atsirado tarptautinis kompozici-

jos konkursas, turintis visas sąlygas augti ir stiprėti. Mano supratimu, svarbi konkurso ypatybė – labai profesionalus kūrinų atlikimas finale.

– Koks buvo konkurso tikslas? Ar jį pasisekė įgyvendinti?

Mantautas Krukauskas: Vienas konkurso tikslų – pagerbti profesoriaus Eduardo Balsio atminimą ir jo puoselėtas vertybes. Kartu tarptautinis kompozicijos konkursas garsina ir Lietuvos vardą.

– Ką Jums davė šis projektas? Ar jis bus tęsiamas?

Arūnas Navakas: Konkurso reikšmė, svarba nekelia abejonų. Žinoma, norėtusi, kad jis tęstųsi, kad – ypač Lietuvos viešumoje – skambėtų ryškiau.

Gintaras Samsonas: Tikimės konkursą rengti kas dvejus trejus metus. Trumpesnis laikotarpis nėra racionalus, o galutinai periodiškumas nusistovės priklausomai nuo šalies valstybinių ir kultūrinių organizacijų požiūrio ir pagalbos konkursui. Vientuziažmu ir gerais norais vargu ar pavyktų ką nors nuveikti.

Algirdas Martinaitis: Konkursas, be abejonės, turi tapti tradicija, nes E. Balsys – „daugiasluoksnis“ kompozitorius: jo kamerinė, simfoninė muzika, sceniniai kūriniai (baletas, opera), muzika dramos spektakliams, kino filmams inspiruoja konkurso

dalyvius kurti įvairių žanrų muziką. Daug jo kūrinių susiję su jūra, taigi galima ir marinistinė tema...

E. Balsys yra vienas žymiausių praeito amžiaus kompozitorių, jo vardą galima minėti šalia kitų žymiųjų bendraamžių – azerbaidžaniečio F. Amirovo, gruzino R. Gabičvadzės, armėno A. Ter-Terjano, esto J. Räätsa ir kt. Specialiai vardiju to laiko vadinamųjų sąjunginių respublikų autorių, kadangi, „nurūdijus“ tarybinei sistemai, ideologijai, jų vardai liko skambėti įvairios muzikos koncertuose plačiame pasaulyje.

Mantautas Krukauskas: Šis projektas – labai prasminga iniciatyva, prisidėsianti tiek prie Eduardo Balsio atminimo, tiek prie Lietuvos kultūros plėtojimo ir jaunųjų kompozitorių ugdymo, tiek ir prie Lietuvos vardo garsinimo Europoje ir pasaulyje. Ar šis konkursas žada tapti tradicija? Neabejotinai taip! Pradžią padaryta, turime visas sąlygas toliau augti ir stiprėti. Mano supratimu, reikia siekti, kad ateityje prie jo organizavimo ir įgyvendinimo rimtai prisidėtų visos susijusios nacionalinės institucijos – Lietuvos kompozitorių sąjunga, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, menų mokyklos ir konservatorijos.

– Dėkoju už atsakymus.

I TARPTAUTINIO EDUARDO BALSIO JAUNŲJŲ KOMPOZITORIŲ KONKURSO LAUREATAI

Pagrindinė grupė:

I premija nepaskirta

Hamidreza Golestani Sani (Iranas). „The Angel of Darkness“ – II premija (1000 Eur)

Yi-Ning Lo (Taivanas). „High Heels on the Clock Face“ – III premija (500 Eur)

Hyeokjae Kim (Pietų Korėja). „Does He Look Like a Bitch“ – III premija (500 Eur)

Jaunesniųjų grupė:

Marek Cimbál (Čekija). Styginių kvartetas G-dur – I vieta

Guohao Li (Kinija). „Abyss“ – II vieta

Zechen Ren (Kinija). „Terra-cotta warriors“ – III vieta

Diplomais apdovanoti:

Ihar Komar (Baltarusija). „Home“

Xiaolin Pan (Kinija). „Mountain and Valleys“

XY Mike Zhou (Kinija). „All the Small Things“

June Young Kim (Pietų Korėja). „A Sigh into Thin Air“

EDUARDO BALSIO METAI KLAIPĖDOS VALSTYBINIAME MUZIKINIAME TEATRE

Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras 2019 m. pradžioje simboliškai paskelbė iš pajūrio krašto kilusio kompozitoriaus Eduardo Balsio (1919–1984) jubiliejinių metų pradžią ir jo atminimui paskyrė net 14 renginių penkiuose šalies miestuose. Publika buvo pamaloninta E. Balsio muzikos simfoniniu koncertu, baletu „Eglė žalčių karalienė“ ir kompozitoriaus dainų koncertu „Aš – senas jūrininkas“. Finaliniu jubiliejinių metų akcentu tapo operos „Kelionė į Tilžę“ premjera.

Anot Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro vadovės Laimos Vilimienės, unikali šio renginių ciklo idėja – minint E. Balsio gimimo šimtmetį, svarbiausius jo kūrinius pristatyti netikėtose Klaipėdos ir pajūrio regiono erdvėse, inspiravusiose jo menines idėjas. Kompozitoriaus kūryboje gausu krašto folkloro elementų, kurie pasitarnauja kuriant įstabius reginius.

Muzikologė Jūratė Katinaitė ir kompozitoriaus dukra Dalia Balsytė pasakojo, kad Lietuvos pajūris kompozitoriui buvo labai svarbus, jį įkvėpdavo Baltijos didybė. Jūrą jis vienaip ar kitaip atvaizdavo daugelyje savo kūrinių.

Jauna atlikėja interpretavo jauno kompozitoriaus kūrinį

E. Balsio jubiliejinių metų minėjimą Lietuvoje Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras pradėjo 2019 m. sausio 15 d. iškilmingu koncertu Žvejų rūmuose. Koncerte skambėjo E. Balsio Pirmasis koncertas smuikui ir orkestrui, atliekamas klaipėdietės smuikininkės Linos Marijos Songailės ir teatro simfoninio orkestro, taip pat siuiteda simfoniniam orkestrui iš E. Balsio baletu „Eglė žalčių karalienė“. Muzikinio teatro vyriausiojo dirigento Tomo Ambrozaitis parengta programa vėliau buvo pakartota Palangos koncertų salėje (vasario 16 d.), Kauno filharmonijoje (spalio 5 d.) ir Vilniaus Šv. Kotrynos bažnyčioje (spalio 6 d.).

„Muzikantai solistai gimsta ne tik sostinėje. Lina Marija Songailė stovi savo ilgo koncertinio kelio pradžioje, bet jos pasirodymas buvo labai kokybiškas, profesionalus, žavėjo puikiai perteikta emocija“, – po pirmojo koncerto sakė profesorė Dalia Balsytė.

Ji papasakojo, kad tėvo parašyto Pirmojo koncerto smuikui ir orkestrui klausėsi labai seniai – 1965 m., dar būdama maža. „Šiame koncerte aš girdžiu bręstantį kompozitorių. Girdžiu ekspresyvią harmoniją, disonansus, kuriuos jis vėliau naudos savo operoje. Man šis koncertas yra tarsi grūdas, į kurį jaunas žmogus sudėjo viską, ką tuo metu turėjo geriausio. Tėvas iš jo išaugo kaip būsimas kompozitorius“, – sakė D. Balsytė.

E. Balsio oratorijos „Nelieskite mėlyno gaublio“ atlikimas Klaipėdos Koncertų salėje

E. Balsio dainų įkvėpti

Rugpjūčio 2 d. Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras pristatė teatralizuotą E. Balsio dainų koncertą „Aš – senas jūrininkas“. Tai pirmosios šalyje jaunųjų menininkų ir teatro artistų kūrybinės rezidencijos „Išbandyk profesiją“ dalyvių bendras projektas, papildęs kompozitoriaus gimimo šimtmečiui skirtų renginių ciklą. Kartu tai pirmasis pajūrio teatro bandymas vasaros rezidencijoje ugdyti būsimą muzikantų ir teatralų kartą ir sudominti ją lietuviška muzika.

Jaunuosius talentus bendrai koncertinei programai sutelkė savitu meniniu braižu garsėjanti režisierė Rūta Bunikytė. E. Balsio dainų partitūras koncertui parengė patyręs aranžuotojas, teatro orkestro fleitininkas Rimantas Giedraitis. Programoje skambėjo ne tik garsieji „Elektrėnų žiburiai“, bet ir dainos apie Klaipėdą, jūrą, kurių gausu E. Balsio muzikiniame palikime. Kartu buvo pristatyti ir rečiau atliekami kompozitoriaus vokaliniai kūriniai – pavyzdžiui, „Lakštingala negali nečiulbėti“.

„Projektu „Išbandyk profesiją“ siekta, kad jaunieji atlikėjai į savo repertuarą įtrauktų E. Balsio dainų ir išminktų klausytojams suteikti kuo daugiau džiaugsmo“, – teigė koncerto „Aš – senas jūrininkas“ dirigentas Egidijus Miknius.

Koncertas buvo įtrauktas į Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro 2019–2020 m. sezono repertuarą ir skambėjo įvairiose pajūrio kultūrinėse erdvėse, taip pat ir sostinėje.

Nuo siuitos iki baletu

Siuita iš baletu „Eglė žalčių karalienė“ sausio mėnesio koncerte buvo tarsi šio veikalo naujo pastatymo įžanga. Baletu premjera įvy-

Smuikuoja Lina Marija Domarkaitė-Songailė, KVMT orkestrui diriguoja Tomas Ambrozaitis

Scena iš baletu „Eglė žalčių karalienė“

ko rugpjūčio 15 ir 16 dienomis Palangos koncertų salėje, sutrumpinta spektaklio versija rugpjūčio 18 d. buvo parodyta Juodkrantės L. Rėzos kultūros centro amfiteatre.

Pagal mitologinės lietuvių pasakos siužetą E. Balsio sukurtas neoklasikinis baletas yra vienas populiariausių šio žanro nacionalinių kūrinių. Naujausią šokio spektaklį sukūrė jauna komanda: choreografas Martynas Rimeikis, dirigentas Modestas Barkauskas, scenografas Marijus Jacovskis ir kostiumų dailininkė Elvita Brazdylytė. Pagrindiniam Eglės vaidmeniui buvo pakviesta jauna balerina Julija Stankevičiūtė iš Lietuvos nacionalinio operos ir baletų teatro.

Tarp iškiliausių nacionalinių operų

E. Balsio operos „Kelionė į Tilžę“ premjera Žvejų rūmuose lapkričio 22 ir 24 dienomis užbaigė kompozitoriaus jubiliejinį renginių ciklą. Aštraus siužeto, ryškių dramaturginių linijų kupina opera laikoma E. Balsio kūrybos perlu ir kartu vienu moderniausių savo laiko lietuviškos muzikos pavyzdžių.

Operos kūrybinė komanda – muzikos vadovas Tomas Ambrozaitis, režisierius Gytis Padegimas, scenografas ir kostiumų dailininkė Birutė Ukrainaitė, vaizdo projekcijų dailininkas Linartas Urniežis, šviesų dailininkas Andrius Stasiulis.

„Prie tokios muzikos reikia priprasti. Šioje operoje E. Balsys, pripažintas instrumentuotės meistras, atskleidė visą savo, kaip kompozitoriaus, meistriškumą“, – teigė dirigentas T. Ambrozaitis.

„Kelionė į Tilžę“ būtina įtvirtinti šalia iškiliausių nacionalinių operų, tokių kaip „Gražina“ ir „Pilėnai“. Reikia, kad visi žinotų, jog E. Balsys buvo didis šalies kompozitorius,“ – sakė režisierius G. Padegimas.

„Tai neabejotinas muzikinis įvykis, kuriame dera vokalo kultūra, sodrus simfoninis skambesys, darnus choro akordas, stilinga, metafiziška atmosferą kurianti scenografija bei kostiumai, vaizdo grafika, šokio piešinys ir tiksliai, intelektualiai, dinamiška režisūra. Kūrinys sudėtingas, tačiau statytojai puikiai įvykdė savo misiją,“ – po „Kelionės į Tilžę“ premjeros tvirtino E. Balsio mokinys kompozitorius Giedrius Kuprevičius.

Martyno ALEKŠOS nuotr.

E. Balsio operos „Kelionė į Tilžę“ premjera

„Mano nuomone, režisierius rado tinkamą raktą E. Balsio operos esmei. Sceninis veiksmas, atliepęs muzikos diktuojamas situacijas, plėtojosi nenuobodžiai, neliko pačiame veikale užprogramuoto statiškumo,“ – pastatymui gerų žodžių negailėjo ir muzikologė prof. Daiva Kšanienė.

Trečioji operos „Kelionė į Tilžę“ premjera lapkričio 3 d. buvo parodyta Lietuvos nacionaliniame operos ir baletų teatre. Sutrumpintą šios operos versiją 2021 m. pavasarį planuojama pristatyti pajūrio regiono mokyklose ir kultūros centruose.

Žaneta SKERSYTĖ

KOMPOZITORIAUS EDUARDO BALSIO 100-METIS

Rengėjai ir partneriai:

Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras
Lietuvos muzikų sąjunga
VšĮ „Ars&Sonoris“
Nacionalinė dailės galerija
Lietuvos nacionalinė filharmonija
Kauno filharmonija
Lietuvos nacionalinis operos ir baletų teatras
VĮ Klaipėdos koncertų salė
Lietuvos muzikos ir teatro akademija
LRT
Nacionalinė M. K. Čiurlionio menų mokykla

Rėmėjai:

Lietuvos kultūros taryba
Asociacija LATGA
Vilniaus m. savivaldybė

Organizacinė grupė:

Gintaras Samsonas – koordinatorius
Dalia Balsytė
Indrė Baikštytė
Viktoras Gerulaitis
Jūratė Katinaitytė
Giedrius Kuprevičius
Faustas Latėnas
Algirdas Martinaitis
Arūnas Navakas
Laima Vilimienė
Audronė Žigaitytė-Nekrošienė

SCENOS VEIKALAI

Rugpjūčio 16, 17 d. Palangos koncertų salė

Baletas „Eglė žalčių karalienė“, premjera (5-asis pastatymas)

Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras. Balletmeisteris Martynas Rimeikis, dirigentas Modestas Barkauskas, scenografas Marijus Jacovskis, kostiumų dailininkė Elvita Brazdylytė, šviesų dailininkas Levas Kleinas.

Lapkričio 22, 24 d. Klaipėdos kultūros centro Žvejų rūmų salė

Opera „Kelionė į Tilžę“, premjera (2-asis pastatymas)

Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras. Dirigentas statytojas Tomas Ambrozaitis, režisierius Gytis Padegimas, scenografas ir kostiumų dailininkė Birutė Ukrainaitė, choreografe Edita Stundytė, vaizdo projekcijų dailininkas Linartas Urniežis, šviesų dailininkas Andrius Stasiulis, vyr. chormeisteris Vladimiras Konstantinovas.

Gruodžio 3 d. Lietuvos nacionalinis operos ir baletų teatras

Opera „Kelionė į Tilžę“, premjera (2-asis pastatymas)

Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras. Dirigentas statytojas Tomas Ambrozaitis, režisierius Gytis Padegimas, scenografas ir kostiumų dailininkė Birutė Ukrainaitė, choreografe Edita Stundytė, vaizdo projekcijų dailininkas Linartas Urniežis, šviesų dailininkas Andrius Stasiulis, vyr. chormeisteris Vladimiras Konstantinovas.

Gruodžio 6, 7 d. Lietuvos nacionalinis operos ir baletų teatras

Baletas „Eglė žalčių karalienė“ (4-asis pastatymas)

Lietuvos nacionalinis operos ir baletų teatras. Balletmeisteris George Williamson, dirigentas Martynas Staškus.

KONCERTAI

Sausio 15 d. Klaipėdos kultūros centro Žvejų rūmų salė

E. Balsio simfoninių kūrinių koncertas

Programa: Koncertas smuikui ir orkestrui Nr. 1, suita iš baletų „Eglė žalčių karalienė“ simfoniniam orkestrui.

Atlikėjai: KVMT orkestras, solistė Lina Marija Songailė. Dirigentas Tomas Ambrozaitis.

Vasario 16 d. Palangos koncertų salė

E. Balsio simfoninių kūrinių koncertas

Programa: Koncertas smuikui ir orkestrui Nr. 1, suita iš baletų „Eglė žalčių karalienė“ simfoniniam orkestrui.

Atlikėjai: KVMT orkestras, solistė Lina Marija Songailė. Dirigentas Tomas Ambrozaitis.

Kovo 1 d. Klaipėdos koncertų salė

Koncertas „Mokytos ir mokiniai“

Programa: A. Šenderovo, F. Latėno, V. Bartulio kūrinių, E. Balsio Styginių kvarteto transkripcijos kameriniam orkestrui premjera.

Atlikėjai: Klaipėdos kamerinis orkestras (meno vadovas M. Bačkus), fortepijoninis trio „FortVio“. Dirigentas Vytautas Lukošius.

Liepos 6 d. Palangos gintaro muziejus

VII tarptautinio M. K. Čiurlionio muzikos festivalio atidarymo koncertas, skirtas E. Balsio 100-mečiui

Programa: M. K. Čiurlionio simfoninė poema „Miške“ (E. Balsio redakcija), E. Balsio Koncertas smuikui ir orkestrui Nr. 2, suita iš baletų „Eglė žalčių karalienė“ simfoniniam orkestrui.

Atlikėjai: Lėja Voronovaitė (smuikas), Pijus Česaitis (smuikas), Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos simfoninis orkestras. Dirigentas Martynas Staškus.

Liepos 15 d. Nidos evangelikų liuteronų bažnyčia

Koncertas „Lietuviškos muzikos valanda“ Eduardo Balsio 100-mečiui

Programa: Koncertas Nr. 3 smuikui solo, Styginių kvartetas, dainos chorai.

Atlikėjai: Ingrida Armonaitė, Kauno styginių kvartetas, choras „Aidija“. Dirigentas Romualdas Gražinis, koncerto vedėja Vytutė Markeliūnienė.

Rugpjūčio 2 d. Klaipėdos laikrodžių muziejaus kiemelis

E. Balsio dainų koncertas „Aš – senas jūrininkas“

Atlikėjai: Klaipėdos muzikinio teatro artistai, jaunųjų menininkų rezidencijos „Išbandyk profesiją“ dalyviai. Dirigentas Egidijus Miknius.

Spalio 5 d. Kauno valstybinė filharmonija

E. Balsio simfoninių kūrinių koncertas

Programa: Koncertas smuikui ir orkestrui Nr. 1, suita iš baletų „Eglė žalčių karalienė“ simfoniniam orkestrui.

Atlikėjai: KVMT orkestras, solistė Lina Marija Songailė. Dirigentas Tomas Ambrozaitis.

Spalio 6 d. Vilniaus Šv. Kotrynos bažnyčia
E. Balsio simfoninių kūrinių koncertas
Programa: Koncertas smuikui ir orkestrui Nr. 1, siuita iš baletu „Eglė žalčių karalienė“ simfoniniam orkestrui.

Atlikėjai: KVMT orkestras, solistė Lina Marija Domarkaitė-Songailė. Dirigentas Tomas Ambrozaitis.

Spalio 9 d. Klaipėdos koncertų salė
Eduardo Balsio gala koncertas
Programa:

E. Balsio poema styginių orkestrui „Jūros atspindžiai“, siuita „Eglė“ violončelei ir styginiams: fragmentai iš baletu „Eglė žalčių karalienė“ ir koncerto Nr. 3 smuikui solo (D. Geringo aranžuotė violončelei). Atlikėjas ir dirigentas David Geringas.

Oratorija „Nelieskite mėlno gaublio“. Atlikėjai: Klaipėdos E. Balsio menų gimnazijos choras (vad. Z. Kariniauskienė), Jovita Vaškevičiūtė, Arūnas Malikėnas, Nojus Tverijonas, Indrė Baikštytė, Dalia Balsytė, Rokas Stunžėnas, LNSO mušamųjų grupė. Dirigentas Modestas Barkauskas, koncerto vedėjas Viktoras Gerulaitis.

Spalio 10 d. Vilniaus Šv. Kotrynos bažnyčia
Eduardo Balsio gala koncertas
Programa:

E. Balsio poema styginių orkestrui „Jūros atspindžiai“, siuita „Eglė“ violončelei ir styginiams: fragmentai iš baletu „Eglė žalčių karalienė“ ir koncerto Nr. 3 smuikui solo (D. Geringo aranžuotė violončelei). Atlikėjas ir dirigentas David Geringas.

Oratorija „Nelieskite mėlno gaublio“. Atlikėjai: Klaipėdos E. Balsio menų gimnazijos choras (vad. Z. Kariniauskienė), Jovita Vaškevičiūtė, Arūnas Malikėnas, Nojus Tverijonas, Indrė Baikštytė, Dalia Balsytė, Rokas Stunžėnas, LNSO mušamųjų grupė. Dirigentas Modestas Barkauskas, koncerto vedėjas Viktoras Gerulaitis.

Spalio 22 d. M. K. Čiurlionio nacionalinė menų mokykla, Šokio teatras
Renginys, skirtas E. Balsio 100-osioms gimimo metinėms paminėti

Programa: E. Balsio Sonata fortepijonui, dainos chorui, baletu „Eglė žalčių karalienė“ fragmentai.

Atlikėjai: Jonas Balsys (fortepijonas), baletu artistai, choras (vad. R. Gražinis), simfoninis orkestras. Dirigentas Martynas Staškus.

Lapkričio 10 d. Vilniaus Šv. Kotrynos bažnyčia

E. Balsio dainų koncertas „Aš – senas jūrininkas“

Atlikėjai: Klaipėdos muzikinio teatro artistai, styginių kvartetas „Art Vio“, jaunųjų menininkų rezidencijos „Išbandyk profesiją“ dalyviai. Dirigentas Egidijus Miknius, koncerto vedėjas Viktoras Gerulaitis.

Lapkričio 16 d. Vilnius, Nacionalinė dailės galerija

Sferinės muzikos koncertas: E. Balsio kūrinių reaktualizavimas erdvėje

Rekompozicijų autoriai: Ričardas Kabelis, Mantautas Krukauskas, Algirdas Martinaitis, Arūnas Navakas, Gintaras Samsonas.

Atlikėjai: Elektrinių styginių kvartetas – I. Rupaitė, I. Daugirdaitė, B. Bagdonienė, I. Pikavičiūtė.

Lapkričio 21 d. Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčia

Koncertas „Muzikos lietuviškumo sambūrio premjeros-dedikacijos“, skirtas Eduardo Balsio 100-osioms gimimo metinėms

Programa: Rimanto Janeliausko, Mariaus Baranausko, Artūro Mikoliūno, Pauliaus Prasausko, Jono Jurkino kūriniai.

Gruodžio 1 d. Klaipėdos Šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčia

Jubiliejinė programa Eduardo Balsio 100-mečiui

Programa: E. Balsio Koncertas Nr. 3 smuikui solo, Styginių kvartetas, Simfonija-koncertas vargonams ir pučiamiesiems, kūriniai pučiamųjų orkestrui.

Atlikėjai: Ingrida Armonaitė, styginių kvartetas „Art Vio“, vargonininkas Balys Vaitkus, Lietuvos kariuomenės orkestras. Dirigentai Laurynas Vakarīs Lopas ir Egidijus Ališauskas

Gruodžio 4 d. Vilnius, LDK valdovų rūmai
Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos simfoninio orkestro koncertas E. Balsio 100-mečiui

Programa: M. K. Čiurlionio simfoninė poema „Miške“ (E. Balsio redakcija), E. Balsio Koncertas smuikui ir orkestrui Nr. 2, siuita iš baletu „Eglė žalčių karalienė“, Habanera iš muzikos filmui „Adomas nori būti žmogumi“.

Atlikėjai: M. K. Čiurlionio menų mokyklos simfoninis orkestras, Saulė Buikaitė (smuikas). Dirigentas Martynas Staškus, koncerto vedėja Vytautė Markeliūnienė.

Gruodžio 18 d. Vilnius, Lietuvos nacionalinė filharmonija

Eduardo Balsio 100-mečiui: kameriniai kūriniai. Nuo habaneros iki vargonų

Programa: E. Balsio Styginių kvartetas, Koncertas Nr. 3 smuikui solo, Habanera fortepijoniniam trio (A. Šenderovo aranžuotė), Simfonija-koncertas vargonams ir pučiamiesiems, kūriniai pučiamųjų orkestrui.

Atlikėjai: Ingrida Armonaitė, styginių kvartetas „Art Vio“, vargonininkas Balys Vaitkus, fortepijoninis trio „FortVio“, Lietuvos kariuomenės orkestras. Dirigentai Laurynas Vakarīs Lopas ir Egidijus Ališauskas.

Gruodžio 20 d. Kauno valstybinė filharmonija

Simfoninės muzikos koncertas „Variacijos Eduardo Balsio 100-mečio tema“

Programa: E. Balsio poema styginių orkestrui „Jūros atspindžiai“, adagio iš baletu „Eglė žalčių karalienė“, „Dramatinės freskos“ smuikui, fortepijonui ir orkestrui, S. Prokofjevo, W. Lutosławskio, B. Britteno kūriniai.

Atlikėjai: Džeraldas Bidva (smuikas), Indrė Baikštytė (fortepijonas), Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Dirigentas Modestas Pitėnas, koncerto vedėjas Viktoras Gerulaitis.

Gruodžio 21 d. Vilnius, Lietuvos nacionalinė filharmonija

Simfoninės muzikos koncertas „Variacijos Eduardo Balsio 100-mečio tema“

Programa: E. Balsio poema styginių orkestrui „Jūros atspindžiai“, adagio iš baletu „Eglė žalčių karalienė“, „Dramatinės freskos“ smuikui, fortepijonui ir orkestrui, S. Prokofjevo, W. Lutosławskio, B. Britteno kūriniai.

Atlikėjai: Džeraldas Bidva (smuikas), Indrė Baikštytė (fortepijonas), Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Dirigentas Modestas Pitėnas, koncerto vedėjas Viktoras Gerulaitis.

RENGINIAI

Sausio 11 d. Kaipėda, laivas „Meridianas“
Eduardo Balsio 100-mečio paminėjimo metų pradžios spaudos konferencija

Dalyviai: KVMT vadovė Laima Vilimienė, kompozitorius, E. Balsio 100-mečio Lietuvoje renginių organizacinės grupės koordinatorius, VšĮ „Ars&Sonoris“ direktorius Gintaras Samsonas, LMTA profesorė, organizacinės grupės narė Dalia Balsytė, smuikininkė Lina Marija Songailė. Moderatorė Jūratė Katinaitytė.

Spalio 1 d. Kretingos kultūros centras
Vardinio suolelio atidengimas Kretingos rajono garbės piliečiui Eduardui Balsiui

Suolelio autorius – kretingiškis kalvystės meistras Vincas Lučinskas.

Spalio 3 d. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos J. Karoso salė.

Eduardo Balsio 100-mečio paminėjimo metų tęsinio spaudos konferencija

Dalyviai: KVMT vadovė Laima Vilimienė, Šv. Kristoforo kamerinio orkestro meno vadovas ir vyr. dirigentas Modestas Barkauskas, dailėtyrininkė, NDG parodos „Apie meistriskumą“ kuratorė Eglė Juocevičiūtė, kompozitorius, E. Balsio 100-mečio Lietuvoje renginių organizacinės grupės koordinatorius, VšĮ „Ars&Sonoris“ direktorius Gintaras Samsonas, LMTA Meno centro vadovė Ana Ablamonova, LMTA profesorė, organizacinės grupės narė Dalia Balsytė. Moderatorė Jūratė Katinaitytė.

Spalio 11 d. Vilnius, Nacionalinė dailės galerija

Paroda „Eduardas Balsys (1919–1984). Apie meistriskumą“, skirta E. Balsio 100-mečiui

(2019-10-11 – 2020-01-12)

Kuratorės E. Juocevičiūtė, I. Buinevičiūtė, architektai Ieva Cicėnaitė, Matas Šiupšinskas.

Spaudos konferencija. Dalyviai: Nacionalinės dailės galerijos vadovė Lolita Jablonskienė, Eglė Juocevičiūtė, Ieva Buinevičiūtė, Ieva Cicėnaitė, Matas Šiupšinskas, Dalia Balsytė.

Parodos atidarymas. Dalyviai: Lietuvos dailės muziejaus direktorius Arūnas Gelūnas, Lolita Jablonskienė, Eglė Juocevičiūtė, Ieva Buinevičiūtė, Ieva Cicėnaitė, Matas Šiupšinskas, Dalia Balsytė.

Spalio 29 d. Kauno J. Gruodžio konservatorija

Konferencija-muzikinė popietė „Isimylėjęs jūrą“

Lapkričio 21 d. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija

19-oji tarptautinė kompozitorių ir muzikologų konferencija „Muzikos komponavimo principai: orkestras šiolaikiniuose kontekstuose“

Sesija „Eduardo Balsio kūrybos kontekstai ir (re)interpretacijos“. Moderatorė dr. Lina Navickaitė-Martinelli. Pranešimai: G. Daunoravičienė. „E. Balsio dodekafonija ir jos kontekstai“; J. Žukienė. „Paskutiniai taktai – ryškus E. Balsio kūrybos atspindys (Koncertas smuikui solo)“; D. Milius. „E. Balsio muzika kino filmui „Adomas nori būti žmogumi“: muzikos tipai, funkcijos ir išskirtinumas“; Audronė Žiuraitytė. E. Balsio baletu „Eglė žalčių karalienė“ interpretacijų įvairovė; A. Žigaitytė-Nekrošienė. „Būsenų dramaturgijos atspalviai E. Balsio operoje „Kelionė į Tilžę“ operos istorijos kontekste“.

Lapkričio 23 d. Vilniaus Šv. Kotrynos bažnyčia

I tarptautinis E. Balsio jaunųjų kompozitorių konkursas. Finalinis koncertas

Atlikėjai: fortepijoninis trio „FortVio“, styginių kvartetas „Art Vio“, medinių pučiamųjų kvintetas, Kristupo kvintetas, varinių pučiamųjų kvintetas „Brasspalvos“, Lietuvos kamerinis orkestras. Dirigentas Robertas Šervenikas.

Lapkričio 29 d. Vilnius

Klaipėdos E. Balsio menų gimnazijos moksleivių ekskursija „Balsio kelias“ (Kompozitorių sąjunga, LMTA, Antakalnio kapinių Menininkų kapinės)

Lapkričio 30 d. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija

XIX Lietuvos kompozitorių kamerinės muzikos atlikimo konkursas, skirtas Eduardo Balsio 100-osioms gimimo metinėms
Rengėja – LMTA Kamerinio ansamblio katedra.

Gruodžio 4–5 d. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Projektas „Balsiada“ (autorė ir prodiuserė Ana Ablamonova):

4 d. 14 val. Didžioji salė. LMTA simfoninio orkestro atvira repeticija, muzikologo V. Gerulaičio paskaita.

4 d. 16 val. Erdvinio garso sfera. Diskusija „Kūrybos pamoka pas Eduardą Balsį“. Dalyviai: Arūnas Navakas, Gintaras Samsonas, Kristina Vasiliauskaitė, Audronė Žigaitytė. Moderatorius kompozitorius Mantautas Krukauskas.

4 d. 20 val. Sferinės muzikos koncertas: E. Balsio kūrinių reaktualizavimas erdvėje.

Rekompozicijų autoriai: R. Kabelis, M. Krukauskas, A. Martinaitis, A. Navakas, G. Samsonas.

Atlikėjai: Elektrinių styginių kvartetas – I. Rupaitė, I. Daugirdaitė, B. Bagdonienė, I. Pikavičiūtė.

5 d. 16 val. Balkono teatras. Meistrai kine. Filmas „Žydrasis horizontas“ (rež. V. Mikalauskas, muz. E. Balsio).

5 d. 18 val. Didžioji salė. Simfoninės muzikos koncertas

E. Balsio poema styginių orkestrui „Jūros atspindžiai“, Koncertas smuikui ir orkestrui Nr. 1 (solistės – smuikininkės Klementina Venciūtė, Agnė Pilkauskaitė, Marija Pranskutė), du fragmentai iš baletu „Eglė žalčių karalienė“ violončelei ir styginių orkestrui (violončelei aranž. D. Geringas). Dirigentas Martynas Staškus.

5 d. 19.30 val. Balkono teatras. „AfterBALSYS“. Populiariųjų dainų perteikimas nauju formatu (jaunųjų kompozitorių Andriaus Šiūrio, Rychio Koreniuko, Marijos Paškevičiūtės, Kristupo Giko, Covarnio interpretacijos).

5 d. 19.30 val. Koridorius prie Balkono teatro. Kūrybinių dirbtuvių „Eduardo Balsio muzika kine“ rezultatų ekspozicija. Laurynas Kamauskas, Rūta Grinytė, Povilas Strumila, Marius Pakštas

Gruodžio 12 d. Vilnius, Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus

Vakaras „Šimtamečiai. Muzika“. Prisiminimai apie choreografa Juozą Lingį, dainininkus Zenoną Paulauską, Jadvygą Petruškevičiūtę, Valerijoną Indrikonį, kompozitorių Eduardą Balsį dalinosi choreografi Alfredas Kondratavičius, Vytautas Buterlevičius, muzikologas Vaclovas Juodpusis, pianistė Dalia Balsytė, kompozitorius Algirdas Martinaitis.

Gruodžio 19 d. Klaipėdos E. Balsio menų gimnazija

Renginys „Dedikacija kompozitoriui Eduardui Balsiui“

Netradicinio ugdymo dienos programa: susitikimai su E. Balsio žmonos giminaitė Irena Rekašiene, muzikologe profesore Daiva Kšanienė, istorike dr. Silva Pocyte, KVMT edukacijos koordinatoriumi Dominyku Malajevu, mokinių darbų parodos, skirtos E. Balsio 100-mečiui, atidarymas.

LRT

Radio ir TV laidos: Šarūno Nako ciklas „Balsio trajektorijos“, Jūratės Katinaitytės „Pakeičiui su klasika“, Violetos Beconienės „Kultūros diena“, Gabijos Narušytės „60 minučių“.

Televizijos transliacijos (prodiuseris Jonas Vilimas).

„Simfukams“ — dvidešimt

Ignas GUDELEVIČIUS

Vilniaus Balio Dvariono dešimtmės muzikos mokyklos moksleivių simfoninis orkestras „Simfukai“ šiemet švenčia spalvingos veiklos dvidešimtmetį. Ambicingi koncertai, daugybė projektų, gastrolės užsienyje, kūrybinės stovyklos – toks „Simfukų“ gyvenimo būdas.

„Apie šį orkestrą galiu pasakyti tik viena – tai lobis... <...> Ir tik mes, suaugusieji, galime nulemti šių deimantų ateities spindėjimą – puoselėdami, globodami, atiduodami save. Juk šie deimantai – mūsų vaikai...“, – yra sakęs šviesaus atminimo violončelininkas ir dirigentas Mstislavas Rostropovičius.

Praėjusių metų gruodžio 16-osios vakarą mokyklos B. Dvariono salėje įvyko jubiliejinis orkestro koncertas, kuriame pasirodė kelios „Simfukų“ kartos drauge su orkestro meno

Trys „Simfukų“ dirigentai: Modestas Pitrenas, Modestas Barkauskas ir Ugnius Vaiginis

vadovu ir dirigentu Modestu Barkausku bei Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro meno vadovu ir vyriausiuoju dirigentu Modestu Pitrenu, mokyklos muzikantams vadovavusiu 2001–2008 m. Renginį žaismingai vedė nuo pat orkestro įsikūrimo dirbantis jo vadovas Artūras Alenskas. Skambėjo ryškiausi kolek-

tyvo repertuaro perlai, kruopščiai tobulinti dviejų dešimtmečių kelyje, – ištraukos iš Eduardo Balsio baleto „Eglė žalčių karalienė“, Georges'o Bizet operos „Carmen“, Charles'o Gounod „Fausto“, Antonino Dvořáko Devintosios simfonijos finalas ir kt. Staigmena tapo koncerto pradžioje jungtinio visų laikų „Simfukų“ orkestro atlikta garsioji B. Dvariono „Žvaigždutė“, didžiulių publikos ovacijų sulaukė ir finale nuskambėjusi Giuseppe Verdi Triumfo maršo iš operos „Aida“ gimtadieninė interpretacija. Jubiliejinį renginį apibendrines buvusių orkestro narių sukurtas filmas apie 20 metų kūrybinį kelią tarsi patvirtino, kokia stipri muzikos gija sieja „Simfukus“.

Nuo 2008-ųjų orkestrui vadovaujantis M. Barkauskas, pakviestas tuometio vadovo M. Pitrenos, prisimena nelengvą darbo su jaunimu pradžią: „Tuo metu buvau studentas. Pradžiai buvo lyg vieni kitų analizė. Vaikai geba matyti kiaurai – kai pajunta vadovų nuoširdumą, tariama siena

dingsta ir prasideda tikras kūrybinis darbas. Taip ir atsitiko. Muzikavimą lydi ir vadovų, ir moksleivių noras pasiekti kuo kokybiškesnį rezultatą. Išgirdę orkestrantų programos pagedavimus, dažnai gerokai viršijančius jų galimybes, pradedame „derybas“, tačiau mums, vadovams, belieka pasiduoti ir pasitikėti bendražygiais. Jie – mano kelio pradžia, jei nebūtų „Simfukų“, nebūčiau tas, kas esu šiandien.“

M. Barkauskui antrina ir dirigentas M. Pitrenas: „Laikotarpis, praleistas su šiuo orkestru, mane brandino – man tai buvo pirmasis orkestras, o šiandien jaučiuosi tiek pat davęs, kiek ir gavęs. Vaikai tarsi peršoka savo sugebėjimų ribas. Visuomet didžiuojuo-

„Simfukų“ krikštėviu vadinamas maestro Juozas Domarkas

si turėjęs galimybę dirbti su „Simfukais“, pasitikrinti, ar esu pakankamai reiklus, nuoširdus, nemeluojantis sau ir kitiems.“

Mintį įkurti moksleivių simfoninį orkestrą ne vienus metus brandino mokyklos direktorė Laimutė Užkuraitienė. Nuo seno čia gyvavo styginių instrumentų orkestras, o mokyklai vis labiau plečiantis 1999 m. buvo suburtas gerokai didesnis kolektyvas. „Šią mintį Kopenhagoje pašnabždėjo vienas pažįstamas, pasiteiravęs: tokia didelė mokykla, o neturite simfoninio orkestro? Apsisprendus kurti kolektyvą svarbiausia užduotis buvo rasti vadovus, kurie įkvėptų jaunuosius muzikantus patikėti tuo, ką daro, ir patys neabejotų“, – sakė direktorė.

Buvo nuspręsta orkestro vadovu pakviesti dirbti Ugnių Vaiginį, jam talkino A. Alenskas, Vilius Pocius, dirbantys iki šių dienų, taip pat Tatjana Kuc. 2001 m. orkestro vadovo pareigas pradėjo eiti M. Pitrenas, o 2008-aisiais – M. Barkauskas. „Ieškant

Diriguoja šiandieninis orkestro dirigentas M. Barkauskas

orkestro vadovų, patarimo teko paprašyti vieno žymiausių lietuvių dirigentų prof. Juozo Domarko. Esame dėkingi, kad pradžioje maestro rekomendavo M. Pitreną, vėliau ir M. Barkauską“, – prisimena L. Užkuraitienė. Šiuo metu su „Simfukais“, be minėtų vadovų, taip pat dirba grupių vadovai Dalius Jovaiša, Ernestas Ramelis, Jonas Armonas ir Egidijus Stanelis.

Jau po kelių pirmųjų darbo mėnesių orkestras šv. Kalėdų šventėje sėkmingai pasirodė didžiojoje scenoje, netrukus koncertuota Panevėžyje ir Klaipėdoje, o prabėgus keleriems metams – jau ir Nacionalinėje filharmonijoje. „Darbo pradžioje nei aš, nei vadovai nežinojome, koks rezultatas lydės idėjas – juk dirbti su vaikais yra kur kas sudėtingiau nei su profesionalais: motyvavimas, repertuaro pasirinkimas, pritaikymas vaikams, kultūrinės išvykos... Nuo pat pirmųjų veiklos metų stengtasi būti ne mėgėjais, o profesionalais – visa tai pasiteisino“, – neabejoja L. Užkuraitienė. 2016 m. orkestras buvo pakviestas tapti Europos orkestrų federacijos nariu.

A. Alenskas džiaugiasi „Simfukų“ skleidžiama muzikine kultūra: „Kažkada kažkas pasakė, kad „Simfukai“ jau tapo neatskiriama Lietuvos jaunimo muzikinės kultūros dalimi. Dabartinis rezultatas pasiektas labai dideliu daugybės žmonių darbu. Orkestras

Gimtadienio tortas buvo toks didelis, kad jo užteko visų kartų „simfukams“ ir jų svečiams

negalėtų gyvuoti be pedagogų, nors kartais juokauju, kad bepigu mums mokyti jau grojančius vaikus. Tiesa, nuolatinė orkestrantų kaita ne visada gali užtikrinti vienodą atlikimo lygį, todėl itin reikšminga parama vienas kitam. Prisimenu, gastroliuojant Nidoje, prie mūsų su M. Pitrenu prieina keletas vaikų ir sako – mes išsirinkome orkestro tarybą. Pagalvojau, ar čia tik nebus kas nors negero ir netikėto prieš pat koncertą. Pasiūliau aptarti reikalus vėliau, tačiau kai išgirdome, kad jie nėra labai skubūs – apie repertuarą, – nutarėme išklausti tuoj pat. Vaikai paklausė: „Kodėl mes grojame tik paprasto turinio kūrinius, kai galėtume atlikti „Tanhoizerio“ uvertiūrą ar „Šokį su kardais“? Taigi, vaikų ambicijos kartais ne visai pasvertos, tačiau priverčia susimąstyti. Kodėl gi ne – pirmaisiais metais mūsų repertuarą sudarė Barkarolė iš „Hofmano pasakų“, o dabar džiaugiamės ir A. Dvořáko Devintosios simfonijos finalu, ir kitais reikšmingais populiariosios bei klasikinės muzikos opusais.“

Apie orkestrą šiltai atsiliepia jaunieji atlikėjai. Jų nuomone, visi orkestro vadovai rodė nepaprastą pavyzdį, mokėjo elgtis vaikiškai ir draugiškai. Orkestrantai sakosi išmokę vertinti muzikos kūrinius, draugystę, lygiuotis į autoritetus. Beje, dvidešimtmečio koncertas tarsi įkvėpė orkestro absolventus susiburti į kolektyvą ir sekmadieniais mokykloje muzikuoti. Kūrybinio džiaugsmo visiems „simfukams“! ■

Parengta pagal „LRT Klasikos“ laidą „Pakeliui su klasika“, 2019-12-11

Dmitrijus MATVEJEVO nuotraukos

SIMFONINIAI ŽIEMOS STEBUKLAI

Kūčių, šv. Kalėdų, Naujųjų Metų laikotarpis – laukiamas žiemos stebuklų metas. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, jo meno vadovas ir vyriausiasis dirigentas Modestas Pitrenas bei keturi šaunūs saksofonininkai iš Vokietijos praėjusių metų gruodžio 12 d. Klaipėdos koncertų salėje ir gruodžio 14 d. Lietuvos nacionalinės filharmonijos Didžiojoje salėje publikai pateikė pačius tikriausius Giedriaus Kuprevičiaus ir Siegfriedo Matthuso sukomponuotus muzikinius stebuklus – du stambios formos kūrinius, kuriuos žaismingai sujungė muzikinės pasakos tonacija.

Klaipėdoje vakarą pradėjo nauja drąsaus novatoriaus prof. G. Kuprevičiaus septynių dalių simfonija „Iš plokščiojo pasaulio“ (2019, pagal Terry Pratchetto apysaką), kuria kompozitorius pažymėjo savo 75-metį. Nuo pat pirmųjų kūrinių taktų publikos dėmesį pristausė vienišos valtornos pradėta unisonu atliekama pirmosios oktavos re. Vėliau minimalistiškas unisonas išaugo iki grandiozinio *tutti*, laipsniškai įtraukusio į siautulingą, svajingą, retsykiais humoristiškai mistišką pasaulį.

Šiame, anot autoriaus, svajones, sapnus ir realybę sujungiančiame cikle girdime ne vien įprastą muzikos instrumentų skambesį. Atlikėjai ir dirigentas koncerto metu tarpusavyje gyvai kalbasi, pasigirsta juokas, nuostabos šūksniai, kažkas garsiai nusičiaudi... Vėliau orkestro smuikininkai darniai užtraukia romantišką lopšinę, o visa simfonija baigiama kolektyvo grojama ir tuo pat metu dainuojama nata, kuri iš raidės „O“ pereina į tarsi Kalėdų sniegas ištirpstantį mormorando...

Pokalbiuose apie spalvingą bei prasmingą simfonijos orkestruotę, muzikinę formą autorius ne kartą reišė dėkingumą savo šviesaus atminimo profesoriui kompozitoriui Eduardui Balsiui, kurio šimtąsias gimimo metines LNSO drauge su vyriausiuoju dirigentu M. Pitrenu paminėjo gruodžio 21 d. simfoninės muzikos koncerte.

Na, o Vilniuje simfonijos „Iš plokščiojo pasaulio“ stebuklai materializavosi dar ryškiau... Slaptingai skambant vienišai natai, į sceną tarsi vaiduokliai grodami pamažu rinkosi orkestrantai. Jiems susėdus, iš parterio lėtai pakilo pasakų herojų drabužiais pasidabinę kiti orkestro nariai. Skambančią muziką lydėjo Šiaurės pašvaistės plevėnimą primenantis meistriškai sustyguotas įvairiaspalvių šviesų

Naujametinio koncerto akimirkos

žaismas. Nauja Nacionalinės filharmonijos salės apšvietimo technika ir jos operatoriai demonstravo beribes galimybes!

Antroje koncerto dalyje šviesos efektų neberekėjo – juos keitė ne mažiau efektingas saksofonų kvarteto iš Vokietijos „Signum“ (ženklas) muzikavimas. Išgirdę žodį „saksofonas“ dažniausiai pagalvojame apie džiazą, bliuzą ar popmuziką, tačiau šį kartą saksofonų kvartetą greičiau priminė puikiai susigrojusį klasikinį styginių ansamblį.

Jau ketvirtą kartą Lietuvoje koncertavę saksofonininkai Blažas Kemperle, Erikas Nestleris, Alanas Lužaras ir Guerino Bellarosa grojo S. Matthuso Koncertą keturiems saksofonams ir orkestrui „Fantastiniai burtų sapnai. Pasaka saksofonams“. Kaip visada, žavėjo nepriekaištinga svečių technika ir neaprepiama muzikinių spalvų ir atspalvių paletė. Skambant audringiems aplodismentams, bisui Klaipėdoje ir Vilniuje ansamblis atliko Astoro Piazzollos kūrinį „Michelangelo '70“.

Pradėdamas šios įdomios ir sudėtingos programos repeticijas, maestro M. Pitrenas kolektyvui vaizdžiai pasakojo apie kūrinius siejantį *fantasy* žanrą, populiary dabarties literatūroje, kine bei muzikoje. Toks įvadas, be abejo, orkestro artistams padėjo geriau suvokti kai kuriuos ne tokius aiškius muzikinius epizodus.

Apie programą paprasčiau papasakoti orkestro meno vadovą ir vyriausiąją dirigentą Modestą PITRĖNĄ.

– Gerbiamas maestro, kaip gimė ši programa, kas pastūmėjo link muzikinio fantazijų pasaulio?

– Idėja, tiesą pasakius, gimė visiškai atsitiktinai, ir man tai įrodymas, kad visatoje atsitiktinumų nebūna, gamtos dėsniai ir virsmai susiję priežastiniais ryšiais. Šioje programoje pirmiausia atsirado saksofonų kvartetas, jie pasiūlė S. Matthuso kūrinį.

Kompozitoriaus Giedriaus Kuprevičiaus opusais, man dar nežinant saksofonų programos, atsirado šios vasaros pradžioje, birželio mėnesį. Apsisprendžiau imtis visiškai naujo, niekada neskambėjusio kūrinių, kuo autorius neapsakomai apsidžiaugė, nes manė, kad komponuosime koliažą iš visos jo kūrybos. G. Kuprevičius siūlė tikrai įdomius orkestrinius kūrinius su solistais, bet visa tai jau buvo girdėta

mūsų Filharmonijoje ir atrodė margai... Na, o naujojo kūrinio garsinis pasaulis, susipažinus su partitūra, pasirodė įdomus ir teatrališkas. Juk Lietuvoje turime plejadą kompozitorių, rašančių teatrui ir teatrališką muziką – A. Martinaitis, G. Kuprevičius, G. Sodeika, F. Latėnas, Z. Bružaitė ir kiti. Mūsų teatras – pasaulinio lygio, jo siekia ir kompozitoriai. Gimsta žanriniai kūriniai, išsiskiriantys vizualumu. G. Kuprevičiaus simfonija man pasirodė labai kinematografiška, ją atlikdamas mintyse matai ryškius vaizdinius, formuojančius savitą interpretaciją, kurią autorius kartais pats pasufleluoja. Taip į mūsų repertuarą pateko fantazijos pasaulį atverianti programa. Džiugu, kad ji tematiškai vientisa. Manau, publika pajuto kitokias patirtis, nei atėjusi pasiklausyti J. Brahms'o ar W. A. Mozarto simfonijų. Džiaugiuosi, kad klausytojai gali išgirsti labai skirtingos ir kartu be galo įdomios muzikos.

– S. Matthuso Koncerte gausu techniškai sudėtingų epizodų mažajai fleitai, tūbai ir kitiems orkestro instrumentams.

– Kompozitoriaus biografija neteko domėtis, tačiau panašu, kad jis turi ir pučiamųjų instrumentų išsilavinimą. Akivaizdu, jiems muzika sukomponuota meistriškiau nei styginiams instrumentams, pūtikų muzikinės galimybės išnaudotos iki galo. Lina Baublytė tiesiog sužibėjo mažąja fleita grodama kraštutinai sudėtingą partiją. Solistė jau prieš dvi savaites domėjosi, kaip galima įveikti tokius sudėtingumus. Studijuodami partitūrą sprendėme, kaip diriguojant „pagauti“ kūrinio pulsavimą. Lygiai taip pat puikiai pasirodė Sergijus Kirsena, atlikdamas labai sudėtingą tūbos partiją, kiti variniai pučiamaisiais groję muzikantai. Jų muzikiniai intarpai, turėję būti *bigbendiški* ir drauge klasikiniai – slidi stilių ir žanrų samplaika – nuskambėjo preciziškai tiksliai, švariai. Turiu pagirti, kad mūsų „varis“ susigrojo, parodė gerą lygį. Tai pastebėjo ir Klaipėdos koncerto klausėsi kolegės.

– Dar viena programa

buvo skirta Eduardo Balsio gimimo šimtmečiui. Koncerte dalyvavo kompozitoriaus vaikaitė Indrė Baikštytė drauge su orkestro „Kremerata Baltica“ ir Lietuvos kamerinio orkestro koncertmeisteriu Džeraldu Bidva. Didelė programa – ant orkestrantų pulių buvo net penkių kūrinių natos.

– Programa – nemaža, kūrinių daug, tačiau jie gana trumpi, bet savo muzikine kalba, artikuliacija labai skirtingi. Įveikti tokį muzikinį kaleidoskopą nėra lengva. Visi kūriniai komponuoti pokario laikotarpiu, XX amžiaus viduryje, kai E. Balsys brenė kaip kompozitorius. Programoje skambėjo ir W. Lutosławskio, S. Prokofjevo bei B. Britteno muzika. W. Lutosławski E. Balsys tikriausiai buvo girdėjęs tarptautiniame moderniosios muzikos festivalyje „Varšuvos ruduo“, S. Prokofjevas tuo metu buvo naujosios muzikos apologetas, o tai, kad B. Brittenas būdavo įsileidžiamas į Sovietų Sąjungą, sudarė puikią galimybę pažinti jo kūrybą, vieną ryškiausių XX amžiaus ne tik britų, bet ir visos Europos muzikinės literatūros kontekste.

Vėlyvajame E. Balsio kūrybos laikotarpyje jaučiama minėtų kompozitorių įtaka, tad palyginti europinį kontekstą su lietuviškuoju man atrodė vertinga, naudinga ir tiesiog smagu. Šioje programoje galime įžvelgti ir kitų įdomių įgytų. E. Balsio vaikystės Žemaitijos miestelių dvasia turėjo ir žydiško kolorito, tad S. Prokofjevo „Uvertiūra žydų temomis“ atspindi šį subtilų motyvą. B. Briteno „Geros valios žmonės“ (Variacijos orkestrui Kalėdų giesmės tema) kiek primena lietuviškąjį kalėdojimą, taigi tiko adventiniam laikotarpiui.

– Kokie įspūdžiai sugrįžus į atnaujintą Nacionalinės filharmonijos salę?

– Filharmonijos Didžiosios salės rekonstrukcija baigta, ir, kas neįtikėtina, tai padaryta laiku. Buvo labai gera grįžti į dažais kvepiančią erdvę, nors jos pakitusi akustika kelia naujus iššūkius ir uždavinius. Nesakau, kad per mėnesį po atidarymo juos įveikėme. Administracija

ieško infrastruktūrinių pakeitimų, kurie galėtų sušvelninti šiek tiek šaižoką skambesį. Mes *piano* ir forte turime groti labai švelniai, kitaip garsas tampa dygus, šiek tiek „pasišiaušęs“. Jaučiu, kad grodami gražų, subtilų *piano*, turime geresnių galimybių atsiskleisti, tik reikia didelių pastangų. Žiūrėsime, gal prireiks užuolaidų, gal kilimų, gal dar ko nors, kad švelnėtų akustika, būtų

slopinami garso atspindžiai, nes dabar labiau skiriasi orkestro skambesys be publikos ir pilnoje klausytojų salėje. Naujoji akustika mums kelia ne vien iššūkius, bet ir atveria galimybes išgauti skambesį, gilesnį, švelnesnį garsą. Mano supratimu, orkestro lygį pirmiausia atskleidžia gebėjimas muziką atlikti tiksliai ir „minkštai“.

Kalbant apie šventinius stebuklus, negalima nepaminėti pasaulinį pripažinimą pelniusios mūsų operos primadonos Asmik Grigorian koncerto su Kauno miesto simfoniniu orkestru Valstybiniame operos ir baleto teatre, kuriam dirigavo Modestas Pitrenas. Jau pirmieji akordai pačia geriausia prasme nustebino klausytojus – orkestras skambėjo švariai, darniai, stilingai. Johanno Strauss'o uvertiūroje „Šikšnosparnis“ girdėjome tik Vienos orkestrams būdingas autoriaus nepamėtas akompanimento sinkopes... Solistė pateisino jai 2019 metais suteiktus aukščiausius titulus, o klausytojai dar kartą įsitikino, kad orkestrui griežiant scenoje su nuleista metaline uždanga šios salės akustika tikrai atgyja.

LNSO naujametinė programa – taip pat nepaprasta: koncertuose Alytuje, Kaune ir Vilniuje negirdėjome nė vieno J. Strauss'o kūrinio... Tai tikrai nauji vėjai, nešantys gražias muzikines permainas. Koncertuose dalyvavo dainininkės iš užsienio šalių Katerina Tretyakova (sopranas) ir Anastasia Lebedyantseva (mecosopranas), turinčios daug bendro su Lietuva, nes dainavimo mokslus jos studijavo mūsų šalyje. Repeticijose vyko intensyvus darbas, na, o koncertuose solistės žibėjo visomis šio žodžio prasmėmis.

Kalėdiniai stebuklai išnyko kaip fejerverkų žvaigždės šiltos žiemos padangėje, tačiau mūsų Filharmonijoje pajutome permainas – akustines ir stilistines, repertuarines ir struktūrines. 2020 metai tiesiog negali būti paprasti...

Apžvelgti prabėgusius Lietuvos nacionalinės filharmonijos metus, žvilgtelėti į ateitį pakvietėme šios koncertinės įstaigos generalinę direktorę Rūtą PRUSEVIČIENĘ.

– Prabėgę kalendoriniai metai mūsų Filharmonijai – gana sudėtingi. Vyko Didžiosios salės rekonstrukcija, tai iš pagrindų keitė ne vien įstaigos, bet ir visos Lietuvos koncertinį gyvenimą. Eksperimentinis koncertas, įvykęs pilnoje kviestinių klausytojų erdvėje 2019

metų lapkričio 8 dieną, Jūsų žodžiais tariant, buvo paskutinis rekonstrukcijos etapas. Prašyčiau papasakoti, kokia šios rekonstrukcijos istorija ir rezultatai.

– Jau 2013 metais tapo aišku, kad reikia ruošti Didžiosios salės renovacijai, nes kone visi segmentai buvo susidėvėję.

Ščecino filharmonijos salė

Kentėme nuolatinius klausytojų priekaištus dėl kėdžių girgždėjimo, prastos vėdinimo sistemos ir kitų dalykų. Be abejo, atsinaujinimas žadina publikos lūkesčius, pritraukia naujų klausytojų. Visi norime pažangos, kuri pasaulyje itin ryški kultūrinės infrastruktūros kūrimo, renovavimo srityse. Pavyzdys – mūsų kaimynai lenkai, pastarąjį dešimtmetį Europos Sąjungos lėšomis pastatę arba renovavę daugiau kaip pusantro šimto kultūrinių objektų! Neseniai Katovicuose koncertavo mūsų Nacionalinis simfoninis orkestras ir maestro Modestas Pitrenas. Salė, kurioje vyko koncertas, pripažįstama kaip viena iš geriausių akustiką turinčių erdvių Europoje. Brno ir Varšuvos filharmonijoms naujas koncertų sales statyti padėjo tie patys kūrėjai – japonų akustikas Yasuhisa Toyota ir lenkų architektas Tomaszas Koniora.

Gana ilgą laiką mus lydėjo iššūkiai. Pradedant techninio projektavimo darbus, neturėjome tikslių duomenų, kas ir kaip buvo atlikta ankstesnės didžiulės rekonstrukcijos metu. Antra vertus, šiandien moderniai koncertų salei taikomi kitokie reikalavimai. Nuo 2013 metų buvo derinami projektai, laukiama ministerijos patvirtinimo dėl Europos Sąjungos finansavimo. Jį gavus, padaryta nemažai

patikslinimų ir galų gale darbai prasidėjo. Sudėtingiausia buvo simfoninį orkestrą ir koncertinę veiklą perkelti į kitas erdves. Atlikome paskutinį Lietuvos šimtmečio Naujametinį koncertą ir turėjome palikti salę. Kur repetuos simfoninis orkestras? Labai džiaugiuosi, kad nusprendėme likti savo namuose, Filharmonijos mažojoje salėje. Parodų architektai padėjo pritaikyti salę darbui – buvo pakabintos akustinės užuolaidos, sumontuoti apšvietimo įrenginiai. Filharmonijos kolektyvų klajonės po Vilnių ir Lietuvą kėlė nemažai rūpesčių, jų organizavimas – sekinantis darbas. Žinome, kad Lietuvoje nėra nė vienos tinkamos akustikos salės, kurioje orkestras skambėtų adekvačiai, dažniausiai net nėra kur susodinti viso didelio kolektyvo. Gal tik Operos teatre, bet ir ten yra akustinių „duobių“.

– Neseniai Operos teatre klausėmės Asmik Grigorian su Kauno miesto simfoniniu orkestru, dirigavo mūsų maestro Modestas Pitrenas. Už orkestro nuleista metalinė uždanga akivaizdžiai pagerino salės akustiką.

– Taip, Operos teatre yra ši uždanga ir prieš dvejus metus įsigyta vadinamoji akustinė kriauklė. Pastaroji buvo panaudota, kai mūsų orkestras Vilniaus

festivalio koncerte akompanavo pasaulinio garso Latvijos dainininkei Elinai Garančai. Šioje salėje simfoninis orkestras galėjo koncertuoti, tačiau pakankamai repetuoti sąlygų nebuvo, be to, Operos teatre kone kiekvieną vakarą vyksta repertuariniai spektakliai. Dėl šios priežasties su įgarsinimu koncertavome „Compensoje“, kituose Lietuvos miestuose.

Labai džiaugiamės Filharmonijos Didžiojoje salėje įdiegtomis pažangiomis technologijomis. Pirmiausia – labai modernia apšvietimo sistema, jos pritaikymo galimybės tiesiog neribotos.

– Ar Filharmonijoje yra kompetentingų specialistų, galinčių valdyti tokią sudėtingą sistemą?

– Programavimu užsiima tik tiekėjo sertifikuoti apšvietėjai, bet jie vienoje vietoje nedirba, turi daug kvietimų aptarnauti renginius. Visi naujoje salėje besidarbavę apšvietimo maestro Norvydo Birulio talkininkai – laisvai samdomi specialistai. Turėsime išmokyti šią sistemą valdyti, bet programavimas – jau atskiras mokslas, jo neišmanant tai daryti neatsargu. Panaši padėtis ir su vėdinimo sistema.

Salės atnaujinimo projektą sudarė šešios dalys: statybos darbai, renovacija ir akustika, paveldosauga, vėdinimo

sistema ir šviesa, naujos žiūrovų kėdės ir tuzinas itin brangių muzikos instrumentų. Procesas atskleidė komplikuoatą viešųjų pirkimų sistemą ir sudėtingus derinimus su agentūromis, administruojančiomis europines lėšas. Paprastai tokio sudėtingumo projektų įgyvendinimas vėluoja arba tenka pradėti veiklą iki galo nebaigus rekonstrukcijos. Tikras stebuklas, kad darbai baigti planuotu laiku ir Nacionalinis simfoninis orkestras M. K. Čiurlionio konkurso finalininkams akompanavo jau atnaujintoje salėje. Dabar mūsų laukia sudėtingos technikos galimybių išbandymo laikotarpis.

– Atnaujintoje salėje nuskaubė jau ne vienas koncertas. Koks, Jūsų manymu, tolesnis simfoninio orkestro profesinio tobulėjimo kelias kitokios, nei buvome įpratę, akustikos sąlygomis?

– Manau, kolektyvas turės šiokių tokių sunkumų, nes didelėms simfoninėms partitūroms mūsų salė tiesiog per maža. Ilgametis orkestro vadovas maestro Juozas Domarkas keletą dešimtmečių, siekdamas akustinio balanso, nepastebimai gesindavo kai kurių instrumentinių grupių skambesį. Publika šito net nepastebėjo... Atnaujintoje salėje vykusius koncertus dirigavę skirtingų kartų ir šalių dirigentai nespėjo tobulai suderinti orkestro skambesio paryškintos akustikos sąlygomis. Po rekonstrukcijos, kai buvo išvalytos dulkės, išvežta susidėvėjusi vėdinimo įranga, pašalinti keli senų dažų sluoksniai ir sienos perdažytos specialiais dažais, labai gražiai išryškėjo visų pavienių instrumentų tembrai. Pirmuose koncertuose tiesiog pribloškė arfų solo, fleitų melodijos, varinių pučiamųjų akordai... Viskas nuostabiai girdėti. Violončelių grupės koncertmeisterio Edmundo Kulikausko ir Guodos Gedvilaitės duetas Claros Schumann fortepijoniniam koncerte skambėjo fantastiškai. Ir nors girdime vienaitytį orkestro skambesį, jaučiami ryškūs aukštieji garsai ir žemųjų gaudesys. Tai gali būti valdoma papildomais slopinamaisiais įrenginiais. Dabar geras metas atlikti naujus akustinius matavi-

mus, laukiame specialistų, kurie išanalizuos akustiką ir pateiks profesionalias rekomendacijas. Tai – labai jautrūs dalykai.

– Repetuodami girdime vienokį garsą ir prisitaikome prie vienokios akustikos, bet koncerto metu, pilnoje salėje, – kitokios akustinės sąlygos.

– Akustika – labai subtilus menas. Visame pasaulyje, atidarius naujas prašmatniausias sales, akustika neretai kelia rūpesčių. Su tokiais iššūkiais iki šiol kovoja Paryžiaus, Hamburgo Elbės filharmonijos ir kitos žymios koncertinės erdvės. Skambesį lemia akustiniai atspindžiai, skirtingos medžiagos, net konstrukcijų (pavyzdžiui – kėdžių) varžtai, klajai, sutvirtinimai. Problemų iš tikro daug, o Lietuvoje turime tik keletą šios srities specialistų, studijuojančių koncertinių erdvių fizikinius parametrus, tad kompetentingų patarimų laukti dar ankstoka. Pirmojo koncerto metu pačiai teko vaikščioti po pilną žiūrovų salę ir bandyti pajusti, kokiais būdais galima būtų uždengti akustinius „šulinius“. Pasirodo, tai teisingas klausymų, emocija grįstas kelias.

Prieš šešiolika metų Vilniuje lankėsi žymus japonų akustikas Tateo Nakajima, įrengęs Birmingamo koncertų salę, kurioje šiandien dirba Mirga Gražinytė, naująjį Vroclavo muzikos forumą, kuriame vasario mėnesį koncertuos mūsų LNSO, ir kitas koncertines erdves. Jis kalbėjo, kad kiekviena vieta, kurioje stovės koncertų salė, turi savo akustinį piešinį: koks šalia kelias, kokie pastatai, ar skrenda lėktuvai, ar po žeme nėra metro, vandens telkinių, tunelių... Visa tai stipriai veikia akustiką. Pavyzdys – puikioje Kelno filharmonijos salėje kas keliolika minučių dreba grindys, nes po ją važiuoja metro traukiniai...

– Akivaizdu, kad dedamos didžiulės pastangos, tad, be abejo, mus lydės sėkmė. Pamenu, kokios aistros kolektyve užvirė po pirmųjų repetitijų rekonstruotoje erdvėje... Tačiau šiandien matome, kad pamažu orkestras atranda save šioje

salėje, o gal ir salė atranda orkestrą...

Norėtume išgirsti keletą žodžių apie naujus kalendorinius metus.

– Vienas svarbiausių uždavinių – neprarasti tempo. Nors įgytas pagreitis mus visus skubina lėkti tokiu greičiu, kad kartais nespėjame pasidžiaugti net ir labai gerais rezultatais. Anot žurnalo „Verslo klasė“ vyr. redaktoriaus Aurelijaus Katkevičiaus, „vieno metu pasaulyje vyksta tiek daug globalių paradigmos lūžių, kad tampa visiškai nebeaišku, į ką atsiremti...“

Netrukus baigsime septyniasdešimt devintą sezoną ir žengsime į aštuoniasdešimtąjį. Būtina jausti savo šaknis – kiek įdėta į šią instituciją, orkestrus, koncertinę veiklą, geografinę aprėptį, nepamirštant matyti save artimiausiais dešimtmečiais.

Šiandien privalome save suvokti viso pasaulio muzikinės veiklos kontekste, nes pamatyti, išgirsti ir įvertinti Amerikos, Vokietijos, Prancūzijos, Kinijos, Japonijos ir kitus pasaulio orkestrus neliko jokių kliūčių. Suprantame, kas esame mes, koks mūsų kelias, koks turi būti mūsų unikalūs brailas. O jis, be abejo, – tai mūsų išugdyti atlikėjai, jų emocinio intelekto raiška, lietuvių ir regiono kompozitorių kūrybos interpretacija. Ši nuomonė pasitvirtina bendraujant su užsienio festivalių organizatoriais, agentūrų, įrašų kompanijų vadovais. Neseniai G. Kuprevičiaus ir Z. Matthuso „Pasakų“ programos klausėsi Suomijos įrašų kompanijos „Ondine“ vadovas Reijo Kiilunen. Jis sakė: „Stipriausi šalies orkestrai geriausiai atlieka savo tautos muziką, nes yra socialinis kontekstas, istorinis naratyvas, tautinis identitetas, net verbaliniai – kalbos aspektai, nusakantys, kaip aiškiname šią programą ar kūrinių.“ Mes esame įdomūs savo autorių kūryba. Tad vėl kelintą kartą išleidžiame mūsų orkestro ir M. Pitrėno įrašus su naujai redaguota M. K. Čiurlionio kūryba, dvigubą Ramintos Šerkšnytės kompaktinį diską, kuriame – „Kremerata Baltica“, LNSO, Mirga Gražinytė ir Giedrė Šlekytė. Galime pasidžiaugti šiuo

subtiliu, profesionaliu, puikiu įrašu ir inžinieriais Aleksandra ir Viliumi Kerais bei jų kompanija „Baltic Mobile Recordings“, tris kartus įvertinta JAV garso įrašų akademijos „Grammy“ nominacijomis. Džiaugiamės, kad šiandien ši labai vertinama įrašų kompanija Filharmonijoje įrengė Skaitmeninę koncertų salę – studiją, kurioje įrašomi geriausi mūsų koncertai. Artimiausias įrašas – didžiulio publikos dėmesio sulaukęs LNSO pasirodymas su Modestu Pitrėnu ir Luku Geniušu.

Kone kiekvieną šio pusmečio šeštadienį skambės labai brandžios programos, kuriose atsiskleis milžiniškas mūsų atlikėjų potencialas. Koncertuos jau minėtas Lukas Geniušas, Ignas Macknickas, Onutė Gražinytė, Rusnė Mataitytė, Edgaras Montvidas, chorai, ansambliai, orkestrai. Mes pateisiname filharmonijos kaip kiekvieno talentingo atlikėjo laukiančių namų misiją. Filharmonijos kolektyvai nėra vieninteliai, galintys čia koncertuoti. Turime pristatyti visus geriausius Lietuvos kolektyvus, atlikėjus ir jų ambicingiausias programas. Taip skatiname sveiką konkurenciją, keliame meistriškumo lygį, drauge ieškome naujų kūrinių, platesnių repertuarų ir šiuolaikiškų muzikinės saviraiškos būdų. Labai svarbu, kad jaunoji karta būtų motyvuota, turėtų ambicijų krašto kultūriniame gyvenime atversti naują puslapį. Šie uždaviniai – jų rankose. Labai džiaugiuosi, kad orkestruose, kituose kolektyvuose randasi stiprių jaunosios kartos atlikėjų.

Teko stebėti naujausius Klaipėdos muzikinio teatro spektaklius „Kelionė į Tilžę“, „Eglė žalčių karalienė“, skirtus E. Balsio gimimo šimtosioms metinėms. Puikūs, brandūs spektakliai. Jei orkestro artistas, choro dainininkas, baleto šokėjas save mato tik kaip kasdienės darbo rutinos dalyvį – tai netinkama vidinė nuostata. Peržengus abejingumo slenkstį, pradėjus dalyvauti bendrame kūrybiniame vyksme

gaunamas fantastiškas rezultatas, atlikėjas pranoksta pats save. Ryškus pavyzdys – smuikininkas, Lietuvos kamerinio orkestro meno vadovas Sergejus Krylovas. Jam tai sekasi puikiai. Aišku, atvykstantys geri atlikėjai labai įkvepia, jų vizitai rodo, kad mes esame įdomūs ir platesnei auditorijai. Naujametinio koncerto klausėsi nemažai svečių iš Šveicarijos, Japonijos, Italijos, Rusijos. Visi nuoširdžiai džiaugėsi aukštu, europiniu mūsų atlikėjų lygiu. Ir kiekvieną vakarą salėje gali būti tokių vertinančių, lyginančių profesionalų. Tai labai įpareigoja, turime pateikti rimtas programas. Kartais atrodo, kad gal vertėtų rengti lengvesnį repertuarą, įtraukti daugiau savų autorių kūrinių... Muzika – bendra pasaulinė kalba, tad labai svarbu nuolat savo veiklą matyti pasaulinės kultūros kontekste. Dėl to labai vertinu maestro M. Pitrėno sukomponuotą programą „Variacijos Eduardo Balsio 100-mečio tema“, atvėrusią visą to laikotarpio muzikinį aruodą, leidusią gėrėtis lietuvių kompozitoriaus branda ir talentu.

– Ko 2020 metais palinkėtumėte visiems muzikinio vyksmo dalyviams?

– Palinkėčiau visiems mums jaustis šio proceso šeiminingais, aktyviais dalyviais, kaip sako amerikiečiai, shareholders – akcininkais. Mūsų džiaugsmas – visuomet pasidalinami, rūpesčiai ir problemos – sprendžiamos drauge. Tai duoda didžiulį impulsą, leidžia mąstyti visai kitomis kategorijomis ir terminais. Labai linkėčiau, kad ateinanti simfoninio orkestro dekada, nuo 80-mečio iki 90-mečio, nuskambėtų kaip šviežias ir kokybiškai naujas žodis, kad vyktų ryžtingas ir ryškus orkestro raidos etapas. ■

Remigijus VITKAUSKAS

SĖKMINGOS NACIONALINIO SIMFONINIO ORKESTRO GASTROLĖS LENKIOJE

Brėkšta ankstyvas vasario ketvirtosios rytas. Vilniaus senamiestyje – vos keletas praeivių, pravažiuoja vienišas automobilis, prabėga iš naktinės medžioklės grįžtanti katė... O Pasažo skersgatvyje verda gyvenimas, susirūpinusiais veidais juda paslaptingos figūros – kas su violončele ant pečių, kas su trombonu ar smuiku rankose. Tai Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras už kelių minučių pajudės į daugiau kaip dviejų tūkstančių kilometrų koncertinę kelionę kaimyninės Lenkijos Ščecino ir Vroclavo miestuose.

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo trisdešimtmečiui skirtos programos koncertai pradedami Mikalojaus Konstantino Čiurlionio simfonine poema „Miške“. Estetiškai išbaigtą muzikinį vyksmą komponuoja Sergejaus Rachmaninovo Koncertas fortepijonui ir orkestrui Nr. 2 c-mol, Ludwigo van Beethoveno Pastoralinė simfonija – šiuos kūrinius, kaip ir išskirtiniame sausio keturioliktosios koncerte „Modestas, Lukas ir orkestras“ Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje, atliko LNSO, diriguojamas meno vadovo Modesto Pitrenio, ir pianistas Lukas Geniušas. Maestro M. Pitrenas naujai pažvelgė į ne itin dažnai atliekamą Vienos klasiko partitūrą. Vietoj tradicinio *vibrato* (išgaunamo kairiąja ranka) styginių buvo paprašyta griežti gražiu garsu, taikant vadinamąjį stryklo *vibrato*. Kolektyvui tai buvo neįprasta, tačiau taip atsiskleidė muzikos subtilumas ir nauji garso atspalviai. Natose dirigento pažymėtos interpretacinės remarkos simfonijos atlikimą artino prie Vienos klasikams, bet ne romantiškams būdingo skambesio. Šios ir kitos naujovės gražiai derėjo su ką tik baigtos restauruoti salės akustinėmis subtilybėmis.

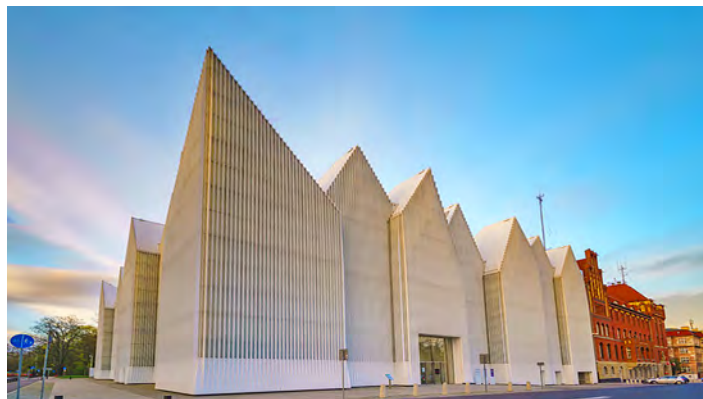
Vilniuje skambėjusį Ramintos Šerkšnytės kūrinių styginių orkestrui „De profundis“ gastrolėse pakeitė naujoji M. K. Čiurlionio simfoninės poemos „Miške“ redakcija. Neseniai šis kūrinys įrašytas į kompaktinę plokštelę. Įdomu, kad maestro Pitrenas, imdamasis nesenai atlikto kūrinio, vis ieško naujų spalvų ir prasių, patardamas orkestrui, kokiomis muzikinėmis techninėmis priemonėmis siekti raiškių poetinių vaizdinių.

Ščecino filharmonija (Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie) – nepaprastai įspūdingas statinys. Visiškai nesenai, 2014 metais, išdygęs modernus pastatas išorinėmis pseudogotikinėmis formomis harmoningai įsiliejo į senamiesčio architektūrą. 2015 m. jis pelnė Europos Sąjungos premiją už šiuolaikinę architektūrą.

Praeitų metų vasarą po sėkmingų koncertų su vietiniu simfoniniu orkestru šioje koncertų salėje, kur skambėjo ir lietuviška muzika, ilgametis LNSO meno vadovas ir vyriausiasis dirigentas profesorius Juozas Domarkas kalbėjo: „Įdomus dalykas – Ščecinas centrinėje miesto dalyje pasistatė naują modernią koncertinę erdvę. Miestas nėra didelis, gal kaip mūsų Kaunas, tad salėje telpa santykiniai nedaug – apie tūkstantį klausytojų. Tačiau kokia nuostabi akustika! Tikrinome ją įvairiose salės vietose – visur skamba nuostabiai. Tokioje erdvėje lengva repetuoti ir koncertuoti.“

Kiek neįprastas ryškiai baltas banguotų plokščių fasadas drąsiai šviečia prūsiškosios raudonų plytų gotikos apsuptyje, tarsi atskleidamas filharmonijos reikšmingumą, architektūrinėmis bangomis primindamas muzikinio garso skambesį. Pastato vidus traukia dėmesį nesimetriškais erdvėmis ir jų funkcionalumu. Galbūt dėl to mūsų orkestro artistai ilgokai vieni kitų klausinėjo, kaip patekti į salę ar drabužines... Pagrindinės koncertinės erdvės sienas ir lubas dengia metalinio žvilgesio sunkiai nusakomos medžiagos plokštės. Dažnoje salėje, susirinkus publikai, akustika keičiasi, o Ščecine nieko panašaus neįvyko – išliko gražus, kokybiškas orkestro ir solisto skambesys.

Pilnutėlė salė šiltais ir ilgais plojimais pasitiko Lietuvos atlikėjų. Prieš suskambant M. K. Čiurlionio muzikai, sveikinimo žodžius tarė Lietuvos ambasadorius Lenkijoje Eduardas Borisovas, Lietuvos garbės konsulas Ščecine Wiesławas Wierchośas, Mieczysława Karlo-

Ščecino filharmonija – nepaprastai įspūdingas statinys

wicziaus filharmonijos direktorė Dorota Serwa. Kalbėtojai nuoširdžiai dėkojo Lietuvos nepriklausomybės 30-mečiui skirtų koncertų Lenkijoje organizatorėms – Lietuvos nacionalinės filharmonijos generalinei direktorei Rūtai Prusevičienei ir Lietuvos Respublikos kultūros atašė Lenkijoje Rasai Rimickaitėi.

Jau pirmieji „Miško“ garsai nunešė klausytojus į ūkanotos lietuviškos girios erdves. Publika jautriai reagavo į raiškiai atliekamą tautos genijaus simfoninės poemos muziką. Pirmąjį koncerto dalį užbaigė garsusis S. Rachmaninovo Koncertas fortepijonui ir orkestrui Nr. 2 c-mol, jį meistriškai atliko Lukas Geniušas. Pagarbiai stovintys klausytojai nenorėjo išleisti solisto iš scenos, tad bisui nuskambėjo E. Griego Lyriškoji pjesė.

Antroje koncerto dalyje publika klausėsi L. van Beethoveno Septintosios (Pastoralinės) simfonijos. Muzikos programiškumas įpareigoja rasti tinkamas orkestrinės raiškos priemones. Galima tvirtinti, kad orkestrui ir dirigentui tai pavyko. Dailiai nuskambėję fleitų, obojų, klarnetų, valtornų ir kitų instrumentų muzikiniai epizodai nepaliko abejingų. Tūkstantinė auditorija stovėdama ilgai nepalaido orkestro ir M. Pitrenio. Po koncerto atlikėjų laukė šiltas priėmimas, jame nuoširdaus susižavėjimo, padėkos ir sveikinimo žodžius išsakė valdžios atstovai bei renginio šeimininkai.

Nacionalinis muzikos forumas Vroclave, kitaip tariant, filharmonija, koncertinę veiklą pradėjo 2015 metais. Pagrindinėje salėje telpa 1800 klausytojų. Erdvė panaudota visu šimtu procentų – klausytojai sėdi ne tik aukštos salės palubėse, bet ir už orkestro nugaros. Publiškai užpildžius visas beveik du tūkstančius sėdimų vietų, akustika pasikeitė tik į gerą pusę. Gal dėl to, kad grindys ir sienos padengtos tinkama medžio danga.

Po šiltų sveikinimo žodžių, lydimų šilto publikos pritrimo, Čiurlionis skambėjo dar jautriau, paslaptinčiau. Gal tai natūralus salės medis paryškino lietuviško „Miško“ ir orkestro garsus... „Cudowne (nuostabu)“, – apie „Miško“ atlikimą kalbėjo klausytojai.

Žymios pianistų dinastijos atžala Lukas Geniušas dar kartą įrodė esąs brandus, stabilus ir subtilus fortepijoninės muzikos meistras. Profesionalų publikoje sklido atsiliepimai, kad tokį puikų S. Rachmaninovo Koncerto fortepijonui atlikimą girdėjo pirmą kartą. Po audringų ovacijų ir susižavėjimo šūksnių solistui teko atlikti ir bisą.

L. van Beethoveno Pastoralinė simfonija vėl žavėjo kokybišku atlikimu. Tarsi amžinybės rūke ištirpus paskutiniams muzikos akordams, publika audringais plojimais dar ilgai nepalaido Lietuvos atlikėjų.

...Vakarėjančiame Vilniaus senamiestyje kunkuliuoja šeštadienis gyvenimas. Tarp linksmai nusiteikusių praeivių – keliauninkai su lagaminais, kuprinėmis ir instrumentais. Tai Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras grįžta iš sėkmingų gastrolių puikiose moderniose kaimyninės Lenkijos salėse. Tradicinis klausimas: ar sulauksime bent vienos panašios Vilniuje?

Remigijus VITKAUSKAS

LAIMINGAS RITOS PETRAUSKAITĖS PASAULIS

Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro solistė Rita Petrauskaitė sako pati sau esanti griežčiausia kritikė: „[sirašau savo dainavimą, klausausi. Man turi patikti, kaip dainuoju. Kol nepatinka pačiai, kitų nuomonė nepadės. Klaidų sau neatleidžiu. Siekiu tobulo garso. Tokio, kuris ne tik gražiai skamba, bet ir turi prasmę, perteikia emociją. Bet emocijas scenoje reikia mokėti valdyti.“

Būtų sunku išvardinti visas R. Petrauskaitės atliktas partijas. Naujausios – praėjusiais metais sudainuotos Dona Ana W. A. Mozarto operoje „Don Žuanas“ ir Indrė E. Balsio „Kelionė į Tilžę“. Šiuo metu solistė ruošiasi Euridikės vaidmeniui Jacques'o Offenbacho operetėje „Orfėjas pragare“. Su soliste susitinkame po spektaklio repeticijos.

– Su kokia nuotaika persikūnijate į Euridikę?

– Linksma. Smagu. Nuo Indrės pereiti prie Euridikės – tarsi po žiemos sulaukti pavasario (juokiasi). Bet tokie drastiški pokyčiai man tinka: tenka savyje rasti naujų sceninių spalvų. Komiškas amplua – man naujas išbandymas. Padeda režisierė Rūta Bunikytė, ji turi daug netikėtų, įdomių sumanymų. Jų negaliu atskleisti, nes į premjerą atėję žiūrovai turės nustebti. Tikiuosi, kad bus labai smagi premjera.

– O pirmas rimtas vaidmuo?

– Andželė Didjė Franzo Leháro operetėje „Grafas Liuksemburgas“. Nelabai mėgstu operetes, bet suprantu, kad jų reikia. Prireikė laiko, kol perpratau šį žanrą, kol susidėliojau, kaip reikia atlikti partijas, kad netaptum eiliniu „štapu“ jų istorijoje. Mane labiau žavėjo operos, kuriose pasisemdavau dvasinio peno. Kurso vadovas jau baigiamojo egzamino metu prognozavo, kad dainuosiu Violetą Giuseppe Verdi „Traviatoje“. Bet aš neskubėjau, net sąmoningai vengiau šios partijos. Norėjau jai subręsti – mintimis, vokalu, kūnu... Nemanau, kad reikia pulti lyg akis išdegus. Violetą dainavau lietuviškai, kai buvau įtraukta į senąjį Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro pastatymą.

– Kas suformavo Jus kaip solistę?

– Praktika, režisieriai, dirigentai... Ir, žinoma, puikūs pedagogai. Ryškų pėdsaką paliko profesorė Barbro Marklund-Petersone iš Oslo – ji padėjo tvirtą tašką mano vokalinei technikoje. Pakako vienos pamokos, kad viską suprasčiau iki galo. Nežinau, kas suveikė: mokykla, taisyklės, mokėjimas perteikti žinias. Bet labai gerai suveikė.

– Sako, kad sopranams dažniausiai tenka silpnų, nuskriaustų moterų vaidmenys...

– Viskas priklauso nuo požiūrio. Štai Violeta „Traviatoje“ man yra moteris, pratusi prie dėmesio ir labai jo trokštanti. Ji net sirgdama, kone ties mirties slenkščiu, rengia puotą, nes jai to labai reikia... Tokiu būdu ji stengiasi pamiršti grūmojantį likimą. Toks jos gyvenimas. Aš ją suprantu taip... Kas kita Indrė. Perskaičius Hermannu Zudermannu novelę, man viskas tarsi susidėliojo į lentynėles. Iki tol tik mokiausi partiją ir svarsčiau, kaip čia bus. Reikėjo pagauti šio vaidmens esmę tarsi ore sklandančią plunksną. Manychiau, kad supratau, kur slypi pagrindinės Indrės vaidmens gijos. Labiausiai padėjo... kompozitorius Eduardas Balsys ir šio spektaklio režisie-

rius Gytis Padegimas. Darbas su režisieriumi buvo labai darnus ir prasmingas, G. Padegimas padėjo tarsi mozaiką sudėlioti Indrės vaidmenį. Man buvo didžiulė dovana repetuoti su šiuo režisieriumi.

Indrė – stipri ir protinga moteris. Ji supranta, kad Ansui, jos žmogui, gresia mirtina nuodėmė, ji mėgina vyrą apsaugoti nuo jo paties. Jos baimė mirti yra mažesnė už norą padėti Ansi sugrįžti į save. Monologo pabaigoje ji net bando iššokti iš valtės, kad Ansi nereikėtų daryti mirtinos nuodėmės... Dona Ana – karšta, protinga, bet kam pasiryžusi moteris. Jei kas jos ribą peržengs – atsilygins iš visų jėgų. Skaičiau, kad Donos Anos ir jos mylimojo Don Otavijaus poroje Mozartas užkodavo savo santykius su tėvu. Ana – šaltai karšta ir labai tvirtos moralės. Ši partija man tapo tikru iššūkiu, nes ją dažniausiai atlieka dramatiškesni sopranai.

– O kuri iš daugybės atliktų partijų Jums artimiausia?

– Turiu daug širdžiai artimų vaidmenų. Mielai tampu Indre, Violeta, Džilda, Siuzana... Net miuziklo „Šounuolynas“ Amnezija man savotiškai žavi. Dabar atėjo eilė Euridikei.

– Bet puikiai jaučiatės ir vaikiškuose spektakliuose: „Bulvinėje pasakoje“ būnate tokia nuostabi Princesė Bulvytė...

– Vaikai – patys dėkingiausi žiūrovai. Jų neapgausi. Čia geriausiai pasitikrini gebėjimus įtikinti: jei kažkas ne taip – vaikai nepatikės.

– Kas išduoda žiūrovų reakciją: plojimai, gėlės, šūksniai?

– Prisiminiau dar vieną mylimą vaidmenį – Esmeraldą

iš Zigmara Liepinio „Paryžiaus katedros“. Kai dainuoji, girdi salės tylą... ir kaip kažkas apsverkia... Tai – geriau nei aplodismentai. Kai pajunti, kad žmonės sugraudinti, jautiesi labai gerai. Po Indrės partijos, atliktos gastrolėse Vilniuje, kompozitoriaus E. Balsio dukra profesorė Dalia Balsytė sakė, kad klausydama mano dainuojamo monologo apsvėrė...

– 2008 m. buvote apdovanota Klaipėdos miesto „Padėkos kauke“ už Deizi Parker vaidmenį operetėje „Balius Savojoje“. 2019 m. pristatyta „Padėkos kaukei“ už Kunigundos vaidmenį operetėje „Kandidas“. Šįmet pretenduojate į apdovanojimą už Indrę operoje „Kelionė į Tilžę“ ir Doną Aną „Don Žuane“...

– Taip, šiemet jau tokia rimtesnė nominacija (šypsosi). Apdovanojimai, prizai – akimirkos smagumas. Kam nors tai stimulus, bet į sceną eini ne dėl apdovanojimų ir ne dėl atlyginimo. Žmogus šiam pašaukimui turi turėti vidinės energijos. Tai traukia, užburia ir niekada nesibaigia. Tada ši veikla netampa darbu.

– Jūsų gerbėjai nustebtų sužinoję, kad...

– Aš nustebčiau sužinojusi, kad turiu gerbėjų... Yra buvę, kad gatvėje atpažino. Socialinėje erdvėje pasitaiko įvairių žinučių: dėkoja, sveikina... Aš nustembu sulaukusi dėmesio. Sukuri, atiduodi, ką gali, klausytojams ir vėl tampi tiesiog Rita. Pasirodo, ne visai taip... Man smagu, kad mūsų spektakliai žmonėms sukelia emocijų. Kad padedame jiems pamiršti kasdienę rutiną. Kartais net pasilinksminėti žiūrint smagų spektaklį... Dėl to mes esame scenoje.

Žaneta SKERSYTĖ

Rita Petrauskaitė – Indrė E. Balsio operoje „Kelionė į Tilžę“

VASARIO ŽIEDAI LIETUVOS MUZIKŲ SAJUNGOS SVETAINĖJE

Vasario pradžioje žiemos žiedų mėgėjai džiaugiasi pražydintų vyšnių šakų žiedais. Šių metų vasario 9-ąją Lietuvos muzikų sąjungos Muzikos svetainė taip pat žydėjo – tiesiogine ir perkeltine prasme. Čia, nešini išradin-gai sukomponuotomis puokštė-

Gintarė Skerytė

mis, rinkosi dainininkės Gintarės Skerytės gerbėjai.

Svetainės fojė dažnas stabtelėjo prie stilingo popietę anon-suojančio plakato (fotografas Vaidas Jokubauskas). Jo užrašas „Solo: Gintarė Skerytė“, atrodytų, žadėjo tradicinį jubiliejų formatą – pri(si)statymas, sveikinimo kalbos, padėkos koncertas, balius. Bet įvyko – džiugu – kitaip.

Bendru Gintarės Skerytės ir svetainės šeimininkės Audronės Žigaitės sutarimu bei pastangomis buvo pasirinkta ne tik nuoširdžiai šilta, bet ir teisinga tiek muzikinės, tiek žmogiškosios komunikacijos tonacija. Svarbiausia buvo Muzika.

Neilgai trukus popietės vairą į savo rankas perėmusi dainininkė ir muzikuojantiems, ir besi-

klausantiems pasiūlė muzikines frazės reikšmių, vaizdinių paieškos, minties darbo kelią.

Daugeliui mūsų Gintarė Skerytė buvo, yra, ir bus išskirtinė kamerinės muzikos atlikėja. Ji puikiai dainuoja šiuolaikinių nacionalinės ar globalios erdvės kompozitorių kūrinius, ypač savitai ir įsimenamai atlieka Felikso Bajoro, Broniaus Kutavičiaus dainas. Nevengia ir stambiųjų žanrų opusų, sėkmingai į juos įsijaučia. Bet mieliausia ją girdėti kaip baroko muzikos atlikėją išskirtiniame Europos baroko mieste Vilniuje.

Tokia įžanga rašančiajai šias eilutes buvo reikalinga dėl kelių priežasčių. Pagrindinė: norėjosi ją susieti su nuostaba, kuri išti-ko aptariamoms popietės pirmoje dalyje. Ją Gintarė Skerytė pradėjo ne kaip dainininkę, o kaip mokytoją, vieną po kitos apglėbdama ir išleisdama į improvizuotą sceną savo mokines iš Vilniaus chorinio dainavimo mokyklos „Liepaitės“. Aštuonios jaunosios atlikėjos – Anelija, Luknė, Emilija, Ieva, Dorota, Ignė, Odeta, Liepa – buvo tokios skirtingos, nevienodo amžiaus ir galimybių, tačiau visos dainavo ne tik savo dabartį, bet ir muzikinės savivokos viltį ateityje. Tai didelis ir reikalingas mokytojos darbas tvirtinant mūsų artimiausios aplinkos bendrą kultūrą, o tik paskui mąstant apie muzikines aukštumas. Svarbu ir viltinga, kad šiame darbe sutartinai veikia balso ugdytoja ir koncertmeisteriai, kuriuos taip dėmesingai ir šiltai pristatė Gintarė.

G. Skerytė su kolegėmis dainininkėmis (iš kairės) Aušra Cicėnaitė, Laima Domikaite ir Natalija Katiliene

Koncerto-susitikimo dalyviai Muzikos svetainėje

Kiekvienam akompanavusiam talkininkui – iškiliamam džiazio pianistui Povilui Jaraminui, muzikalumu džiuginančiam Justinui Armonui, mokančiai meistriškai suvaldyti ne tik fortepijoną, bet ir visus penkis didelius ir mažus savo šeimos vyrus Jurgitai Danienei, muzikavimo aistrą spinduliuojančiam gitaristui ir kompozitoriui Chrisui Ruebensui – ji rado ne tik taiklų žodį, bet ir pateikė po miniatiūrinę spalvingą istoriją.

Antroji popietės dalis vyko Muzikos svetainės kino ir teatro salėje – buvo parodytas LRT 1998 m. sukurtas filmas apie Gintarę Skerytę „Žvaigždėle tu mano“ (rež. Dalia Kutavičienė). Jis mums padovanojo progą pažvelgti į solistę iš daugiau kaip dvidešimties metų perspektyvos, suprasti, kad jos pasirinkto kelio turinys ir esmė – Muzika.

Nedovanotina, kad tokie filmai retai „sukasi“ mūsų nacionalinio transliuotojo programose. Juk juose – Lietuvos talentingųjų žmonių įvairovė, darbai plačiame socialiniame kontekste. Mes turime išnirti iš „nesikišimo“, atsargių siūlymų ir patarimų apvalkalo, dėl mūsų ateities

globaliame kontekste iš nacionalinio transliuotojo pareikalauti ne jų (jūsų) vaizduojamos, bet realios įvairovės, ne (per)dažnai imitacinio, o realaus turinio gylio, gebėjimo susieti praeitį ir dabartį, išskirti tai, kas išties mūsų kultūrai svarbiausia. Beje, neseniai eterijoje nuskambėjusio „Muzikinio pastišo“ vedėjas Marius Šinkūnas lyg tarp kitko paminėjo, kad muzikos archyve yra daugiau kaip 500 Gintarės Skerytės įrašų. Šimtais skaičiuojami ir kitų talentingų atlikėjų įrašai, turintys teisę ne tik dūlėti, bet ir kartkartėmis skambėti.

Grįžkime į vasario dienos popietę. Trečioje dalyje Gintarė Skerytė, akompanuojant Povilui Jaraminui, subtiliai visiems priminė kompozitorės Zitės Bružaitės dainą: „Vieną žiemą, o gal vasarą, vieną rytą, o gal vakarą išsiskirsim netikėtai...“. Melodija ir A. Baltakio žodžiai susiliejo į vienį, sublizgo santūria drėgme dažno klausytojo akių kampečiuose, atsirito tyro muzikavimo ir buvimo drauge džiaugsmo banga šiapus ir anapus improvizuotos scenos svetingoje Lietuvos muzikų sąjungos svetainėje.

Pakviesta išsiskirti baigiamuosius žodžius apie profesijos ir gyvenimo taisyklių laikymosi svarbą visuotinio laisvėjimo kontekste, popietę su muzika ne kaip laisvalaikio praleidimo formą, o kaip kultūros reiškinį. Pajutom – jis įvyko. Atrodytų, lengvai ir elegantiškai, bet iš nelengvo darbo ir noro gyventi dermės. Beje, buvo ir šampano. Čia tarp kitko, jei šį straipsnį sumanytų persispausdinti (sutikus autorei) žurnalas „Žmonės“ – didysis pretendentas į mūsų visų išorės ir vidaus stiliaus konstruktorius. Tokia linksma gaida ir baikime.

Ina DAGYTĖ-MITUZIENĖ

MOKYKLOS BALSO LAVINIMO MOKYTOJA, BALSO LAVINIMO METODINĖS GRUPĖS PIRMININKĖ GINTARĖ SKERYTĖ

Moto: „Anksčiau bendravimas su paauglėmis mane gąsdino, o dabar jomis žaviuosi ir jas labai myliu“

Dainininkė tampa vokalo pedagoge. Daugeliui operinės ir kamerinės muzikos mylėtojų Gintarė Skerytė visų pirma yra subtili gražaus išlavinto balso savininkė, atsakingai savo repertuarą pasirenkanti solistė. Šiandien ją dažniau išvysi Vilniaus chorinio dainavimo mokykloje „Liepaitės“ nei koncertinėse salėse. Kaip sako pati Gintarė, prie „liepaičių“ ji norėjo prisiglausti efemeriskai, tačiau šios pareikalavo visos pedagogės esybės. Ir pasirodė, kad Mokytoja Gintarė Skerytė turi tokių bruožų, apie kuriuos šalia dainininkės esantys klausytojai nepagalvodavo. Gintarė – aštrialiežuvi, mėgsta paaugles šokiruoti. O kaip kitaip – „trumpiausiu būdu“ – priversi atsiverti, priimti mergaitėms dar nesuprantamą, bet reikalingą informaciją, pastebėjimus, patirtį.

Anksčiau Gintarei Skerytei atrodė, kad šio įnoringo – paauglystės – laikotarpio mergaitės ji gerai pažino, ugdydama dvi savo dukras. Tačiau čia, mokykloje, vokalo pedagogė suprato: vyresnieji ir paauglės – skirtingi žemynai, niekada dvasiškai nesusiliesiantys, bet galintys vieni kitiems padėti, uždegti. Mokytoja Gintarė moka kurti santykius. Tuo pačiu ji vis dar mokosi iš šiandieninių paauglių. Ko? Kad ir konkretumo, pvz., kad klausimą, užduotį reikia suformuluoti tiksliai. Antraip susiklostys tokia situacija, kokia prieš kurį laiką pasitaikė jai: paprašė mergaičių surasti ansamblio pavyzdžių – ir pasipylė variantų įvairovė. O tereikėjo rasti ansamblių, kuriuose dalyvauja balsas.

Mėgstama G. Skerytės frazė: „Paauglėms reikia duoti du pagrindinius dalykus: šaknis ir sparnus.“ Mergaičių genetinių mamų jau nebestebina dažna mokytojos telefoninio pokalbio pradžia: „Skambinu dėl mūsų bendro vaiko.“ Nes Gintarei šaknys, kaip ir medžio šakos, „Liepaičių“ medžio dvasiniame kamiene yra bendros. Čia verta prisiminti seną iš amerikiečių folkloro atkeliavusį pastebėjimą apie vieningumo kūrimą. „Nė vienas medis neturi

tokių kvailų šakų, kurios kovotų tarpusavyje“, teigia šiame žemyne populiari sentencija.

Kūrybos procese „Liepaičių“ mokytojai ir mokinės nekovoja. Būdami drauge, jaučia vienybę, jėgą. Tačiau tam, kad choras suskambėtų tokiu gražiu garsu, kokį dažnai girdi klausytojai, vokalo pedagogei tenka „pačiupinėti“ kiekvienos mergaitės balsą. Ir ne tik jį, bet ir pačią asmenybę. Reikia svarios darbo ir laiko atkarpos, kol mergaitė pajunta tartum iš pačios sielos gelmių dygstančius sparnus. Jie pakelia jauną žmogų iš atlikimo į muzikavimo erdves.

Ko moko dainavimas chore ir ko reikia išmokti individualiose dainavimo pamokose? Chore mokoma paklusti dirigento mostui. Čia visas choras yra instrumentas. Jame galioja grandininio kvėpavimo dėsnis – dainininkės kvėpuoja natūraliai, kiekviena įkvepia tada, kai pritrūksta oro. Kai dainininkė atsistoja prieš klausytoją viena, ji turi tiksliai suderinti muzikines mintis, frazes su kvėpavimu. Balso lavinimo pamokos padeda įgyti tokių įgūdžių.

Individualiose vokalo pamokose reikia mokytis reikšti savo valią – muzikinę valią. Pasijusti savarankišku žmogumi. Pajusti savo vertę. Vokalo pedagogė neretai pastebi, kaip mergaitė, atėjusi į klasę gausiai „auskaruota“, „kampuotos“ laikysenos, po kurio laiko atranda harmoningą savo tapatybės dalį, ugdo save kaip asmenybę. Tada ji ima ir išoriškai keistis – išsitiesia, tampa labiau pasitikinti, ekstravaganciją keičia mergaitiška elegancija.

Mokytoją džiugina pozityvi kaita. Vadinas, ugdytinė pajuto ugdytojos nužymėto tikslo trauką: einanti tobulėjimo keliu mergaitė turi tapti stipri. Tada ji paklus chorvedės batutai ne iš įpročio laukti nurodymo, o iš suvoktos būtinybės – laisvai. Ir balso lavinimo pamokoje atsiskleis ne tiek verčiama, kiek besidžiaugdama – juk gali ir turi ką pasakyti kitiems. Konfliktų – išorinių ir vidinių – visada ir visur buvo, bus. Gyvenimas neturi šiltnamio atmosferos. Tačiau žinome: tai, kas mūsų nesužlugdo, padaro stipresnius.

Iš Inos Dagytės-Mituzienės knygos

*„Dainuokim: „Tegul skambės Liepaičių dovana – tėvynei liepų ir visų tėvynei“
Vilnius, 2018*

Žvelgianti į Lietuvos muzikinės kultūros tolius

Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės jubiliejui

Vaclovas JUODPUSIS

Ne su lietuvišku pavydu, bet kaip žemaitis, džiaugdamasis, žvelgiu į Lietuvos muzikinės kultūros puoselėtojas, kultūrologės, profesorės habilituotos daktarės Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės nuveiktus darbus, kurie neleidžia užmiršti, nubraukti netolimos praeities kūrėjų, atlikėjų veiklos rezultatų. Juk kiekvienas žmogus, eidamas gyvenimo keliais ir kekeliais, palieka įmintą savo pėdą. Laikui bėgant kai kas gali jos ir nebepastebėti, taigi ji gali pradingti. Garsusis teatro režisierius Juozas Miltinis, remdamasis savo ilgamete patirtimi, yra vaizdžiai ir pamokomai pasakęs, kad „eidamas į priekį nieko nepamatysi, tik atsigręždamas atgal“ arba „ieškokite ne to, kas nauja, o to, kas amžina“. Tam, kad viską pamatytum, reikalinga ne tik patirtis, išsimokslinimas, bet ir nuojauta, suvokimas, intelektas, atsakomybė, pasišventimas...

**Su vaikaitėmis Skaidra
ir Juste, 2020 m.**

Visa tai, atrodo, ir puošia R. Aleknaitės-Bieliauskienės, kaip mokslininkės, neapbrėpiamą gausybę darbų: monografijų, studijų, straipsnių, kurie skaitytojus lanko jau ne vieną dešimtmetį.

Ir tos solidžios monografijos, ir įvairūs kitų sričių darbai, tarp jų monografiniai filmai apie iškiluosius muzikus – kompozitorius, dirigentus, operos solistus, – neatsirado pamojus burtininko lazdele, bet gimė nuoširdžiai ir intensyviai dalyvaujant Lietuvos muzikiniame gyvenime ir kaip muzikologei, ir kaip pianistei, valstybiniuose bei asmeniniuose archyvuose studijuojant gausius šaltinius. O juk daug metų ji darbavosi ir kaip pedagogė Vilniaus edukologijos universitete, taip pat M. Romerio universitete, kur jos ugdytiniai turėjo progą semtis ir muzikos srities žinių, nes profesorės išmanymo laukas yra nenusipėjamai platus.

Vasario 22 dienos popietę Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namuose įvykęs profesorės R. Aleknaitės-Bieliauskienės kūrybinės veiklos vakaras gausiems klausytojams, Jubiliatės bičiuliams leido tik prabėgomis išsivaizduoti tą nuolatinį kasdienį darbą, kuriuo ji gyvena, kas jai rūpi, dėl ko kasdien žvelgia į Lietuvos muzikinio gyvenimo peripetijas ir jas fiksuoja, vertindama tikro muzikos profesionalo akimis.

Antano Končiaus mokinė Panevėžio muzikos mokyklos scenoje, 1951 m.

Pats Ritos Aleknaitės atėjimas į pasaulį Panevėžyje, žinomo aktoriaus ir režisieriaus Jono Alekno šeimoje, galėjo sulaukti kitokio gyvenimo kelio pasirinkimo – juk augo teatro meno aplinkoje, scenos gyvenimas kasdien ją lydėjo nuo vaikystės. Bet, kaip išgirdome tą popietę, lemtingą posūkį padarė pianistas Antanas Končius, pasodinęs ją prie fortepijono. Forte-pijono studijos vėliau atvedė į Nacionalinę M. K. Čiurlionio menų mokyklą, kur jos mokytoja ilgam, ne tik šioje mokykloje, bet ir Lietuvos valstybi-

Tėtės Jono Alekno sukurtas Ritos bareljefas, 1950 m.

Farmacininė, puiki vadybininkė Irena Aleknienė ir aktorius, režisierius, dailininkas Jonas Alekna su vaikais Kornelijumi ir Rita, 1957 m.

Panevėžio teatro scenoje (A. Klionovo „Mokinė“) su būsimu aktoriumi Aurimu Babkausku, 1948 m.

nėje konservatorijoje (dabar – LMTA), tapo profesorė Olga Šteinberg. Su fortepijonu R. Aleknaitė-Bieliauskienė nesiskiria iki šiol – neįtikėtinai kūrybingai vadovauja Medardo Čoboto trečiojo amžiaus universiteto vokaliniam ansamblui „Ave Musica“, kuris taip pat dalyvavo minėtame vakare ir pažėrė prasmingą programą akompanuojant Jubiliatei.

Kad teatro meno regėjimai nepranyko iš R. Aleknaitės-Bieliauskienės gyvenimo, liudija 2010 metais pasirodžiusi jos nepaprastai kruopščiai parengta knyga „Teatro uždagą praskleidus. Jonas Alekna“. „Tai knyga ne tik apie tėvą, bet ir apie meilę tėviškei degusio menininko kūrybos kelią“, – rašo autorė. Ir tęsia: „Teatleidžia teatrologai, bet man, muzikei, kultūrologai, teks kalbėti apie teatrą. Tačiau juk geriau reflektuoti spektaklius mačiusiam, nei nuo laikraščių tik nurašiusiam. Juolab kad faktolo-

Prie fortepijono su Lietuvos radijo ir televizijos lengvosios muzikos orkestru, 1965 m.

Vedama televizijos laida „Tonika“. Pokalbis su prof. Sauliumi Sondeckiu, 1978 m.

Filharmonijoje ruošiamasi įrašyti „Tonikos“ laidą Maskvai. Pokalbis su muzikologe Olga Dobrochotova (šalia – asistentė, pirmoji iš kairės – laidos režisierė Galina Dauguvietytė), 1979 m.

Muzikinė pasaka vaikams „Baltoji pasakaitė“. Iš kairės: R. Aleknaitė-Bieliauskienė, dainininkė Irena Argustienė (Laurušienė), aktorė Eugenija Jankutė, 1978 m.

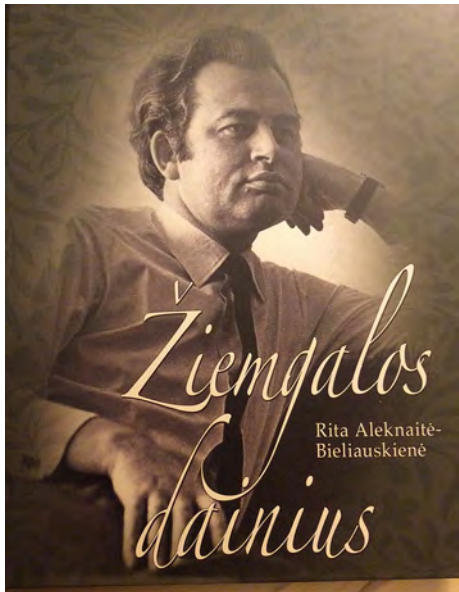
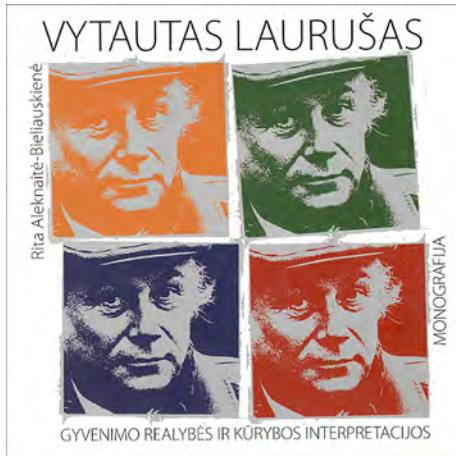

Vilniaus rotušėje visuomenei pristatomas buvęs Operos teatro ir Filharmonijos solistas Leonidas Muraška (sėdi Vytautas Viržonis), 2006 m.

Jonui Urbai skirtos knygos pristatymas. Sveikina Rimvydas Žigaitis

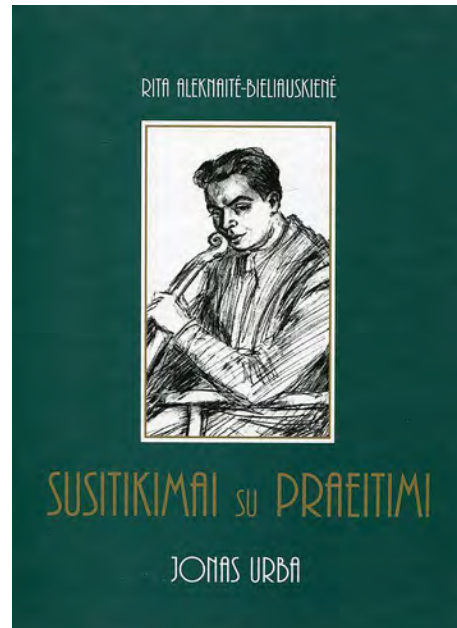

ginių klaidų apie Panevėžio meninės kultūros gyvenimą apstu net akademiniuose leidiniuose, Panevėžio istoriją atspindinčiuose kapitaliniuose darbuose. Kažkodėl juos rašę autoriai mažai naudojami šaltiniai, žmonių liudijimais...”

Taigi, šie sakiniai patvirtina, kodėl prireikus žinių apie Panevėžį, jo kultūrinį, muzikinį gyvenimą žvilgsnis

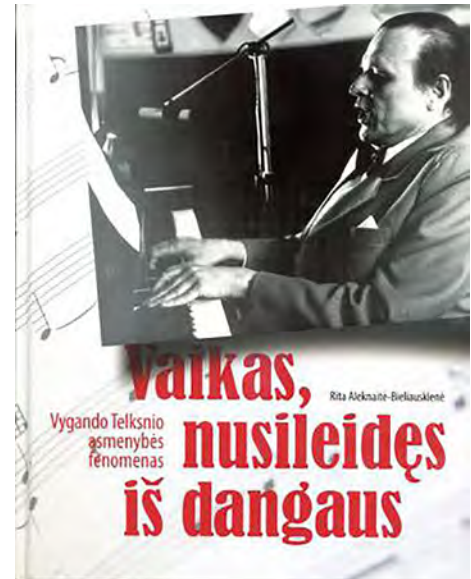
pirmučiausia krypta į šią solidžią R. Aleknaitės-Bieliauskienės parašytą 334 puslapių monografiją, papildytą unikaliomis nuotraukomis, kita dokumentine medžiaga. Didžiausia jos vertė – iki smulkmenų išryškintos kultūrinės, muzikinės veiklos peripetijos, kurias audė valstybės meniniam gyvenimui pasišventę žmonės.

Toks žmogus yra ir pati R. Aleknaitė-Bieliauskienė, kurią daug kar-

tų teko sutikti archyvuose, kaupiančią medžiagą savo būsimoms knygoms. Neslopstantis jos dėmesys muzikinio gyvenimo aktualijoms atsispindi periodinėje spaudoje – jos rašinius spausdina „Muzikos barai“, „Santara“, „7 meno dienos“ ir daugelis kitų, juolab kad ji yra ne tik akyla reiškinių stebėtoja, bet ir vertintoja.

Solidžių darbų seriją R. Aleknaitė-Bieliauskienė pradėjo 2003 metais, kai, talkinant Lietuvos muzikų rėmimo fondui, buvo išleista jos monografija „Variacijos viena tema. Pianistas, kultūros puoselėtojas Dainius Trinkūnas“. Šis darbas tarsi priminė, kad mes per daug santūriai žvelgiame į savo meno veikėjus. Juk daug, be galo daug asmenybių nuėjo į praeitį ryškiau neivertinus jų darbų ir nuopelnų Lietuvai. Tad R. Aleknaitės-Bieliauskienės dėmesys neeilinei D. Trinkūno asmenybei buvo senokai lauktas, kad ji nebūtų pamišta,

nes visas jo prasmingas gyvenimas buvo skirtas Lietuvos profesionaliajai muzikai, muzikų rengimui Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje. Svarbus jo gyvenimo tarpsnis buvo atiduotas Lietuvos valstybinei filharmonijai, kurioje, beje, ir knygos autorė tarnavo kaip organizatorė ir kaip pianistė, su neapsakomu entuziazmu skleidė muzikinę kultūrą, rengė šviečiamojo pobūdžio koncertus jaunimui. Manychiau, kaip tik tada ji suvokė tuometės Filharmonijos veiklos galimybes ir kūrybines perspektyvas, tad ir nušviesdama D. Trinkūno veiklos metus galėjo atskleisti jo kūrybinio darbo poveikį kiekvienam darbuotojui. Juk ne viskas praeityje buvo tik kritikuotina ar menka, buvo šviesuolių, pasišventusių didžiosios muzikos, lietuvių kompozitorių kūrybos sklaidai. Dėl to mes visi turtėjome dviasiskai.

Greta D. Trinkūno kaip Lietuvos muzikinės kultūros puoselėtoja augo R. Aleknaitė-Bieliauskienė, kurios užmojų ir dabar negali sustabdyti valdiškų institucijų mėgėjiškumas, nemokėjimas atskirti pelus nuo grūdų. O ir mūsų kultūros veikėjai, visus savo prasmingo gyvenimo metus paskyrę ne menkavertėms pramogėlėms, bet didžio, tauraus lietuviško meno puoselėjimui, nesulaukia tų valdininkų dėmesio ir įvertinimo. Neatsitiktinai tą vasario 22-osios popietę prisiminta, kaip Lietuva „paminėjo“ Lietuvos dainų švenčių Maestro pro-

Interviu su pianistu, Tarptautinio M. K. Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkurso pirminku Danieliu Pollacku, 1995 m.

fesoriaus Liongino Abariaus gimimo 90-metį – Lietuvos dailės akademijos salėje, tikriausiai paties dirigento ir jo artimųjų rūpesčiu. Laimė, R. Aleknaitė-Bieliauskienė pastebėjo ir šią asmenybę, pagal savo scenarijų sukūrė filmą „Dainos galia. Lionginas Abarius“ (operatorė N. Kolesnik, garso režisierius Č. Vaitkunas, prodiuseris S. Vosylis). O kas netilpo filme, sugulė į spalvingą R. Aleknaitės-Bieliauskienės knygutę „Toji dainos galia... Lionginas Abarius“, kuri turėtų džiuginti tūkstančių tūkstančius Lietuvos dainos mylėtojų.

Didoką kalną mano darbo kambarėje sudaro R. Aleknaitės-Bieliauskienės knygos. Jų prireikia vos ne kasdien, nes jos skirtos Lietuvos muzikinei kultūrai ir jos nepamirštamiesiems veikėjams. Kai Lietuvos radijui rengiau „Tautiečių balsų“ valandėles, dėmesys nuolat kryptavo į mūsų užsienyje gyvenančių tautiečių muzikinę veiklą, tad 2004 metais maloniai pradžiugino R. Aleknaitės-Bieliauskienės parengta knyga „Leonas Baltrus per pasaulio scenas“. Joje papasakota apie mažai pažintą ir, gaila, menkai įvertintą dainininką, operos solistą, kadaise žibėjusį įvairių šalių operos scenose, bendravusį su mūsų žymiais vyresniosios kartos išeivijos dainininkais, gyvenimo pabaigoje sugrįžusį į Lietuvą, Vilnių. Malonu, kad R. Aleknaitė-Bieliauskienė atkreipė į jį reikiamą dėmesį. O pats L. Baltrus yra palikęs didžiulį pluoštą garso įrašų, kurie

Laimingas susitikimas su vienu pirmųjų Filharmonijos direktorių Jonu Pauliumi Lenkaitiu, 2002 m.

ateityje, reikia manyti, padės atkurti spalvingą mūsų muzikos istoriją.

R. Aleknaitės-Bieliauskienės knyga „Jonas Jocys: gyvenimas scenoje“ pasirodė 2009 metais. Ji skirta talentingam dainininkui, kurio gyvenimo kelias po sėkmingo pasirodymo tarptautiniame konkurse nusitęsė į Sankt Peterburgą. Tačiau jis nuolat sugrįždavo į gimtinę, čia, nors ir trumpai, koncertuodavo. Taigi knygos autorė mums priminė dar vieną ryškią scenos asmenybę.

Didelį išpūdį daro R. Aleknaitės-Bieliauskienės monografija „Susitikimai su praeitimi. Jonas Urba“ (2007).

Skaitydamas ją tarsi nardai po smuikininko ir pedagogo J. Urbos gyventą epochą, susitinki su jo aplinkos žmonėmis, asmenybėmis, kurias turėtų pažinti ir šiandieninis muzikuojantis jaunuolis – juk niekas neatsirado savaime, turtingą Lietuvos smuiko mokyklą kūrė šiai sričiai pasišventę muzikai. Autorė kruopščiai išgildino J. Urbos gyvenimo ir veiklos datas, suregistravo visus jo smuiko klases absolventus, metodinius darbus, jo dalyvavimą įvairių konkursų žiuri darbe ir t. t.

Su Jonui Urbai skirta knyga norisi gretinti kitą solidžią monografiją „Iškilūs XX. a. Lietuvos atlikėjai ir pedagogai Aleksandras Livontas ir Olga Šteinberg“ (2017). Apie šią knygą jau esu rašęs ir „Muzikos baruose“, bet norisi dar kartą pasidžiaugti jos svarba ryškinant dviejų muzikų, pokario metais išiliejusių į Lietuvos muzikinį gyvenimą, nuopelnus. Juk tai jie be jokių tautinių barjerų ugdė mūsų atlikėjų meistriškumą, todėl juos su ypatinga meile turime minėti visada, nors laikas toliau jų Lietuvoje gyventą epochą.

R. Aleknaitės-Bieliauskienės kūrybinių darbų paletę puošia ir trims kompozitoriams skirtos knygos. Pirmiausia jos dėmesys nukrypo į Vytauto Laurušo asmenybę, tuokart plačiai žinomą, populiarią, nepaprastai kūry-

Su Medardo Čoboto trečiojo amžiaus universiteto ansambliu „Ave Musica“ po koncerto Valdovų rūmuose, 2019 m.

bingą. 2009 metais Lietuvos kompozitorių sąjungos išleista monografija „Vytautas Laurušas: gyvenimo realybės ir kūrybos interpretacijos“ padėjo geriau pažinti šiuolaikinės muzikos ieškojimus ir atradimus, atsispindinčius V. Laurušo kompozicijose.

Netrukus buvo atsiliepta ir į pramoginių kūrinių autoriaus Vygando Telksnio kūrybą. Monografija „Vaiškas, nusileidęs iš dangaus. Vygando Telksnio fenomenas“ (2012) – apie kompozitorių, kurio melodijos daugelį metų puošė lengvosios muzikos koncertų, Lietuvos radijo ir televizijos programas, kurio dainos Atgimimo laikotarpiu skelbė artėjantį naują gyvenimą.

Visai neseniai skaitytojus pasiekė dar viena monografija – „Žiemgalos dainius“ apie kompozitorių Algimantą Vincentą Raudonikį. Vėl stebina R. Aleknaitės-Bieliauskienės užmojo platumas – monografija turi 304 puslapių, trisdešimt iš jų užima kūrinių sąrašas. Autorė ne tik vaizdingai aprašo kompozitoriaus gyvenimo kelionę, bet ir liudija kantrų, ramų kūrybinį darbą, padovanojusį daug nevienadienių, bet dešimtmečiais skambančių dainų.

Šiuokart mano akys perbėgo tik pačius ryškiausius profesorės Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės darbus, kurie tikrai verti aukštų įvertinimų, juolab šiandienos muzikologai negali pasidžiaugti solidžių monografijų gausa. Apie tai vertėtų pagalvoti apdovanojimus kultūros ir meno srityje skiriančioms institucijoms.

Greta aukščiau suminėty darbų R. Aleknaitė-Bieliauskienė parašė ir išleido dešimtis mažesnių knygų, brošiūrų, skirtų Lietuvos kultūrai. Už tai jai galiu tik nusilenkti ir palinkėti, kad jos žvilgsnis ir toliau siektų Lietuvos muzikos tolius.

Norisi pasidžiaugti ir tuo, kad R. Aleknaitė-Bieliauskienė kartu su vyru klarnetininku Vladu Bieliausku išaugino vaikus, kurie atsidavę tar nauja didžiąjai muzikai, o kompozitorius Vyktintas Baltakas puikiai žinomas daugelyje užsienio kraštų. ■

VAINIŪNO NAMUOSE PAMINĖTAS RITOS ALEKNAITĖS-BIELIAUSKIENĖS JUBILIEJUS

Vasario 22 d. Stasio Vainiūno namuose įvyko Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės kūrybos vakaras. Jaukioje namų aplinkoje žinomą muzikę 75-erių metų jubiliejaus proga pagerbė bičiuliai ir kolegos. Išsamiai muzikologo Vaclovo Juodpusio pristatyta jubiliatės veikla stebina neįtikėtina apimtimi, o pati solenizantė – jaunatviška energija ir elegancija.

Pianistės, kultūrologės, muzikos kritikės prof. habil. dr. R. Aleknaitės-Bieliauskienės interesų ratą atspindėjo ir koncertavę, ir kalbėję kultūros žmonės. Didelį lietuviškos muzikos pluoštą atliko sukaktuvininkės vadovaujamas konkursuose laurų pelnęs Medardo Čoboto trečiojo amžiaus universiteto vokalinis ansamblis „Ave Musica“. Jo narys bosas prof. Antanas Kiveris kartu su smuikininku Andriumi Krevnevičiumi atliko Balio Dvariono elegiją „Prie ežerėlio“. Vytauto Laurušo, Benjamino Gorbulskio, klasikų kūrinių padainavo LMTA profesorės Irenos Laurušienės studentės Evelina Volodkovič, Ieva Tarulytė, Tiniko Sepashvili, akompanavo pianistė Virginija Blotnienė. Sukaktuvininkė pabrėžė, kad tai jos veiklos Lietuvos filharmonijoje atgarsiai – joje buvo sukūrusi edukacinę muzikos vaikams ir jaunimui sistemą ir į tolimiausius mokyklas važiuodavo pasakoti apie muziką, džiuginti mažuosius muzikinėmis pasakomis, gyvai atliekamais kūrinių.

Medardo Čoboto universiteto rektorė dr. Zita Žebrauskienė, Kultūros fakulteto vadovai kalbėjo apie gausiai lankomų sukaktuvininkės paskaitų prasmingumą. Šmaikščiai jubiliatę pasveikino Lietuvos žurnalistų sąjungos Vilniaus skyriaus nariai Raimondas Polis, Angelina Liaudanskienė ir kiti. Nuo 1964 metų kukliai „Vakarinėse naujienose“, „Tiesoje“, „Literatūroje ir mene“ pasirodę straipsniai išsiplėtė į plačią kultūros, muzikos problemas analizuojančių rašinių paletę nepriklausomos Lietuvos leidinių puslapiuose. Susirinkusieji galėjo apžiūrėti iškalingą R. Aleknaitės-Bieliauskienės leidinių parodą – per trisdešimt įvairaus pobūdžio knygų, brošiūrų, straipsnių rinkinių lietuvių, vokiečių, anglų kalbomis. Sukaktuvininkė pabrėžė, kad stengiasi rašyti ne sustabarėjusia ir nuo tarptautinių terminų apsunkusia kalba, bet siekia rasti gražios lietuvių kalbos vingių, kurie leistų visiems lengvai skaityti svarbius tekstus, pajusti lietuviško žodžio galią. Dvylika solidžių monografijų, čia pat – prasmingumu nenusileidžiančios mokslo studijos, apybraižos, skirtos Lietuvos muzikams ir kitiems kultūros žmonėms. Prisiminti ir Lietuvos televizijoje sukurti dokumentiniai filmai, įamžinę iškilią mūsų muzikinės kultūros asmenybes – Vytautą Laurušą, Lionginą Abarių, Joną Stasiūną, Algimantą Raudonikį.

Sveikino ir į socialinės pedagogikos, pozityvios komunikacijos mokslinių tyrimų kelių sukaktuvininkę lydėjusi prof. dr. Giedrė Kvieskienė, prof. dr. Vilija Targamadžė, buvusio Lietuvos edukologijos universiteto, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos, Panevėžiečių Vilniuje klubo kolegos, bendramoksliai, jau paaugę vaikaičiai, gausus būrys draugų.

Profesorė Rita Aleknaitė-Bieliauskienė nuveikė ištis titaniškų, reikšmingų darbų. Ją nuolat matome koncertų salėse, Seimo posėdžiuose, kai sprendžiamos kultūrai aktuali problema, įvairiose konferencijose, skaitančią švietėjiškas paskaitas visoje Lietuvoje. Štai, pavyzdžiui, visai neseniai tarptautiniame konkurse „Muzika be sienų“ Rita su puikiais bosu prof. A. Kiveriu tapo laureatais.

Didžiausią dovaną jubiliatei padovanojo sūnus kompozitorius Vyktintas Baltakas, kuriam Lietuvos muzikos ir teatro akademija patvirtino profesoriaus vardą.

Veronika VITAITĖ

Rita Aleknaitė-Bieliauskienė tarp bičiulių

Juozas SKOMSKIS

Prieš ketvirtį amžiaus, 1994-aisiais, buvusiam Vilniaus pedagoginiame universitete pirmą kartą scenoje pasirodė styginių kvartetas „Credo“.

– Dukart keitėsi mūsų namų pavadinimas – Lietuvos edukologijos universitetas (nuo 2011 m.), Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija (nuo 2018 m.), – bet tikslas liko tas pats: per muziką nešti žmonėms gerį, gyvenimo džiaugsmą, – sako „Credo“ įkūrėjas ir ligšiolinis jo primarijus profesorius Remigijus Vitkauskas.

Šiauliuose žinomų žmonių – choristės, liaudies dainų ir romansų atlikėjos Barboros Vitkauskienės ir armonika griežusio Vlado Vitkausko – sūnus baigė Sauliaus Sondeckio menų gimnaziją, Lietuvos valstybinėje konservatorijoje (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija) studijavo altą profesorius Jurgio

Smuikas – arčiausiai širdies

Fledžinsko klasėje, kamerinį ansamblį – Donato Katkaus ir Petro Kuncos klasėje (1973–1978), buvo studentų orkestro solistas, griežė kameriniame ansamblyje, dėstytojas. Mokėsi

Maskvos P. Čaikovskio konservatorijos aspirantūroje (1983–1985), vėliau Vilniaus pedagoginio universiteto doktorantūroje studijavo socialinius mokslus (2000–2003). Muzikos pedagogas yra kolektyvinės monografijos „Bendrasis muzikinis ugdymas Lietuvoje XX a. – XXI a. pr. Raida ir kryptys“ (2012) sudarytojas, autorių grupės vadovas, redaktorius. Išleisti trys sąsiuviniai „Populiarūs kūriniai instrumentiniam ansambliui“ (2000, 2006, 2015), rengiama knyga (bendraautoris – šviesaus atminimo muzikos edukologas iš Klaipėdos universiteto prof. Zenonas Rinkevičius) apie dvasinių vertybių sklaidą muzikiniame ugdyme. Dar viena būsima knyga – jo ir kolegų dialogai su Juozu Domarku „Pusė šimtmečio drauge su orkestru“.

Ir vis dėlto smuikas – arčiausiai širdies. Gal tai paveldėta iš senelio Juozo, kuris, pasidirbdinęs smuiką, juo bei armonika ilgai džiugino gimtąjį Šiaulių kraštą. Nuo 1974 m. Remigijus Vitkauskas altu groja Lietuvos nacionaliniame simfoniniame orkestre ir jo styginių kvartete „Musica Camerata“ bei Lietuvos muzikų sąjungos kvartete „Akademija“. Vokietijoje kaip solistas su kameriniu orkestru

Nuotraukos iš „Credo“ archyvo

Styginių kvartetas „Credo“: Judita Burbaitė, Remigijus Vitkauskas, Jūratė Jazbutytė, Vilija Gaižauskaitė, 2015 m.

yra griežęs Johanno Cristiano Bacho koncertą, Lietuvoje – Georgo Philipo Telemanno Koncertą altui ir orkestrui bei Paulo Hindemitho „Gedulingąją muziką“. Per savo šešiasdešimt penktąjį gimtadienį maestro su „Credo“ po skambių J. Haydno Trijų divertismentų, smagiai trinkelėjęs padu į grindis, smagiai sugriežė ir savo „Šapnagių polką“... Tad gyva ir komponavimo dvasia.

– Grįžkime prie ketvirtį amžiaus gyvuojančio „Credo“ – kuo buvo ypatingas laikas nuo tada, kai į sceną įžengė Jūs „pirmagimis“?

– Daugiausia rūpesčių kėlė instrumentai – kur jų gauti? Didelis džiaugsmas mus aplankė, kai išgijome violončelę. Tuo metu universitete dabar jau šviesaus atminimo Margarita Gedvilaitė atgaivino mišrų studentų chorą „Ave vita“. Tarp mūsų kolektyvų užsimezgė puikūs ryšiai, kartu koncertuodavome. Tokiam „dvigubam“ kolektyvui nebuvę originalių kūrinių, tad teko kurti aranžuotes, akompanimentą pritaikyti styginių kvartetui. Buvo išleisti du aranžuotųjų rinkiniai, chorui ir styginių kvartetui pritaikytos ir F. Schuberto Mišios“, ir S. Šimkaus „Kur bakūžė samanota“... Šio originalaus derinio koncertai skambėdavo universitete, kitose ugdymo įstaigose, mokyklose, bažnyčiose. Važiavome į Vokietiją, Prancūziją, Lenkiją ir Baltarusiją. Šios kelionės sutelkė mus, sustiprino gražius kolegiskus kvarteto ir choristų ryšius.

Pabrėžčiau puikų kvarteto bendradarbiavimą su vokalistais – prof. Antanu Kiveriu, Judita Leitaite, dr. Vaida Jucevičiūtė-Bartkevičiene. Mūsų solistas buvo ir Lietuvos edukologijos universiteto dainų ir šokių ansamblio „Šviesa“ vadovės dr. Jolantos Kisielytės-Sadauskienės sūnus Paulius, jo vaikiškoms dainelėms buvo pritaikytas kvarteto akompanimentas. Labai glaudūs „Credo“ ryšiai su kvartetu „Akademija“, kurio primarius yra prof. Petras Kunca, ilgametis „Vilniaus“ kvarteto smuikininkas. Mūsų biografijoje – ne vienas bendras koncertas įvairiose salėse.

Reikšminga kvarteto veiklos sritis – sakralinės muzikos propagavimas

Styginių kvarteto „Credo“ vadovas prof. Remigijus Vitkauskas koncertuoja Šv. Jonų bažnyčioje, 2015 m.

Zenono Rinkevičiaus ir Remigijaus Vitkausko leidinys

pasaulietinėje aplinkoje. Tai mus atvedė į Marijos radiją, ten padarėme keturių mano aranžuotų kūrinių įrašus, dabar skambančius visame pasaulyje, tarp kurių yra ir L. Masono „Dieve, arčiau tavęs“. Dažnai koncertuojame visuomeninių blaivybės organizacijų renginiuose, lankome negalios ištiktųjų įstaigas, ilgalaikės slaugos namus.

„Credo“ bene vienintelis tarp aukštųjų mokyklų styginių kvartetų, kuriame griežia studentai ir jų dėstytojas. Kasmet pas mus ateina vis daugiau būsimų muzikos mokytojų, ir su jais reikia labai daug dirbti.

– Tad jau galime kalbėti apie kvarteto mokyklą?

– „Credo“ yra griežęs per trisdešimt smuikininkų. Mes išaugom, dabar tai jau ne tik kvartetas, bet ir styginių ansamblis. Surengėme pirmą koncertą Nacionalinėje filharmonijoje. Augant styginių populiarumui, ateina vis daugiau išprususių, talentingų muzikantų. Norėčiau paminėti gabias smuikininkes Simoną Alksninytę (ji puikiai groja Bacho Partitos E-dur pirmąją dalį), Augustę Bugaitę, Agnę Sušinskaitę, Arūnę Jankauskaitę, violončelininkę Saulę Balsytę. Kolektyve entuziastingai dalyvauja universiteto studentai iš Kinijos, o retsykais talkina ir legendinės muzikų šeimos atžala Vilija Gaižauskaitė, ir Filharmonijos simfoninio orkestro artistas Kęstutis Eidukonis. Mes laimingi, kai likimas suveda draugėn su puikiais muzikais, geros valios žmonėmis.

– O kas vyksta už styginių kvarteto ir ansamblio durų?

– Jaunimo muzikinės saviraiškos

ugdymas. Buriasi ir jaunimo interesus atliepiančios lengvosios muzikos grupės. Prieš kelerius metus gitaristai įkūrė ansamblį „Blykstė“, kurios viena dalyvių Simona Kazakevičiūtė dabar studijuoja Šveicarijoje, Graco aukštojoje muzikos mokykloje, ten sėkmingai organizuoja muzikinius renginius. Instrumentininkų grupė „Studentų gatvė“ (esu jos kvietinis vadovas) jau koncertavo žinomose koncertų erdvėse drauge su kitais Lietuvos jaunimo popatlikėjais. O mano, kaip gitaristo, biografiją puošia graži draugystė su Teisučiu Saldausku. Vokietijos, Slovėnijos ir Vilniaus tarptautinių festivalių simfoninės muzikos koncertuose solo gitara esu grojęs G. Gershwinio „Porgio ir Bessės“ fragmentą. Dabar dėstau gitarą universitete kaip pasirenkamąjį dalyką, taip pat „Erasmus“ mainų programose. Universitete vienas pirmųjų pradėjau dėstyti kompiuterinę natografiją.

– Taigi, muzika, mokslas, muzikos pedagogika, kūryba... Visų veiklų atpildas – laimės valandos. O kokios Jūsų viltys?

– Smagiausia būtų, kad toliau augtų ansamblis „Credo“, ateitų naujų styginių. Puoselėjame viltingai koncertuoti Norvegijos Bergeno universitete su jo Muzikos katedros smuikininkais. Rengiamės Lietuvos radijuje įrašyti savo solisto prof. Antano Kiverio repertuarą. Jis, pažymėdamas savo septyniasdešimtpenketį, koncertavo kartu su „Credo“ ir „Ave vita“.

MEDYNĖS – iššūkių kupinas festivalis

Išilginių fleitų konsortas „Sirena“ (Danija, Švedija)

Gaja KLIŠYTĖ

Praėjusį rudenį Marijampolėje jau penktą kartą vyko unikalus Tarptautinis medinių pučiamųjų instrumentų festivalis „Medynės“, savo istoriją pradėjęs 2015 metais. Festivalio sumanytojas ir organizatorius Darius Klišys pats yra birbynininkas, tad siekė suburti mediniais pučiamaisiais instrumentais grojančius profe-

sionalus, sukurti jiems tam tikrą saviraiškos nišą.

Lietuvoje ir Vakarų Europoje analogų neturinti festivalio koncepcija, orientuota į medinius pučiamuosius instrumentus, neriboja nei eksperimentinių užmojų, improvizacinės laisvės, nei koncertinių programų įvairovės. Kaip teigia Darius Klišys, sumanymas grįstas noru, kad festivalis taptų naujų muzikinių idėjų generavimo platforma, jo tikslas – siūlyti aukštos meninės kokybės koncertus, visų pirma Marijampolės ir jos apskričių publikai, kartu didinti miesto

kultūrinį patrauklumą pritraukiant ir kitų Lietuvos bei užsienio klausytojų dėmesį.

Kokia šio kitoniškumo nestokojančio renginio sėkmės paslaptis, kas taip prikausto publikos dėmesį?

Klausytojų dėmesio ribų išbandymas šiuolaikine akademine muzika. Tai, kaip žinoma, neretai yra rizikinga, turint mintyje ne didmiesčiuose vykstantį festivalį. Jau antrosiose „Medynėse“ publikai buvo pristatyta šiuolaikinė muzika, atliekama ir lietuvių, ir užsienio muzikantų. Tai buvo dėmesio sutelkimo reikalaujantys Af-

rikos kompozitorių Kevinio Volanso, Michaelio Blake'o, Justiniano Tamusuzos kūriniai. Būtent Marijampolėje įvyko pasaulinė J. Tamusuzos kūrinio „Twadaagana ku hw'Omwana“ (angl. *We Sought for the Child*, 1992) premjera, jį atliko styginių kvartetas „Chordos“ (smuikininkės I. Sipaitytė ir L. Uznytė, altininkas R. Bliškevičius, violončelininkė V. Šiugždinienė), Michaeliui Blake'ui pritariant fortepijonu. Koncerte skambėjo ir šio autoriaus kompozicijos „Leaf Carrying Song“, „Honey Gathering Song“, specialiai sukurtos birbynei.

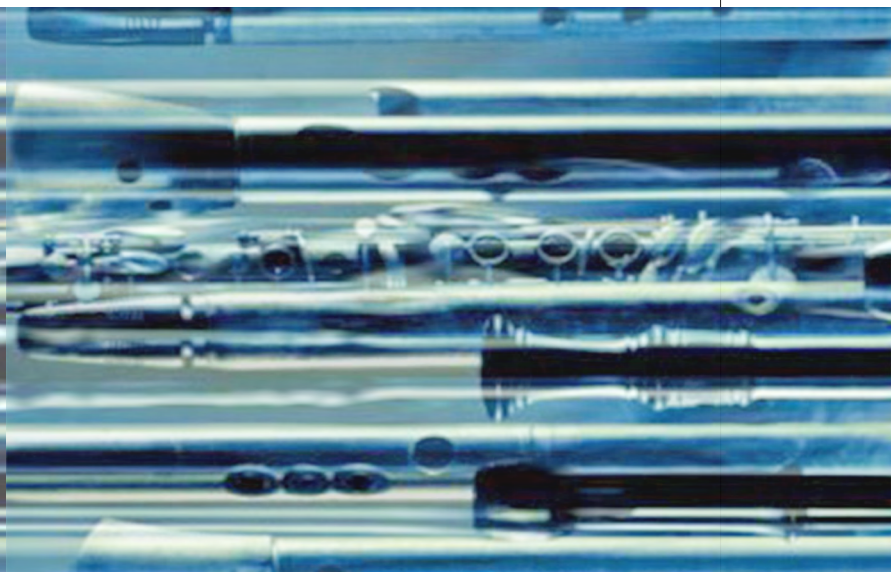
2019 m. „Medynių“ festivaliui solinę 2 dalių programą „Elektroakustinė muzika birbynei“ parengė šiuolaikinės muzikos atlikėja ir kompozitorė Carol Robinson, Prancūzijoje gyvenanti amerikietė. Įdomu tai, kad koncerte skambėjo lietuviš-

didžiausias birbynės privalumas – „subtiliai išraiškingas jos tembras, ir tai neabejotinai svarbi priežastis, dėl kurios kompozitoriai nori kurti šiam instrumentui.“¹

Pažintis su mediniais pučiamaisiais instrumentais. Kiekvienais metais „Medynių“ festivalyje būna programų, kuriose klausytojai turi galimybę susipažinti su dar nematytais ir negirdėtais instrumentais, išgirsti jų kilmės istorijas. Italų muzikantai Daniele Boccaccio ir Donato Sansone 2016 metais klausytojus koncerte „Piva piva“ pakvietė į išpūdingą muzikinę kelionę po Italiją su italų pučiamaisiais instrumentais *piffero*, *siglot*, *piva*, *ciaramella*, *friscalettu*... Joje susijungė renesanso, baroko ir vis dar gyvos Sicilijos, Lombardijos, Ligūrijos, Venecijos regionų folkloro tradicijos. Muzikinės kelionės „stotelės“ – trys

la garsais suskambusi kelionė nusi-driekė nuo Romos iki Sicilijos. Tais pačiais metais į Marijampolę buvo atvykusi ir ukrainietė Bozhena Korchynska bei sopilkų konsortas, pasidalinęs ukrainietiškosios fleitos istorija ir užburiančiais šio instrumento sąskambiais.

Įvairių rūšių fleitos ir jomis atliekama muzika klausytojams dovanoja unikalių potyrių. Minėtinas nepaprastos ekspresijos solistas – barokinės fleitos virtuozas Michaelis Omanas („Austrian Baroque Company“), koncertavęs 2017 metais. Tais pačiais metais buvo pristatytas tarptautinis muzikos projektas „Con brio“ – šalamaja grojo vokiečių baroko specialistė Susanne Erhardt ir klavesinininkas Sergejus Tcherepanovas, prie jų su birbyne prisijungė ir festivalio organizatorius Darius Klišys. Šie atlikėjai

Jūratė Onaitytė ir ansamblis „Reversio“. Muzikinis spektaklis „Retrotopija“

kai birbynei specialiai sukurtos Jūrgo Frey'aus, Nadiro Vassenos, Jānio Petraškevič'saus, Zado Moultaikos ir pačios Carol Robinson kompozicijos. Klausytojai turėjo progą išgirsti įvairiaspalvę muziką, keliančią asociacijų su Shakespeare'o Makbetu ir jo iškankinta siela po Dunkano nužudymo, niuansuotai birbynės perteikiamas dvejones ir sąžinės graužatį, lietuviškuoju instrumentu sukurtą šnabždesių pripildytos erdvės, lengvo vėjo bangavimo išpūdį. Pateikusi unikaliją, pirmą kartą Lietuvoje atliekamą programą, C. Robinson pabrėžė, kad

svarbiausi barokinės italų kultūros lopšiai: Neapolis, Roma ir Venecija, ten gyvenusių kompozitorių A. Falconieri, G. Frescobaldi, B. Marcello muzika. Klausytojai išgirdo *piffero canavesano* – tradicinės dūdelės skambesį, kuris būdavo vienas svarbiausių Ivrea miesto karnavalo, žinomo Apelsinų mūšio pavadinimu, akcentų. Medinio instrumento *piva* tembru nuspalvinti tradiciniai italų šokiai nukėlė prie Emilijos ir šiaurinių Toskanos krantų, o tradicinio obojaus *ciaramella*

¹ Gaja Klišytė. Chameleoniška birbynė. Pokalbis su Carol Robinson prieš tarptautinį medinių pučiamųjų festivalį „Medynės“ Marijampolėje. – 7 meno dienos, Nr. 31, 2019-10-04.

atskleidė didžiųjų baroko meistrų (Archangelo Corelli, Alesandro Stradello, Tomasi Vitali, Jacobo van Eycko ir kt.) muziką, subtiliai jungdami klasikinę preciziką su išraiškos laisve. O į V „Medynių“ festivalį buvo pakviestas jau 15 metų gyvuojantis keturių Danijos ir Švedijos baroko fleitininkų (Pios Loman, Karinos Agerbo, Marit Ernst Bock ir Pios Brinch Jensen) konsortas „Sirenos“. Įpusėjus XX amžiui, anot atlikėjų, kompozitoriai tarsi iš naujo atrado išilginę fleitą ir pradėjo domėtis šio instrumento techninėmis galimybėmis, jas pritaikyda-

mi savo kūryboje. Dėl šios priežasties senoji ir naujoji muzika, kurią taip entuziastingai ir spontaniškai virtuozišku muzikavimu supynė „Sirenos“, tapo savitu įtaigiu pasakojimu šandienos publikai.

Nestandartinis džiazas. Noras festivalyje pristatyti platesnes medinių pučiamųjų instrumentų galimybes ir jiems pritaikytą repertuarą inspiruoja žaismingą sprendimą pakviesti atlikėjus, grojančius skersine metaline fleita ir medinių pučiamųjų šeimai priskiriamu saksofonu. Šie instrumentai „Medynių“ festivalyje atsiskleidė džiaz muzikos kontekste. Festivalyje pristatytas tarptautinis saksofono meistro Kęstučio Vaiginio ir Alexo Correa projektas (Lietuva, Brazilija); išskirtinės sudėties džiaz ansamblis „Cezariusz Gudzina & Atom String Quartet“ (Belgija, Len-

Ryszardo Borowskio, – šaltus rudens vakarus sušildė nuotaikingomis džiaz rekompozicijomis. 2017 metais ansamblis atliko keturiolikos populiarių ispanų ir čigonų dainų ciklą, sudarytą iš Manuelio de Fallos ispaniškų dainų rinkinio „Siete canciones populares españolas“ ir čekų kompozitoriaus Antonína Dvořáko ciklo „Čigoniškos dainos“, op. 55. Abiejų ciklų kompozicijos skirtos balsui ir fortepijonui, tačiau ansamblis „Cup of time“ klausytojams pateikė originalias šių kūrinių aranžuotes, pagyvindamas jas stilingomis improvizacijomis.

Baigiamieji festivalio akcentai. „Medynės“ – festivalis, iš kurio niekada nežinai ko tikėtis: toks yra ne vieno klausytojo atsiliepimas. Intrigą žadančios koncertinės programos kiekvienais metais publiką atvilioja ir į uždarymo reginius. 2016 metais

mis buvo paminėta neeiliniu įvykiu – muzikinio teatro spektaklio „Retropija“ premjera. Atlikėjai – aktorė Jūratė Onaitytė ir keturi muzikantai: Marekas Toporowskis (klavesinas), Darius Klišys (birbynė), Robertas Bachara (barokinis smuikas), Tomaszas Fryczas (barokinė violončelė). Spektaklį, kuris buvo kuriamas kaip įvairių XVII ir XVIII amžių kompozicijų koliažas, režisavo Nyderlandų eksperimentinio teatro režisierius Sjaronas Minailo, bendradarbiaudamas su šviesų menininku Maartenu Warmerdamu. Pastatyme išryškintas šiuolaikinio žmogaus nesaugumo jausmas ir augantis nerimas, ateities baimė.

„Medynių“ sėkmės formulė – kūrybinė laisvė ir nuoseklus festivalio organizatoriaus Dariaus Klišio, visos kūrybinės grupės darbas. Kasmet susiburia vis daugiau atlikėjų, kartu ir

Michaelis Omanas ir „Austrian Baroque Company“ (Austrija)

kija). Kaip tik „penktasis elementas“ – saksofonas drauge su styginių kvartetu sukūrė neįtikėtiną garsovaizdį. 2019 metų festivalyje į džiazinių improvizacijų gelmes klausytojus paminėjo forumo „Jazz Top“ laureatas, virtuozų kompozicijų autorius Krzysztof Lenczowski (violončelė), Grzegorz Piotrowskis (saksofonas), hamondo vargonais grojo Janas Smoczyński. Net dvejus metus (2015, 2017) iš Varšuvos atvykęs ansamblis „Cup of Time“ – vienintelis *third-stream* žanro atstovas Lenkijoje, suburtas fleitininko ir kompozitoriaus

festivalis finišavo koncertu Vilniuje, Valdovų rūmuose, ten pristatė programą „Lietuviška birbynė: Lenkijos ir Lietuvos XVII a. muzika“. Koncerte dalyvavo senosios muzikos atlikėjai iš Lenkijos ir Lietuvos. 2018 metais buvo suburtas tarptautinis Marijampolės – kultūros sostinės baroko orkestras iš dešimties talentingų Lietuvos, Lenkijos ir Ukrainos muzikantų. Būtent šiame orchestre pirmą kartą muzikos istorijoje barokinius obojus pakeitė lietuviškos birbynės. O 2019-aisiais „Medynių“ penkerių metų sukaktis lapkričio 9 ir 10 dieno-

Marijampolės – kultūros sostinės baroko orkestras

Kęstutis Vaiginis ir Alex Correa (Lietuva, Brazilija)

žiūrovų, norinčių tapti šio neeilinio renginio dalyviais. Festivalio kameriškumas (dauguma koncertų vyksta kamerinėje Beatričės Kleizaitės-Vasaris menų galerijoje), artimas ryšys su klausytojais augina kultūrinę tradiciją, kuri, tikėkimės, ir toliau ves į dar nepažintas muzikos erdves. ■

KNYGA APIE MOKYTOJĄ

Sausio trečiosios pavakarę choro dirigentas Arūnas Pečiulis, atidėjęs savo darbą Zalcburge, į Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatoriją sukvietė visus, norinčius prisiminti buvusį šios mokyklos dėstytoją, miesto ir Žemaitijos krašto mėgėjų chorų puoselėtoją Stanislovą Juščią (1931–2015). Pretekstas susirinkti buvo knygos apie S. Juščią „Daina mano miestui“ pristatymas. Ją bendradarbiaudami parengė ilgametė Mokytojo kolegė Nelė Gricienė ir jo mokinyš Arūnas Pečiulis.

Kaip knygos pratarinėje rašo A. Pečiulis, Mokytojo kūrybos kelias Klaipėdoje tęsėsi daugiau kaip keturis dešimtmečius. Jis vadovavo Pieno kombinato mišriam chorui, daugelio konkursų laureatui, vėliau – „Dailės“ kombinato mišriam chorui, o išėjęs į užtarnautą poilsį subūrė senjorų chorą „Alna“, su kuriuo koncertuota ne tik Lietuvoje, bet ir Lenkijoje, Suomijoje, kitose šalyse. Su savo vadovaujamais choriais S. Juščius dalyvavo visose Klaipėdos ir Lietuvos, Pasaulio lietuvių dainų šventėse (1955–2010). Mokytojas buvo daugelio dainų švenčių vyriausiasis dirigentas, įvairių vertinimo komisijų narys, mėgėjų chorų konsultantas. Ugdydamas jaunąją chorvedžių kartą, vadovaudamas mėgėjų chorams, S. Juščius įnešė nemažą indėlį į Klaipėdos ir Pamario krašto chorinės kultūros ugdymą.

Į renginį susirinko daugybė buvusių S. Juščiaus mokinių (pirmasis diplomą gavo

Stanislovas Juščius – daugelio dainų švenčių vyriausiasis dirigentas

1963, paskutinis –1993 metais), bendramokslių, bendradarbių, žvejonių bičiulių. Chorvedžio atminimą pagerbė konservatorijos direktorė Loreta Jonavičienė, buvusi vadovė Biruta Vaišienė, ilgametis Klaipėdos liaudies operos vadovas ir kolega profesorius Kazys Kšanas, Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro vadovė Laima Vilimienė.

Knygą pristatė viena jos sudarytojų Nelė Gricienė. Leidinyje yra S. Juščiaus prisiminimų apie vaikystės ir jaunystės, studijų metus, pedagoginį ir chorvedybinį darbą, pasakojimų apie muzikos mokyklos direktorių kompozitorių J. Karosą, kolegas. Pateikiami Mokytojo rašyti straipsniai apie chorinės kultūros problemas, pluoštas kolegų, draugų ir mokinių prisiminimų.

Vakarą maloniai pagyveno S. Juščiaus sukurta muzika, atliekama jo suburto cho-

Arūnas Pečiulis ir Stanislovas Juščius

ro „Alna“ (vadovė Olga Lebedeva). Gražiai skambėjo Rūtos Agafonovienės ir Irenos Petrulionienės vokalinis duetas. Staigmena buvo lietuviškų intonacijų kupinos trijų dalių pjesės birbynei atlikimas. Šį birbynės dėstytojo, kolegės ir žvejonių bičiulio Kazimiero Biliūno (1919–1979) atminimui skirtą S. Juščiaus kūrinį, pritaikęs jį smuikui, meistriškai pagriežė Minsko muzikos akademijos absolventas, Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro koncertmeisteris Aliksandras Koshevaras, akompanavo Virginija Ruzgienė.

S. Juščiaus dukra Eglė konservatorijos muziejui perdavė savo tėvo dainų švenčių medalius.

Bronislovas SKIRSGILAS

Stanislovas Juščius

Panevėžio Vytauto Mikalausko gimnazijos 75-metis užrašytas natomis

Panevėžio Vytauto Mikalausko menų gimnazija 2019 metus į savo istoriją gali įrašyti didžiosiomis raidėmis: vienintelė tokia regiono švietimo įstaiga įspūdingais koncertais, skambiais sveikinimais, spalvingais leidiniais paminėjo 75-metį.

Svarbiausiu šventinių metų renginiu tapo iškilmingas koncertas, kuriame prisimintos gimnazijos ištakos, veikla, išklausti gausūs sveikinimai, skambėjo ne tik dabar gimnazijoje besimokančių ir mokančių žmonių atliekama muzika, bet ir garbių svečių, buvusių auklėtinių balsai. Švęsti sukakties į savąją mokyklą buvo sugrįžę altininkas Girdutis Jakaitis, chorvedys ir dainininkas Dainius Puišys, dainininkai Nomeda Vilkanauskaitė-Kukulskienė, Vytautas Kurnickas, keletas

Panevėžio Vytauto Mikalausko gimnazijos jubiliejus

kitų žinomais Lietuvos muzikais ir pedagogais tapusių buvusių mokinių.

Per solidų veiklos laikotarpį pavadinimus keitusios švietimo įstaigos mokinių sąrašuose – daugybė pavardžių, leidžiančių didžiuotis, kad talentingiems žmonėms gebama padėti pasirinkti muziko kelią. Reikšmingas mokyklos istorijos „partijas“ atliko didelis būrys dėstytojų, vokalų specialistų, chorvedžių, kompozitorių, muzikantų, dirigentų, garsių kolektyvų vadovų, gausybė muzikos mokyklų mokytojų, ne vienas vadovas. Gimnazija didžiuojasi buvusiais mokiniais – kompozitoriumi, Lietuvos nacionalinės premijos laureatu Broniumi Kutavičiumi, kompozitoriumi, ansamblio „Lietuva“ meno vadovu Giedriumi Svilainiu, chorvedžiu, Lietuvos nacionalinio kultūros centro direktoriumi Sauliumi Liausa, chorvedžiu Kastyčiu Barisu ir daugeliu kitų.

Vienintelei regiono menų gimnazijai sukako 75-eri, tačiau jos istoriją galima būtų skaičiuoti net nuo 1919 metų, kai Panevėžyje pradėta rūpintis muzikos mokyklos kūrimu. Jos veikla taip ir neįsibėgėjo, kliudė ilgos pertraukos, vėliau užklupo bolševikų okupa-

cija. Dar vienas bandymas buvo 1940-aisiais Mykolo Karkos iniciatyva organizuoti muzikos kursai. Būtent jie, nors karo metais kilnoti iš vienos vietos į kitą, nors stigę lėšų, patalpų, instrumentų, pedagogų, 1944-aisiais išaugo į muzikos mokyklą. Tie metai ir laikomi oficialia dabartinės V. Mikalausko menų gimnazijos pradžia.

Įstaiga patyrė įvairių reorganizacijų, keitėsi jos vieta, pavadinimai: būta ir septynmetės, ir vidurinės muzikos mokyklos, ir muzikos technikumų, tapusio pedagogine muzikos mokykla, konservatorija. 2006 m. sujungus konservatoriją ir pagrindinę muzikos mokyklą, naujojoje įstaigoje vaikai pradėti mokyti ne tik muzikos, bet ir dailės – gimė menų mokykla, vėliau įgijusi gimnazijos statusą.

Kiekvieną mokyklos gyvenimo laikotarpį lydi tas pats leitmotyvas: daugelis baigusiujų muzikos mokslus Panevėžyje tęsia tos pačios krypties studijas Vilniaus, Kauno, pastaraisiais metais – ir užsienio kolegijose, konservatorijose, akademijose. Technikumo laikais apie du trečdaliai absolventų rinkdavosi meno studijas, dabar – beveik 80 procentų.

Šiuo metu V. Mikalausko menų gimnazijoje mokosi 430 mokinių ne tik iš Panevėžio, bet ir viso regiono.

Daiva TANKŪNAITĖ

Fortepijono pedagogės kūrybos vakaras

Vasario 26-osios vakarą jaukiuose, nuo praėjusio amžiaus septinto dešimtmečio skandinavišku stiliumi tebealsuojančiuose Kompozitorių namuose skambėjo fortepijono muzika. Kauno

Rita Juknevičienė po koncerto Kompozitorių namuose

Aleksandro Kačanausko muzikos mokyklos mokiniai, mokytojos ir koncerto vedėja Dainora Merčaitytė pristatė savo kolegės mokytojos ekspertės Ritos Juknevičienės kūrinių leidinį „Romantinės pjesės fortepijonui“. Tai jau trečias kūrybingos mokytojos parengtas leidinys. 2016 m. buvo išleistas originalių ir aranžuotų pjesių fortepijoniniam ansambliams rinkinys, 2018 m. Kauno menininkų namuose buvo pristatyta originalios pjesės fortepijonui „Gėlių albumas“.

Jeigu ieškotume raktinių žodžių, apibūdinančių fortepijono pedagogą, muzikos kūryba tikrai nebūtų tarp pirmųjų. Kasdienės pamokos, įvairių dokumentų tvarkymas, mokinių rengimas egzaminams, koncertams, konkursams dažnai užpildo visą mokytojo laiko ir energijos lauką. Tačiau tarp lietuvių fortepijono pedagogų randame ne vieną nuotakingų, mokinių dažnai skambinančių kūrinių autorių – Vladimirą Majorovą, Raimundą Kontrimą, Tatjaną Šlaustienę. Mokytojai Juknevičienėi muzikos kūryba tapo saviraiškos forma, gaivinanti sielą ir skleidžianti gėrio pradus. Rita Padleckytė-Juknevičienė tęsia muzikalią, talentingą Padleckių giminės istoriją. Ji pati jaučia kūrybos pradą paveldėjusi iš savo tėvelio – muzikos mokytojo, chorvedžio Antano Padleckio. Koncerte skambėjusi pjesė „Saulė leidžiasi, dega jūra“ priminė ir žymiausių šios giminės atstovą, talentingą kompozitorių ir dainininką Juozą Indrą.

Koncerte skambėjo 21 iš 38 rinkinio pjesių. Kiekvienas kūrinyje atliepė gražų pavadinimą ir perteikė autorės kūrybinį polėkį. Klausantis romantiškos nuotaikos pjesių, mintyse šmėstelėjo kom-

Panevėžio muzikos mokyklos istorijos fragmentas

pozitoriaus Giedriaus Kuprevičiaus pasakyta frazė: „Nebijokite rašyti gražios muzikos“. Nuoširdus jaunųjų atlikėjų muzikavimas liudijo, kad jiems graži skambinama muzika, nors nebuvo lengva aprėpti kūrinio visumą, nepaklęsti detalėse ir išreikšti tarsi vienu potėpiu nulieta muzikinę akvarelę. Sėkmingiausiai tai pavyko 8 klasės mokiniai Saulei Mikšytei, skambinusiai „Nuskendusį perlą“, ir septintokai Liepai Kigaitei, labai jautriai atlikusiai „Drovų valsą“. Antroje koncerto dalyje skambino Aleksandro Kačanausko muzikos mokyklos mokytojos, LMTA absolventės Goda Stanionytė ir Paulė Galinienė, VDU Muzikos akademijos auklėtinė Agnė Tilindytė, LMTA magistrantė Milda Juciūtė ir buvusi mokytojos Juknevičienės auklėtinė Emilija Sakavičiūtė, pasirinkusi gydytojo profesiją. Atlikėjos prasmingu garsu, raiškia frazuote, jausdamos autorės stilių įtaigiai išreiškė muzikoje užfiksuotą akimirksnį grožį, gamtos vaizdą, nuotaiką ar emociją.

Po koncerto salėje dar ilgai tvyrojo giedra nuotaika, klausytojai ir atlikėjai dalinosi įspūdžiais, sveikino autorę. Visi kuo ilgiau norėjo išlaikyti koncerte patirtas teigiamas emocijas.

Jūratė ŠLEINYTĖ

Renginiai Viktoro Radovičiaus 100-mečiui

2019 metų pabaigoje minėjo me iškilaus Lietuvos smuikininko ir pedagogo Viktoro Radovičiaus (1919-11-28–1982-07-30) 100-ąsias gimimo metines. Graži sukaktis buvo pažymėta keletu reikšmingų renginių.

Vilniaus Naujosios Vilnios muzikos mokykloje lapkričio 30 ir gruodžio 1 dienomis vyko V tarptautinis Viktoro Radovičiaus jaunųjų stygininkų konkursas. Renginio atidaryme dalyvavęs profesorius anūkas kompozitorius Vytautas Paukštelis, kalbėdamas apie senelio gyvenimą ir veiklą, pabrėžė, kad jis buvo klasikinės smuiko mokyklos atstovas, jo meniniai principai susiformavo D. Oistrach klasėje.

Konkurso globėjas smuikinkas prof. Petras Kunca labai jautriai pagriežė savo mokytojo atminimui skirtą improvizacinio pobūdžio kūrinį „Dedikacija“

LMTA Styginių instrumentų katedros surengto stygininkų konkurso vertinimo komisija. Iš kairės: Eugenjūs Urbonas, prof. Audronė Vainiūnaitė, prof. Jurgis Dvarionas, prof. Algirdas Pocius, prof. Undinė Jagėlaitė-Lipinaitienė, prof. Petras Kunca

(pagal J. S. Bacho ir Ch. Gounod Meditaciją (Ave Maria). Konkurso organizacinio komiteto pirmininkas, Naujosios Vilnios muzikos mokyklos direktorius prof. Ričardas Sviackevičius padėkojo renginio globėjams – prof. Viktoro Radovičiaus šeimai, prof. Petrui Kuncai, taip pat kuratorei D. Goštaltavičiūtei, koordinatorėms V. Pilkauskienėi ir I. Milašiūtei, meno vadovėms S. Kuncienei ir A. Kijevič.

Konkurse dalyvavo Lietuvos ir Baltarusijos neformaliojo bei profesinio ugdymo muzikos ir meno mokyklose besimokantys stygininkai. Jų pasirodymus vertino kompetentinga komisija, vadovaujama Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos mokytojos ekspertės, LMTA profesorės Undinės Jagėlaitės-Lipinaitienės.

Neformaliojo ugdymo kategorijos A grupėje I vietą laimėjo Viktorija Lazauskaitė, II – Jonas Vedrickas ir Ugnė Gagitė, III – Patricija Gynbudaghyants. Diplomais apdovanoti Katriona Gynbudaghyants, Vladimiras Sedovas, Medeina Kutraitė ir Uršulė Lukošaitytė. B grupėje I vietą paskirta Rokui Diržiui, II – Gabrielei Zabulytei ir Živilei Žiūkaitei, III vietą atiteko Antanui Arlauskui. Diplomais įvertinti Augustina Rimkevičiūtė, Mykolas Stirbinskas, Augustas Bernadickas, Sofija Orlovaitė, Monika Lisenkova ir Vakarė Černiauskaitė. Vertinimo komisija C grupėje I vietos neskyrė, II vietą laimėjo violončelininkas Patrikas Babičius, III – Justina Korsun. Diplomais apdovano-

V tarptautinio Viktoro Radovičiaus jaunųjų stygininkų konkurso vertinimo komisijos nariai ir organizatoriai. Iš kairės: LMTA lektorius Dainius Puodžiukas, mokytoja ekspertė Natallia Piotrovich, LMTA profesorė Undinė Jagėlaitė-Lipinaitienė, mokytoja metodinė Stasė Kuncienė, mokytoja ekspertė Anna Kijevič, mokytoja metodinė Vitalija Pilkauskienė, LMTA profesorius Jonas Tankevičius

tos Deimantė Juškaitė ir Sylvia Syrnicka.

Profesinio ugdymo kategorijos A grupėje I vieta nebuvo paskirta, II vietos laimėjo paskelbta Mariela Solovjova, III vietą pasidalijo Ana Fedorcovaitė ir Grasilė Granickaitė, diplomus įteiktas Dovydui Kentrai. B grupėje I vieta pripažinta Veronikai Šiekštelytei, II – Rugilei Lapkauskaitei, III – moksleivei iš Gardino Lubowei Ivanekai. C grupės nugalėtoja – Liepa Jurgutavičiūtė, jai atiteko ir prof. V. Radovičiaus šeimos įsteigtas piniginis prizas. II vietos laimėjo – Beatrice Novikevičiūtė, III – Nida Barbora Einikytė ir Aleksejus Čibisovas.

Profesinio ugdymo kategorijos D grupėje I vietą pasidalijo aktyviai koncertuojančios talentingos smuikininės Saulė Buikaitė ir Ugnė Katinskaitė. II vieta pripažinta Monikai Sapiegaitei, Monikai Dargytei ir Urtei Didžiulytei, III – Aleksui Filipenkoviui ir Gustavui Ignui Betingiui. Diplomus pelnė Povilas Paukštė, Vaigailė Dainavičiūtė ir Valstybinės Mogiliovo menų gimnazijos-koledžo atstovė Ala Fanarikava.

Gruodžio 10 dieną Vilniuje, J. Basanavičiaus gatvėje esančiame salone „Organum“, buvo surengtas V. Radovičiaus atminimui skirtas vakaras. Jį vedė profesorius mokinė muzikologė Živilė Ramoškaitė.

Gruodžio 14 ir 15 dienomis Kongresų rūmų Kamerinėje salėje vyko LMTA Styginių instrumentų katedros surengtas stygininkų konkursas, skirtas V.

Prof. R. Lipinaitytė su savo mokytoja Saule Buikaite

Radovičiaus 100-mečiui. Jame dalyvavo smuiko, alto, violončelės, kontraboso ir arfos specialybės studijuojantys Lietuvos aukštųjų mokyklų studentai. Vertinimo komisiją sudarė buvę V. Radovičiaus auklėtiniai prof. Jurgis Dvarionas (pirmininkas), prof. Undinė Jagėlaitė-Lipinaitienė, prof. Petras Kunca, prof. Algirdas Pocius (Ispanija), prof. Audronė Vainiūnaitė ir Eugenijus Urbonas.

Konkurse nugalėjo smuikininė Marija Pranskutė, II vietos laureatės – smuikininės Paulina Jankovskytė ir Laura Staponkutė, III vietą paskirta altininkei Emilijai Minkevičiūtei, smuikininkei Ivetai Janulytei ir kontrabosininkui Gediminui Zamulskiui. Diplomai atiteko altininkams Vikei Rimšaitei, Martynui Grigui, smuikininkei Akvilei Aksinavičiūtei ir kontrabosininkui Aušvydui Kriščiūnui.

Viktoro Radovičiaus jubiliejui skirtus renginius vainikavo iškilmingas minėjimas, vykęs 2019 m. gruodžio 16 d. LMTA Didžiojoje salėje. Jame dalyvavo prof. V. Radovičiaus klasės absolventai ir minėtų stygininkų konkursų laureatai, vakarą vedė prof. Jurgis Dvarionas.

Viktoro Radovičiaus atlikimo meno ir pedagogikos principai aktualūs ir šiandien. Profesorius, formuodamas savo mokinių profesinius įgūdžius, pasižymėjo dideliu reiklumu, bet ir tolerancija, erudicija, pažangiausių smuiko mokyklų idėjų išmanymu. V. Radovičiaus klasės absolventai sėkmingai koncertuoja ir kaip solistai, ir kaip įvairių ansamblių ar orkestrų nariai, plačiai pasiklidę po pasaulį jo metodikos principus kūrybingai pritaiko pedagoginėje veikloje.

Vera BADJANOVA

Sergejaus Prokofjevo „Lošėjas“ Vilniuje

Rita ALEKNAITĖ-BIELIAUSKIENĖ

„**A**nksti pradėjęs kompozitoriaus veiklą, jis nenuėjo pramintu epigoniškumo keliu, o pasirinko sudėtingą drąsaus novatoriaus kelią, susilaukdamas karštų muzikinio jaunimo simpatijų. Nuo pirmųjų kūrybinių žingsnių visuomenės dėmesį patraukė jo didžiulis talentas, iki maksimumo nušlifluotas meistriškumas, subtilus stiliaus pojūtis“, – apie Sergejų Prokofjevą rašė Dmitrijus Šostakovičius. Išties, abejingų S. Prokofjevo kūrybai nebuvo, apie ją pradėta diskutuoti pasirodžius vos pirmiems kūriniams, kiekvienas naujas opusas audrindavo klausytojų emocijas ir protą. Reiklus sau menininkas tarytum aiškiai matė savo kūrybos taką: nesiblaškę, nesugniuždavo, aplinkinius stebindavo atkaklumu, idealiai organizuotu darbu.

Nepaprastai imlus protas padėjo kompozitoriui giliai pajusti žmogaus vidinį pasaulį, aplinkos įtaką, neleidžiančią paprastam žmogui pakilti iš dvasių niokojančio neišbrendamo liūno. Aštrūs, kampuoti jo sąskambiai tarsi perskrodžia žmogaus sielą, tačiau tuo pat metu į dangų kyla netikėtu valso ritmu sklandantys meilės atodūšiai, didingos, grandiozinės teatrinės scenos keičia humoru trykštančius epizodus. Klausydamiesi jo muzikos mes nepastebimai pripratome prie savito meloso, harmonijų ir moduliacijų, ritminių struktūrų, tembrinių potėpių.

Įdomus S. Prokofjevo gyvenimo faktas, artinantis jį prie Lietuvos kul-

Dmitrijus Golovninai

Dmitrijus Golovninai ir Asmik Grigorian

Martyno ALEKŠOS nuotraukos

Vladimiras Prudnikovas ir Rafailas Karpis

Inesa Linaburgytė, Ieva Prudnikovaitė

S. Prokofjevo „Lošėjas“, režisierius Vasilijus Barchatovas, dirigentas Modestas Pitrenas

tūros istorijos riboženkliai: Sankt Peterburgo konservatorijoje S. Prokofjevas muzikos formas studijavo pas ne vieno lietuvių muziko (V. Jakubėno, J. Karoso, S. Šimkaus, J. Tallat-Kelpšos, S. Vainiūno, J. Žilevičiaus) artimai pažįstamą pedagogą Jazepą Vitołą. S. Prokofjevas pedagogui nešdavo sudėtingos harmonijos kūrinius, o šis trindavo kaktą ir sakydavo: „Nežinau, ką jūs norėjote pasakyti... Ar leisi paskambinti dar kartą?“

XX a. pradžioje S. Prokofjevas tapo pirmuoju Arnoldo Schönbergo muzikos atlikėju Rusijoje. Paties S. Prokofjevo kūryba vystėsi keliomis kryptimis. Pirmoji – klasikinė, prasidėjusi tada, kai mama skambindavo Beethoveno sonatas. Po susitikimo su Sergejumi Tanejevu muzika kito, atėjo ieškojimų laikotarpis. Ir kūriniuose fortepijonui, ir operoje „Lošėjas“ akivaizdžios melodikos naujovės, drastiški dramaturgijos, instrumentuotės pokyčiai. Trečioji kryptis buvo toka: tinė, ketvirtoji – lyrinė. „Kaip gaila, kad toji kryptis ilgai liko nepastebėta, nepripažinta...“ – vėliau guodėsi S. Prokofjevas, jau kurdamas grotesko pasaulį.

Konservatoriją baigusį S. Prokofjevą mama apdovanojo kelione į Londoną. Ten atsivėrė pasaulio muzikos erdvė, jis pajuto tiesioginę Igorio Stravinskio muzikos, Sergejaus Diagilevo bendrystės įtaką. 1915 m. Marijos teatre sutiko Eduardą Napravni-

ką pakeitusį anglų dirigentą Albertą Koutsą (1882–1953; 1934 m. gastroliavo Lietuvoje). Šis, trokšdamas atnaujinti teatro repertuarą, skatino S. Prokofjevą kurti „Lošėją“.

Žinomos dvi operos redakcijos. Pirmąją (1916) pastatyti Rusijoje nebuvo lemta, nes 1917 m. prasidėjo revoliucija. 1926 m. S. Prokofjevas parengė („perdariau beveik viską...“) antrą operos redakciją. Ja ypač domėjosi Vsevolodas Mejerholdas ir rengėsi ją statyti. 1929 m. opera, pavadinta „Le Joueur“ (libretą į prancūzų kalbą išvertė Paulas Spaakas), buvo pastatyta Briuselyje.

Pirmą kartą rusų kalba opera pastatyta 1974 m. Maskvos Didžiajame teatre. Ją režisavo Borisas Pokrovskis, dirigavo A. Lazarevas, Poliną dainavo Galina Višnevskaja. Buvo parodyta 50 spektaklių. 1981 m., žiūrėdama „Lošėją“, negalėjau nesižavėti ypatinga muzikos ir teatrinio vyksmo sinteze, judesio ir dainavimo organika, veikėjų charakteristikomis.

Antrąją redakciją Marijos teatre 1991 metais ir vėliau statė dirigentas Valerijus Gergijevs ir režisierius Tėmuras Čcheidzė. Opera 1952–1953 m. sezone buvo rodoma Neapolio San Karlo teatre, šeštajame, septintajame dešimtmėčiuose ji statyta Darmštate, Belgrade, Tulūzoje, Romoje, Edinburge, Milano „La Scaloje“ (1991), Niujorko „Metropolitan Opera“ (2001). 2001 m. opera vėl grįžo į Maskvos Di-

dijį teatrą, 2008 m. Danielius Barenboimas ją pastatė Berlyne. Turtinga ir operos kino istorija.

1927 metais vienam Niujorko žurnalui S. Prokofjevas dėstė savo požiūrį į muziką: „Kompozitorius klasikas – tai beprotis, savo kartai kuriantis nesuprantamus kūrinius. <...> Rašyti vien pagal taisykles, nustatytas ligišiolinės klasikos, reiškia būti ne meistrui, bet mokiniui. Tokį kompozitorių lengvai supranta amžininkai, tačiau jis neturi šansų pergyventi savo kartos.“

2018 m. Modestas Pitrenas ir režisierius Vasilijus Barchatovas operą pastatė Bazelyje, joje debiutavo Asmik Grigorian. Vilniuje dirigavo spektaklį parengęs M. Pitrenas ir Ričardas Šumila. Manau, numerių operos prisiklausiusiai publikai S. Prokofjevo „Lošėjo“ pasirinkimas įdomus ir reikalingas, nes šiandienos žmogui parodo naują operos kelio etapą. Mūsų teatras išdrįso imtis veikalo, kuriame muzika ypač ryškiai perteikia emocinę žodžio prasmę. Žodis skamba kaip muzika, režisierių įpareigojanti muzikuoti veiksmu.

Režisierius privalo ne tik pats suvokti muzikos prasmes, bet ir padėti jas perteikti dainininkams-aktoriams. Štai Aleksejaus klausimas sau: „Kaip apie visą situaciją aš papasakosiu Polinai?“ Scenoje turėtume matyti ir klausimą, ir atsakymą. Artistas, paėmęs į rankas kūrinių klavyrą, privalo

kurti visą veiksmų scenoje seką. Liaukimės manyti, kad vienintelė operos artisto išraiškos priemonė – balsas. Žiūrovą įtikinti turi kuriamas charakteris, bendravimo su kitais veikėjais būdas, manieros.

Opera „Lošėjas“ Vilniaus scenoje žiūrovams ne tik pristatė žanro raidos posūkį, bet ir atskleidė XXI a. artistų gebėjimą įprasminti tą XX amžiaus naujadarą, pagrįstą ne dainininkų ir klausytojų pamėgta *bel canto* stilistika, o mūsų scenoje nepažinta *Sprechgesang* – vokaline technika tarp dainavimo ir kalbėjimo, melodinės raiškos ir rečitatyvo. Aišku, tai ne Albano Bergo „Vocekas“ ar Arnoldo Schönbergo „Mėnulio Pjero“ – S. Prokofjevo muzikoje daug rusiškumo, daug kalbos fonetikos savitumų.

Režisierius ateina susitikti su artistais jau turėdamas naujo kūrinio idėją, kurią norės įgyvendinti. Idėją, kurią muzikoje įprasmino libreto autorius ir kompozitorius. Kokia idėja į sceną vedė „Lošėjo“ režisierių Vasilijų Barchatovą? Scenografo Zinovijaus Margolino, kostiumų dailininkės Olgos Šaišmelašvili, šviesų dailininko Aleksandro Sivajevo, vaizdo projekcijų dailininkų Marijos Feodoridi, Kirilo Malovičko darbai tarsi rodė, kad veikalas kalba apie mūsų amžiuje gyvenančio žmogaus problemas: pinigų troškimas, narkotikai, į pašales nukrypstantys paaugliai... Tačiau kompozitorius ir libreto autorius S. Prokofjevas pasirinko Fiodoro Dostojevskio laiką, konkretaus visuomenės sluoksnio aktualijas. To luomo žmonės kalba apie prarandamus briliantus, laukia palikimų, turtą skaičiuoja turimais kaimais ir rūmais, didžiuojasi titulais, regalijomis, kuria santykius su savo luomo žmonėmis. Tuo turėtų būti grindžiamas barono, markizo, kunigaikščio, turtingo anglo ir visai kitos padermės – šeimos mokytojo – bendravimas. F. Dostojevskis romane įprasmino ir savo gyvenimo istorijos atgarsius. Pagal romaną proza libreto parašiusiam S. Prokofjevui buvo įdomu pasinaudoti „galimybe pavaizduoti ruletę, žmonių minią ir lošimo aistrą.“ Vadinas, reikėjo rasti visų operos kūrėjų (režisūros, artistų) bendrą požiūrį į tokį menų sintezės

reikalaujantį žanrą kaip opera. Ji prasideda nuo muzikos.

Ar scenoje matome besisukančio, kunkuliuojančio gyvenimo atmosferą? Ar scenoje atsiskleidžia muzika tapoma lengvabūdė Blanša, kad ir puikiai dainuojama Ievos Prudnikovaitės? O kur tas „mielas, iki kvailumo drovus“ Astlejus? Kaip ir Markizas, jie režisieriaus palikti beveidžiai.

Orkestras puikiai pajuto M. Pitreno ekspresiją, kuri valdė partitūrą ir dainuojamas partijas. Muzika siekia aktyvios dinamikos, ritminio judėjimo kuriamos įtampos, daugiažodžio rečitatyvo. Trūkstant režisieriaus formuojamo scenos tempo ir ritmo, dainininkai jo stengėsi ieškoti patys. Aktoriniais gebėjimais siekė perteikti elgseną, reakcijas, emocijas.

Kiekvienas matytas Asmik Grigorian vaidmuo yra nuosekli herojės transformacija. Jos Polinos vaidmens kulminacija – scenose su Aleksejumi, jose atsivėrė ir vokalo ekspresija, gražiu kontrastu sustiprinama emocinė įtaiga.

Daug spalvų, artistinių atsivėrimų pateikė Generolo vaidmenį sukūręs Vladimiras Prudnikovas, jis nustebino savuoju renesansu scenoje. Jau nebe pirmą kartą įdomiu vaidmeniu (Bobulytė) pasirodė Inesa Linaburgytė. Sankt Peterburgo Michailo teatro solistas Dmitrijus Golovninai puikiai valdė muzikos stilistiką, Aleksejaus personažui suteikė prasmingumo, išbaigtumo.

Kitus personažus dainavo Rafailas Karpis ir Mindaugas Jankauskas, Steponas Zonys, Arūnas Malikėnas, Edmundas Seilius, Indrė Anankaitė, Povilas Butkus ir kiti. Gaila, kad spektaklyje muzika netapo pirminiu režisieriaus kūrybos šaltiniu. Dainininkų balsai kai kuriose scenose iš tolimos erdvės sunkiai pasiekdavo žiūrovus.

Vis dėlto reikia džiaugtis, kad teatras ne tik rado galimybę pasikviesiti įtaigią dainininkę ir aktorę Asmik Grigorian, bet ir supažindino žiūrovus su mūsų scenoje dar nestatyta S. Prokofjevo opera. ■

Elvina BAUŽAITĖ

RIČARDUI ŠUMILAI, TIK PRIEŠ METUS TAPUSIAM LIETUVOS NACIONALINIO OPEROS IR BALETO TEATRO VYRIAUSIUOJU DIRIGENTU, KIEKVIENAS SPEKTAKLIS YRA ASMENINIS PIRMAS KARTAS, UNIKALUS IŠGYVENIMAS. SU DIRIGENTU KALBĖJOMĖS APIE JAU ĮVYKUSIAS ŠIMTOJO TEATRO SEZONO PREMJEKAS IR NETRUKUS LNOBT SCENOJE PASIRODYSIANTĮ SERGEJAUS PROKOFJEVO „LOŠĖJĄ“.

– Jau įpusėjo 100-asis LNOBT sezonas. Pirmoji iš numatytų premjerų – Leonardo Bernsteino opera „Kandidas“ (rež. Vincent Boussard). Kristupas Antanaitis žurnale „Bravissimo“ pastatymui negailėjo kritikos, tačiau pabrėžė, kad „nuobodži ir neįtraukianti režisūra bei turinys turi gelbėti – tai muzika. O muzikos atlikimo priemonės yra orkestras, choras ir solistai.“¹ Recenzento nuomone, Operos meno vadovas Sesto Quatrini ir teatro vyriausiasis dirigentas Ričardas Šumila bei visą vasarą su solistais dirbęs ir gruodį spektaklius diriguosiantis australas Lochlanas Brownas pasiekė puikų rezultatą – orkestras groja darniai ir galingai. Taigi prašom pasidalinti „Kandido“ įkūnijimo patirtimi.

– Pirmiausia norėtusi pasidžiaugti visų mūsų dideliu darbu ir bendru rezultatu, kurį pats asmeniškai vertinu labai gerai. Paskutinius kartus spektaklį su malonumu stebėjau kaip žiūrovas ir supratau, kad jis puikus. Nesutinku su kritika režisūrai, mažiau dideles režisierių pastangas, daug idėjų, kurias pavyko realizuoti. Scenoje daug veiksmo, detalių, ir niekaip to nepavadinčiau nuobodžia režisūra. Solistams teko dainuojant vaidinti nepatogiose situacijose, išsūkiai laukė ir dėl anglų kalbos, kuri nėra vienam solistui nebuvo gimtoji. Orkestrui, kaip ir chorui, reikėjo įveikti greitas, techniškai sudėtingas dalis, su tuo mes visai nebloggerai susitvarkėm. Džiugu, kad LNOBT repertuare atsirado dar vienas kitokio pobūdžio veikalas. Turėti tokį pastatymą būtų

¹ Antanaitis K. Kandidas Voltaire'o, L. Bernsteino ir V. Boussardo akimis. – *Bravissimo*, 2019 Nr. 4, p. 8, 11.

Ričardas Šumila:

„Gyventi tuo, ką darai“

kiekvieno Europos operos teatro pasididžiavimas.

– Kita sezono premjera – „Amžinybė ir viena diena“ (choreografas Itzik Galili, kompozitorė Rita Mačiliūnaitė). Tai naujo žanro kūrinys – šokio opera I. Galili eilėraščių pagrindu. Juose įprasintos idėjos, mintys, jausmai inspiravo choreografiją, kuri neatskiriama nuo kompozitorės R. Mačiliūnaitės parašy-

tos muzikos. Kritikės Aušros Kaminskaitės teigimu, muzika spektaklyje „jungia gedulo šaltį, atsirandantį žmogui susidūrus su kažkuo galingesniu už jį patį, ir šilumą, užgimstančią susitaikius su savimi ir supančiu pasauliu. Tikėtina, kad už dalį šių įspūdžių atsakingas dirigentas Ričardas Šumila, kurio diriguojamas orkestras visą didžiosios salės erdvę pripildo nuolat besikeičiančių muzikos

atspalvių, išlaikančių nuolatinę įtampą, pavojaus ir liūdesio pojūčius.²“ Ši šokio opera – Jūsų kaip meno vadovo debiutas. Kaip jį prisimenate?

– Tų emocijų ir jausmų šį sezoną tiek daug, kad aš jau nespėju visko atminti. Bet labai džiaugiuosi šia patirtimi, kaip ir minėjot, tai pirmas darbas teatre, kai buvau visiškai atsakingas už galutinį muzikos rezultatą. Esu laimingas, kad galėjau dirbti būtent su Ritos Mačiliūnaitės muzika, nes joje radau labai daug sau mielų dalykų, todėl nebuvo sunku ją interpretuoti, tiesiog jaučiu, kad kompozitorės muzikos kalba man labai artima. Labai pamilau tą kūrinį. Įdomus buvo bendravimas su choreografu Itziku Galili, su juo rasdavome apie ką pasikalbėti ir padiskutuoti. Jis visada galėdavo ką nors papasakoti ar pasidalinti savo išvalgomis, kurios man būdavo vertingos. Bet turbūt labiausiai džiaugiuosi, kad tai buvo idealus veikalas norint pažinti visus teatro kolektyvus. O ir visam teatrui reikėjo veikalo, kurį galėtume kurti visi drauge.

² Kaminskaitė A. Visų kartų vienatvė. – *Bravissimo*, 2019, Nr. 4, p. 13.

Dirigentas Ričardas Šumila, S. Prokofjevo operos „Lošėjas“ repeticijoje

Martyno ALEKŠOŠ nuotr.

Vis dėlto manau, kad Ritos muzika yra stipriausia šio kūrinio dalis. Man asmeniškai ji leidžia nugrimzti į prisiminimus, vaikystę, pagalvoti apie santykius, gyvenimo patirtis. Čia nėra aiškaus naratyvo, kiekvienas klausytojas tą istoriją gali interpretuoti savaip. Tiesa, rekomenduoju žiūrovams prieš spektaklį programėlėje pasiskaityti tekstus, ateiti pasiruošusiems, nes sekant titrus spektaklio metu galima nepastebėti daug svarbių šokio momentų, simbolių.

– Turint galvoje pavadinimą „Amžinybė ir viena diena“, kas, Jūsų suvokimu, yra amžinybė? Ko reikia, kad diena išsipildytų Jums kaip muzikai, dirigentui, tiesiog žmogui?

– Žinot, kartais užtenka mažo dalyko – kam nors paspausti ranką, apkabinti brangų žmogų, ką nors pralinksinti, ir ta diena bus išsipildžiusi. O kartais repetuoji nuo ryto iki vakaro, bet supranti, kad diena neišsipildžiusi. Nežinau, nuo ko tai priklauso. Bet manau, kad pirmiausia pats turi būti laimingas, spinduliuoti pilnatvę. Ne visada tai pavyksta, tai ir dienų būna visokių.

– Netrukus LNOBT bus Vasilijaus Barchatovo režisuojamos S. Prokofjevo operos „Lošėjas“ premjera³. Apie ką Jums kalba F. Dostojevskio romanas „Lošėjas“?

– Turbūt apie žmones, kuriems labiausiai rūpi pinigai ir materialinė gerovė. Apie tai, kaip jie trokšta kuo greičiau praturtėti. O tai juos pakeičia iš esmės, visada sugriauna jų gyvenimus.

– Kaip romaną perskaitė ir muzikos kalba įprasmino S. Prokofjevas?

– Operos idėja ta pati. Viena sunkiausių ir reikšmingiausių yra lošimo scena – ne veltui S. Prokofjevas nuo jos pradėjo rašyti operą. Pagrindinis herojus laimi pinigus, bet praranda save, netenka savo jausmų, meilės ir tada tampa kitokiu žmogumi.

Muzikos kalba šioje operoje labai sudėtinga, gausybė staigių tempo, ritmo pokyčių, nes joje labai daug rečitatyvinės medžiagos, kompozitorius pagal mintį ar teksto prasmę staiga keičia ir muzikinę mintį. Harmonijoje kartais sudėtinga nustatyti tonaciją ar rasti tonalumą, nors melodijų, temų

pasikartojimų (leitmotyvų) taip pat nemažai.

– Kokie „Lošėjo“ iššūkiai ir išbandymai tenka dirigentui?

– Pirmas iššūkis – parengti orkestrą, nes orkestrinė faktūra labai sudėtinga. Taip pat įsiminti visus tempus, perėjimus, nes šioje operoje tai daugiausia priklauso nuo dirigento. Partitūroje daug besikeičiančių schemų, kas tikrai reikalauja didelio dėmesingumo ir kruopštaus pasiruošimo.

– Kas, Jūsų manymu, yra lošimo geismas? Kodėl tai gyvuoja per amžius?

– Nežinau, ar pats tą jausmą esu pajutęs, bet faktas, kad jis yra. Ir tai – viena didžiausių priklausomybių šiais laikais. Lygiai tokia pati, kokia gali būti nuo alkoholio ar narkotikų. Žinau, kad yra žmonių, kurie rimtai suserga ir jiems reikia specialaus gydymo. Visi norime kartais išlošti – ar sporte, ar žaidime, ar loterijoje. Jei laimėčiau loterijoje milijoną, tikrai apsidžiaugčiau (nusijuokia).

Mano lošimo patirtys nėra didelės, gal kartą ar du su draugų kompanija esu užėjęs į lošimo namus studijų laikais. Kiek pamenu, išbandėme lošimo automatus (šypteli). Šiaip esu azartiškas, ypač krepšinio aikštelėje, – visada noriu laimėti.

– „Lošėjo“ akivaizdoje: ar operoje verta lošti? Ar pergalė – pirmiausia sėkmės palytėjimas?

– Nežinau, ar reikia operoje lošti. Manau, kad pirma reikia gerai pasiruošti, kad jaustumėis tvirtai, o tada tiesiog gyventi tuo, ką darai. Būti tikram ir nemeluoti. O ką čia turime laimėti? Juk spektaklis – ne žaidimas ir teatras – ne lošimų namai. Čia įvyksta stebuklas, chemija, susijungimas. Arba neįvyksta. O kai įvyksta, tai jaudina ir publiką, ir mus, atlikėjus.

Nors gyvenime dažnai viskas susiklosto taip, kaip kartais nesitiki. Vis manau, kad pagal prigimtį būdamas introvertas neturėjau rinktis dirigento profesijos. Bet laikas rodo, kad gali išmokti bendrauti ir tapti atviresnis. Sunku apie laimėjimus kalbėti, niekada jų nesiekiu. Man tiesiog patinka daryti tai, ką darau. Patinka atrasti naujus kūrinius, dirbti su žmonėmis, patirti bendros kūrybos jausmą. ■

Imantas ŠIMKUS

Pulsacija ir atlikimas. Ritmo, pulso reikšmė ir jų pojūčio lavinimo svarba – dažnai diskutuojama tema, pradedant grigališkojo choralo tradicija, didžiausią dėmesį skiriančia melodiniam dailumui, baigiant Carlo Orffo mokykla, siūliusia muzikinio ugdymo pradžiamokslį pirmiausia sieti su ritminių įgūdžių lavinimu argumentuojant, kad iš pradžių mentaliai suponuojame garso vietą laike ir tik vėliau toje laiko atkarpoje realizuojame garso aukščio, dinamines ir artikuliacines kokybes. Tačiau net grigališkajame chorale galėtume mėginti išvelgti tam tikrą pulsaciją: „Grigališkojo choralo atlikimas, jo tėkmė kelia klausimų dėl santykio su pulsacija. Greičiausiai jis susijęs su tam tikra triolinių ir duolinių verčių sistema, bet ar tai teisinga choralo traktavimo atžvilgiu? Grigališkajam choralui galbūt nebūdinga tolygi pulsacija, kokia ta pulsacija, kuo ji remiasi, sunku pasakyti. Arba tradicinė indų muzika – joje esama tokių epizodų, kuriuose nutolstama nuo tolygios pulsacijos, tačiau ji tikrai yra. Klausimas, ar į pulsaciją žiūrėsime kaip į kvadratą, ar kaip į smulkesnį ritminį segmentą. Tai tinka lyginti su gamta: kaip bangų mūša ar dienos ir nakties kaita yra natūralūs gamtos reiškiniai, taip ir muzikoje pulsacija yra natūrali“, – mano prof. V. Augustinas.

Dirigavimas – kolektyvinio muzikavimo dalis, dažniausiai muzikai garsus laiko atžvilgiu turi atlikti preciziškai kartu, todėl šiai profesijai C. Orffo požiūris labai aktualus. Pasak doc. R. Šerveniko, pulsacija yra muzikos pagrindas, panašiai kaip kvėpavimas sporte. Jeigu plaukiant kvėpavimo ritmas sutrinka, nepavyksta pasiekti norimo rezultato – viskas privalo vykti darniai. Kai muzikuoja daugiau negu vienas atlikėjas, ne intonacija, o ritmika yra svarbiausia. Jeigu visi gerai intonuosime, bet grosime skirtingu pulsu, iš

³ „Lošėjas“ diriguoja Modestas Pitrenas ir Ričardas Šumila.

Apie tolygų dirigavimą: pulsacija manualinėje dirigavimo technikoje ir jos įtaka atlikimui

to nieko neišeis. Svarbu pabrėžti, kad tinkamas pulsacijos suvokimas yra esminis, fundamentalus kolektyvinio muzikos kūrinio atlikimo kokybės veiksnys.

Anot M. Pitrenė, pirmiausia turėtume kalbėti apie konkretų stilių ir tik tuomet svarstyti apie didesnę ar mažesnę pulsacijos kokybinę reikšmę atlikimui. Labai svarbi kūrinio stilistika, žanras, net kompozitoriaus pavardė, asmenybė, tik visa tai turėdami galvoje galime tiksliau operuoti pulsacijos sąvoka. Šiai pozicijai pritaria prof. V. Augustinas: „Pulsacija siejama su europietiškos muzikos istorija ir tradicija, nes jeigu ji būtų pasukusi kita kryptimi, gal pulsaciją dabar suprastume kitaip. Tarkim, šiuolaikinėje muzikoje dirigento funkcija dažnai susiaurėja iki pulso palaikymo, išnyksta griežta atsakomybė už frazę ir dinamiką. Dirigentas tampa savotišku robotu, tačiau tokio vadovavimo stiliaus reikalauja pati muzika. Vis dėlto daugiausia sukurta tokios muzikos, kuriai reikalinga nuosekli pulsacija. Jei pulsacija nelygi, neaišku, kuo vadovautis – jausmais, atsiktinumu ar nuotaikomis. Taip mes prarandame tam tikrą susitarimą su atlikėjais.“ Profesorių pabrėžia, kad

daugeliu atvejų tolygus dirigavimas akivaizdžiai veikia kūrinio atlikimo kokybę: netolygūs judesiai neteikia informacijos apie pulsą, ir tada kiekvienas atlikėjas netolygiai jį ir realizuoja. Rezultatas – totalus nesusipratimas. „Yra dirigentų, – pastebi V. Augustinas, – kuriems pulsacijos laikymasis nėra įstatymas, ir tai šiek tiek erzina, asocijuojasi su chaosu, netvarka. Tai primena gendantį laikrodį, bet net toks laikrodis dažniausiai vėluoja tolygiai. Jei atlikėjai pajunta, kad dirigentas jiems trukdo (susidainavę ar susigroję atlikėjai tai pajunta kolektyviai), pradeda dirigentą ignoruoti ir stengiasi jį nežiūrėti, taip apsaugodami savo ritmines pulsacijos vertybes nuo destruktinio poveikio.“

Dirigentas, pulsaciją suprasdamas kaip muzikinio kūrinio konstrukcijos pagrindą, savo tolygiais judesiais turi perteikti kompozitoriaus fiksuotą pulsinę tėkmę. Tačiau tai negali tapti kraštutiniu, dirigentas privalo žinoti, kur kolektyvu galima pasitikėti ir, leidžiant pulsacijai tekėti, savo jėgas sutelkti kitiems svarbiems muzikinės faktūros elementams rodyti. Pulsacijos kaip kūrinio konstrukcijos pagrindo nepaisymas rodo diriguojančiojo manualinės dirigavimo

technikos trūkumus. „Jei tavo mintis neatitinka tavo veiksmų – klaida, nes pulsacija reikalinga tam, kad nepažeistume kompozitoriaus numatytos kūrinio minčių sekos. Būtina išmokyti teisingos manualinės dirigavimo technikos. Ji apima ir praktinius įgūdžius, ir savikontrolę, žinias ir supratimą, kokia rankų technika užtikrina lygią muzikos tėkmę. Kai kurie dirigantai nepaiso pulsacijos, nes nėra tam pasiruošę, neturi išugdyto pulsacijos pojūčio. Labai profesionalūs orkestrai, iš dirigento gaudami tik dalinę informaciją, gali sugroti kūrinių pakankamai gerai. Tačiau jie geriau pagrotų su profesionaliu dirigentu, nes kiekvienas tikslus niuansas prisideda prie tobulesnio kūrinio atlikimo. Pavyzdžiui, didžiųjų kolektyvų garso atsiradimas dažnai yra pavėluotas, jie įstoja vėliau, nei parodo dirigentas. Tokią elgseną išugdo prastai paruošti dirigantai, dėl to kenčia atlikimo kokybė ir muzikinė dramaturgija, bet taip muzikuoti saugiau, nei paklusti neprofesionaliam dirigentui“, – teigia prof. J. Domarkas.

Agogikos samprata. Prieš analizuojant pulsacijos ir agogikos santykį, būtina aptarti agogikos sąvoką, nes skirtingas jos traktavimas lemia

skirtingas pozicijas diskutuojant apie pulsą ir agogiką. Vieni agogiką sieja tik su laiku, garso greičiu ir pulsacija, kiti sąvokai dar priskiria dinamines ir artikuliacines savybes. Dėl sąvokos neapibrėžtumo dažnai nesusikalbama vertinant vieną ar kitą interpretaciją, dirigavimo manierą ar mokyklą. Šiame tyrime nesiekama palaikyti vienos ar kitos pozicijos manant, kad tikslinga objektyviai pateikti įvairias agogikos sampratas ir atkreipti dėmesį į muzikos atlikėjų ir tyrėjų bendruomenės poreikį diskursui agogikos tema vartoti vienodai apibrėžiamą terminą.

Agogika (gr. *agōgē* – nuvedimas) – muzikos interpretacijos ypatybė, apibūdinanti nedidelį nukrypimą (pagreitinimą, sulėtinimą) nuo kompozitoriaus nurodyto tempo, kai kurių ritminių verčių laisvą pailginimą arba sutrumpinimą. Agogika ypač būdinga romantiniam atlikimo stiliui (VLE). Panašiai sąvoką aiškina prof. J. Domarkas: agogika – netikėti dinaminiai, ritminiai ir tempo pasikeitimai lygioje muzikos tėkmėje. Garsiosios prancūzų leidyklos „Larousse“ muzikos terminų žodyne nurodyta, kad muzikoje agogikos terminą pirmasis 1884 m. pavartojo vokiečių muzikos teoretikas ir kompozitorius Hugo Riemannas. Agogika nusako nežymius metronomiškai griežtos visumos eigos neatitinkančius judesio svyravimus, atsirandančius tam tikrose atliekamo kūrinio vietose ir paliekančius laisvės interpretacijai bei raiškai. Būtent dėl agogikos įmanomas rubato (Vignal 2005).

Doc. R. Šervenikas agogiką sieja vien su pulsu, nepriskirdamas jai dinaminių ar artikuliacinių savybių: „Agogika yra tam tikra laisvė, išėjimas už griežto pulso, tvarkos laike ribų. Jei konkrečiame kontekste ji pateikiama skoningai, tampa svarbiu išraiškos elementu. Agogikos traktavimas priklauso nuo to, ar ją siejame su pulsu, ar su dinamika. Agogiką reikėtų sieti su pulsu. Tame pačiame tempe yra stiprių ir silpnų takto metrinių dalių, tam tikrų frazių, akcentų, bet tada nekalbame apie agogiką – tempo lėtinimą ar greitinimą, kalbame apie grynai dinaminį arba artikuliaci-

nius ženklus.“ Panašiai mąsto ir prof. V. Augustinas, tačiau jis dinaminių ir artikuliacinių savybių nuo agogikos griežtai neatskiria: „Agogika yra pulsacijos lėtėjimas arba greitėjimas“.

Dirigentas M. Pitrenas agogiką siūlo traktuoti atsižvelgiant į muzikos stilių: „Viename stiliuje agogika yra muzikinė retorika, kitame – bangavimas, trečiame tai gali būti tam tikras vedimas į kulminaciją arba koks nors efektas. Čia labai svarbus muzikavimo kontekstas.“ Jam pritaria Vienos muzikos ir scenos menų universiteto profesorius Johannesas Wildneris, agogiką siejantis su teatru ir jai priskiriantis dinamines bei artikuliacines savybes: „Agogika priklauso nuo situacijos, tai greičių santykių kombinacija, dažnai turinti dinaminių ir artikuliacinių savybių. Tam tikroje situacijoje, kai dramaturgija reikalauja pagreitinėti arba sulėtinti tempą, tai gali būti išraiškos priemonių derinys. Labai svarbus yra tekstas, kuris dažnai diktuoja agogines prasmes. Panašiai vyksta teatre ar kine – jei garsas stiprinamas, tempas natūraliai greitina, ir atvirkščiai, jei reikia tylesnio garso, tempas lėtinamas. Tačiau Muzikos literatūroje esama priešingų reiškinų, ir tai ne klaida, tik svarbu diriguojant juos identifikuoti, tiek greitinant, tiek lėtinant būtina kontrolė ir disciplina.“

Dėl tokių skirtingų agogikos sampratų tolesnis diskursas tampa sudėtingas. Aišku viena – agogiką neabejotinai reikia sieti su tempu, jo lėtėjimu, greitėjimu ar staigiu pasikeitimu, tačiau nuo jos negalima griežtai atskirti dinaminių ar artikuliacinių ypatybių. Problemiškas ir agogikos bei metroritmikos santykis: ar agogika reiškia tik nuoseklų metroritminį lėtėjimą ir greitėjimą, ar staigų ir radikalų metroritmikos tėkmės laužymą, o gal ji apima abu šiuos būdus? Tai lieka sąvokos interpretavimo klausimas.

Manualinė dirigavimo technika versus agogika. Doc. R. Šervenikas pabrėžia manualinės dirigavimo technikos svarbą agogikos interpretavimui. Jei dirigentas sugeba iš karto tinkamai apie agogiką pranešti savo raiška, tuomet atlikėjui ji yra suprantama ir nieko nereikia verbaliai pa-

pildomai aiškinti. Labai svarbu, kaip dirigentas manualine technika agogiką susieja su fraze ir ją perteikia atlikėjui. Jeigu manome, kad tolygaus dirigavimo siekis – teikti pulsacijos pagrindą ar bent jau jos netrikdyti, tai interpretuodami agogiką, priešingai, turime būti labai aktyvūs, atlikėjus vesti paskui save, nes kiekvieną kartą agoginiai elementai gali būti suvokiami ir atliekami kiek skirtingai. Skiriasi ir agogikos traktavimo tipai, jie priklauso nuo to, kam agogika taikoma – visam orkestrui ar solistui (pvz., agoginiai elementai rečitatyve). Kaip ją galime parodyti, lemia mūsų techniniai gebėjimai, kartais ir taiklūs žodiniai apibūdinimai. Prof. J. Wildneris teigia, kad net ir interpretuojant agoginius elementus būtinas tolygumas, jie turėtų būti dirigento kontroliuojami: „Interpretuojant partitūros nuorodų lemiamas situacijas privalome žinoti, kaip jas įgyvendinsime. Susidūrus su agogine situacija mūsų pulsas dažnai vos ne dvigubai pagreitėja, bet jis greitėja tolygiai arba netolygiai. Į agoginius elementus reikia žiūrėti kaip į matematiką ir diriguoti juos tiksliai apskaičiuojant. Patį muziką rodo, kur tempas greitesnis ar lėtesnis; baroke mums tai sufleruoja stambiosios ar smulkiosios natų vertės, kitur būna pažymėta, kad viena takto metrinė dalis lygi pusei kito takto. Pavyzdžiui, L. van Beethoveno simfonijų įžangos nėra visiškai aritmetiškai lygios, kaip įprasta simfonijos žanro tradicijoje (pvz., tempų santykis vienas su dviem). Jis tai nurodo metronomo indikacija, ir į tai privalome reaguoti, žiūrėti atsargiai, išdalinti smulkiais dalelėmis pulso segmentus, apskaičiuoti ir diriguoti tolygiai greitindami ar lėtindami.“

Lemiamą manualinės dirigavimo technikos svarbą agogikos interpretavimui pabrėžia M. Pitrenas. Jeigu pripažįstame, kad muzikas skiria duolinį ir triolinį auftaktą, tada jis gali pajusti subtiliausio motyvo ritminę spalvą, ritminio efekto skonį. Panašiai kalba ir prof. J. Domarkas: „Pervertinti manualinę dirigavimo techniką interpretuojant agogiką neįmanoma. Tik tinkama judesių raiška valdant agogiką, t. y. kuo aiškiau, išradingiau, jautriau

manualine technika perteikiant pulsacijos pojūtį, lengviau ir išpūdingiau galima realizuoti visus autoriaus sumanymus.“ Taip pat nereikia pamiršti, kad muzikoje yra daug smulkių niuansų, apie kuriuos informaciją galima teikti ne tik rankomis, bet ir veido išraiška – ši dažnai net paveiklesnė. Todėl perduodant informaciją apie pulsaciją manualinės dirigavimo technikos vaidmuo yra esminis, o teikiant informaciją apie agogiką – dalinis.

Tolygaus dirigavimo ir agogikos santykis. Ši santykį geriausia analizuoti pulso, tempo aspektu, nes agogikos santykis su pulsu lengviau paaiškinamas. „Agogika gali būti suvokiama tikrai ją siejant su pulsacija. Negalime suvokti tempo greitėjimo, jei nėra atskaitos taško, jei nežinome, kas yra negreitėjimas. Pulsacija be agogikos gali funkcionuoti, bet agogika be pulsacijos neįmanoma, – teigia prof. V. Augustinas.

Pasak doc. R. Šerveniko, ypač ryškaus agogikos poreikio atveju tolygus judesys tampa sunkiai įmanomas. Muzikuojant pulsacija reikalinga, tačiau tai daryti galima nenaudojant agogikos, pasitelkiant artikuliaciją, dinamiką, kitas muzikinės išraiškos priemones. Esant vienodam pulsui tą pačią frazę galima pagroti labai skirtingai. Klausimas, ar agogika sietina su pulsu, ar su kitomis išraiškos priemonėmis. „Aš agogiką sieju su pulso laužymu, – sako doc. R. Šervenikas. – Tolygus dirigavimas stipriai reiškiantis agogikai neįmanomas, bet jo ir nereikia, mes turime stengtis perteikti netolygumą. Agogika yra tolygumo priešybė, tai nestabilumas, tam tikra laisvė. Kartais agogika priešinama su tolygiu muzikos pulsu, jai būtina leisti staiga prasiveržti, kai to reikalauja muzikos dramaturgija.“

Tačiau jei tempo lėtinimą, greitimumą ar laužymą parodome logiškais tolygiais judesiais, proporcingai juos dalindami, nuosekliai greitindami ar lėtindami, tokiu atveju darosi įmanoma teigti, kad esant ryšiam agogikos poreikiui tolygus dirigavimas galimas, tada jis agogikai tarnauja kaip viena pagrindinių ir profesionalių muzikos organizavimo priemonių.

„Paprastai greitinti ir lėtinti tempą turime žingsnelis po žingsnelio, antraip neperteiksime norimos žinios“, – mano prof. J. Wildneris. Agoginius elementus galima perteikti tam tikrais tolygiais judesiais, logiškai atliekant tempo modifikacijas. Tačiau tai reikalauja ypatingos dirigavimo technikos meistrystės bei vidinio tempo pojūčio, pabrėžia prof. J. Domarkas: „Gebėjimas pulsaciją profesionaliai derinti su agoginiais momentais, smulkiais rankų technikos niuansais, yra aukščiausias dirigavimo technikos lygis. Šių priemonių įvaldymas ir yra mokykla. Suderinti tolygų dirigavimą ir agogikos poreikį yra įmanoma. Dirigentas taip pat gali pasitelkti mimiką ir pantomimą, ir jei tai nukreipta į momentinį agoginį poreikį, tuomet tai protingai ir saikingai naudotinos priemonės. Dirigento individualybė, jo žavesys, tobula manualinė dirigavimo technika sudaro visas prielaidas nepažeidžiant pulsacijos artistišškai įgyvendinti partitūros reikalavimus, perteikti agoginius elementus. Dirigentui pulsacija yra visa ko pagrindas, lyg ežeras, kuriame protingas žvejys gali sugauti tiek didesnę, tiek mažesnę žuvį. Dirigento pulso pojūtis turi būti preciziškas ir natūralus, visiškai kontroliuojamas.“

Apie profesoriaus J. Domarko mokyklos išugdomą gebėjimą puikiai atskleisti muzikos dramaturgiją tolygiais judesiais perteikiant agogiką labai teigiamai atsiliepia M. Pitrenas: „Mano galva, maestro J. Domarko manualinė technika labai stipri nuolatinės pulsacijos, tempų koreliacijos, tolygaus muzikinės minties dėstymo srityse. Jo dirigavimo mokyklos bruožas – judesiu ne tik fiksuojamas dartinis ir nurodomas būsimas taškas, bet ir atspindima ši kelionė nuo taško iki taško, o tada labai mažai lieka vietos žalingam interpretavimui. Tas judesys yra labai apgalvotas, jis aiškiai diktuoja muzikinę ritminę liniją, visus agoginius momentus, lėtinimus ir greitėjimus. Domarko mokykla – tai tikslus parodymas, kaip turi būti, kaip reikia įkūnyti kiekvieną frazę, išvengiant šalutinių judesių.“

Teiginiui, kad tolygus judesys, nuosekli pulsacijos kontrolė yra vie-

na pagrindinių muzikinės dramaturgijos įgyvendinimo priemonių, pritaria prof. V. Augustinas: „Šiandieninis dramaturgijos konceptas, kaip viską pateisinantis, yra primestas tam tikros mados. Pulsacija – viena svarbiausių priemonių dramaturgijai atskleisti. Antraip dramaturgija tampa kaip ant smėlio numestas grūdas, ji neturi užtaiso, atramos. Tempo lėtinimas ir greitėjimas turi tam tikrą logiką, proporciją. Vientisose kompozicijose paprastai išlaikomos taisyklingas tempo pokyčių proporcijos. Lygiai svarbi yra tam tikra lėtinimo ir greitėjimo pusiausvyra, kitaip tariant, tobulų proporcijų samprata, ateinanti jau iš antikos. Tempo lėtinimo ir greitėjimo pusiausvyrą labai sunku išmatuoti, tačiau apie tai kalbėti ir tai tyrinėti yra labai prasminga ir įdomu.“

Ne mažiau svarbus ir orkestro vaidmuo siekiant tolygiais judesiais išgauti tam tikrą agoginį efektą, bet nesugriauti bendros muzikinės tėkmės. „Jeigu orkestras labai profesionalus, jis supranta kompozitoriaus specifiką. Pavyzdžiui, atliekant J. Strausso valsus reikalingas tam tikras „klimpimas“ į antrąją takto metrinę dalį. Mes šito negalime sudiriguoti, bet orkestras gali tai tobulai sugroti. Vienas pagrindinių reikalavimų tokioje situacijoje – orkestro profesionalumas, tuomet dirigentas gali rūpintis bendra muzikine pulsacija. Kartu orkestras suvokia, kad agoginiai elementai turi būti įgyvendinami tam tikrose ribose, kitaip jie paprasčiausiai grotų ne kartu. Visus greitėjimus ir lėtinimus galime atlikti nuosaikiai ir suderinti tolygumą su agogika – tai aukštasis atlikimo pilotažas, liudijantis orkestro muzikinį skonį ir jo pasitikėjimą vadovu“, – mano M. Pitrenas.

M. Pitrenas pabrėžia, kad muzikavimas pulsacijoje yra būtinas, kitaip atlikimas bus mechaniškas ir negyvas. Tempo ritmas visų pirma yra muzikos gyvybingumą apibūdinanti sąvoka. Čia prisimintina garsioji austrų dirigento Carloso Kleiberio frazė: „Jūs pagrojote ritmiškai tiksliai, o dabar pripildykite šią frazę gyvybės“. Kaip tai padaryti, kaip tempo ritmui suteikti gyvybės, – muzikos suvokimo ir filosofijos problema,

jos neįmanoma išreikšti sąvokomis. Vienus dirigentus pulsacija varžo, o kiti ją pasitelkia kaip pagrindinę priemonę dramaturgijai įgyvendinti. „Absoliučiai esu antrųjų pusėje. Kai kurie pulsacijai meldžiasi, bet tokia tarnystė neprasminga, ji kausto. Pulsaciją reikia naudoti kaip priemonę muzikinei kulminacijai pasiekti, bet ji turi būti labai apgalvota, nes dažnas dirigentas garsindamas tempą nori pagreitinti, o artėdamas prie kulminacijos – būtinai palėtinti. Geriausios interpretacijos išsiskiria skonio ir gyvybingumo santykiu. Kompozitoriai negali visko užrašyti, todėl dirigentas turi matyti tai, kas yra tarp natų; nepaisant to, muzikinė tėkmė lieka nuosekli. Tai tarsi serviravimas: kompozitoriaus sukurtą produktą privalome pateikti stilistiškai pagrįstai, elgtis su juo atsakingai, tačiau vis tiek turime jį analizuoti, sudvasinti, įkūnyti, suteikti jam gyvybės“, – įsitikinęs M. Pitrenas.

IŠVADOS

1. Kolektyvinis muzikavimas yra veikiamas tam tikro susitarimo, tvarkos ir taisyklių. Visas muzikavimas, taip pat ir dirigavimas, susijęs su konkrečia vieta, ribotu laiku ir tam tikru skaičiumi atlikėjų ir klausytojų. Kad visa tai būtų paveiku, pakylėtų iš realiosios sferos, privalome laikytis per amžius nusistovėjusio žmonijos susitarimo ir gerbti kultūrinio žaidimo taisykles.

2. Muzikinis vyksmas yra priklausomas nuo laiko ir realizuojamas tam tikroje laiko atkarpoje bei tam tikru greičiu, todėl labai svarbios manualinės dirigavimo technikos priemonės, kuriomis sistemingai organizuojamas, tvarkomas ir kontroliuojamas to vyksmo greitis. Auftaktas ir dirigavimo schema yra visuotinai muzikų pripažįstami ir identifikuojami informacijos apie atliekamą muziką, jos pulsinę tėkmę teikėjai. Naudojantis šiomis priemonėmis siekiama, kad visi atlikėjai tiksliai įstotų, realizuotų tam tikras kompozitoriaus nuorodas kartu.

3. Kai muzikuoja daugiau negu vienas atlikėjas, siekiant užtikrinti kokybišką garsų išgavimą kartu ypač

aktualus tampa pulsas. Pulsacija – pasikartojantis garso trukmės verčių judėjimas – yra muzikos organizavimo pagrindas, turintis tiesioginę įtaką manualinei dirigavimo technikai ir jos lavinimui. Tinkamas pulsacijos suvokimas teikia esminę kokybinę naudą kolektyviniam muzikos atlikimui.

4. Pačioje pulsacijos sąvokoje yra užkoduotas tolygumas ir nuoseklumas. Pulsacija – pasikartojantis garso trukmės verčių judėjimas. Kartotis gali tik tai, kas yra vienoda – tam tikros vienodos didesnės ar mažesnės garso trukmės vertės arba jų segmentai. Jei garso trukmės vertės kartojasi nevienodai, pulsacija nebeatitinka savo pačios sąvokos.

5. Pulsacija, pasikartojantis garso trukmės verčių judėjimas, muzikinė tėkmė, yra siektinas tikslas, o tolygus dirigavimas – priemonė, įrankis šiam tikslui pasiekti.

6. Tolygus dirigavimas yra manualinės dirigavimo technikos metodas, todėl jam galioja visi dirigavimo technikos principai. Tolygus, logiškas judesys pasiekiamas teisingai ir tiksliai traktuojant pagrindinius manualinės dirigavimo technikos elementus – auftaktą ir schemą, kuriais atlikėjams teikiama informacija apie pulsinę muzikos tėkmę, kad jie tiksliai kartu galėtų realizuoti kūrinio autoriaus nuorodas. Tolygus auftakto ir schemos išdėstymas laike ir erdvėje tiesiogiai teigiamai veikia muzikavimą, nes atlikėjams visų pirma suteikia saugumo jausmą ir leidžia sutelkti jėgas kitiems svarbiems stambesniems ar smulkesniems niuansams, fiksuotiems partitūroje.

7. Dirigentas, pulsaciją suprasdamas kaip muzikinio kūrinio konstrukcijos pagrindą, savo judesiais turi garantuoti nepertraukiamą kompozitoriaus fiksuotą muzikinę tėkmę. Pagrindinė dirigavimo užduotis – informacijos teikimas, todėl tolygiai erdvėje ir laike išdėstytas judesys padeda užtikrinti, kad informacija visų atlikėjų bus suprantama vienodai ir reikalinga garso kokybė realizuojama kartu.

8. Tikslios agogikos termino apibrėžties reikmė muzikų atlikėjų ir tyrėjų bendruomenei svarbi siekiant vi-

siems vienodai suprantamo diskurso agogikos tema. Skirtingai traktuojant agogikos sąvoką dažnai nesusikalbama vertinant vieną ar kitą interpretaciją, dirigavimo manierą ar mokyklą. Vieni agogiką sieja tik su laiku, garso greičiu ir pulsacija, kiti sąvokai dar priskiria dinamines ir artikuliacines savybes. Šiame tyrime nesiekta palaikyti kurios nors pozicijos manant, kad tikslinga objektyviai pateikti įvairias agogikos sampratas ir atkreipti dėmesį į vienodai apibrėžiamo termino poreikį.

9. Muzikoje yra daug smulkių niuansų, apie kuriuos informaciją galima teikti ne tik rankomis, bet ir veido išraiška. Teikiant informaciją apie pulsaciją manualinė dirigavimo technika vaidina pirminį ir esminį vaidmenį, teikiant informaciją apie agogiką – dalinį.

10. Jei tempo lėtinimas, greitinimas ir laužymas parodomas logiškai, proporcingai dalijamais tolygiais judesiais, galima teigti, kad esant ryškiam agogikos poreikiui tolygus dirigavimas įmanomas, agogikai jis tarnauja kaip viena pagrindinių muzikinio vyksmo organizavimo priemonių. Profesionalus gebėjimas smulkiais rankų technikos judesiais derinti pulsaciją su agoginiais momentais yra aukščiausias dirigavimo technikos lygis, reikalaujantis ypatingos meistrystės ir vidinio tempo pojūčio. Pulso pojūtis turi būti preciziškas ir natūralus, pulsacija – laisvai ir aiškiai dirigento kontroliuojama. Dirigento individualybė ir tobula manualinė dirigavimo technika sudaro visas prielaidas nepažeidžiant pulsacijos artistiskai įgyvendinti partitūros reikalavimus. ■

LITERATŪRA

Muzikos enciklopedija, 3 t. 2007. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.

Vignal M. 2005. *Larousse Dictionnaire de la musique*. Paris: Larousse.

Visuotinė lietuvių enciklopedija, prieiga internete vle.lt

Justinas Jarutis: „Neįmanoma pasiruošti mirčiai, vaikui ir sėkmei“

Rūta GINIŪNAITĖ

JUSTINAS JARUTIS PRAĖJUSIAIS METAIS BUVO BENE DAŽNIAUSIAI MINIMAS LIETUVOS ATLIKĖJAS. „LIETUVOS BALSO“ PROJEKTAS TELEVIZIJOJE, SOLO KARJERA, PASIRODYMAI ĮVAIRIUOSE RENGINIUOSE PAKEITĖ JO KASDIENĮ GYVENIMĄ. DABAR KAS NORS NUSIŠYPSO BASEINE, GATVĖJE ATSIŠUKA MOČIUTĖS IR GARSIAI IŠTARIA JO VARDĄ. BET „FREAKS ON FLOOR“ GRUPĖS LYDERIS NESISKUNDŽIA – VISKAS, ANOT JO, PRIKLAUSO NUO MŪSŲ POŽIŪRIO Į KASDIENYBĘ.

PRIEŠ BEVEIK PENKIOLIKA METŲ PRADĖJĘS SAVO MUZIKINĮ KELIĄ, JIS SU „FREAKS ON FLOOR“ IŠLEIDO PENKIS ALBUMUS IR KŪRĖ STILINGĄ ELEKTRONIKĄ SU „THE SNEEKERS“. DABAR JO GRUPIŲ VEIKLA ŠIEK TIEK APRIMUSI, NES DIDŽIAJĄ LAIKO DALĮ JIS SKIRIA SOLO KARJERAI. ATRODO, TOKS SPRENDIMAS PASITEISINO.

SUSITINKAME VALANDAI VILNIAUS SENAMIESTYJE. „PALAUK, APIE KĄ KALBĖSIMĖS?“ – KLAUSIA JIS. „SKILTIES PAVADINIMAS – „POPULIARUMO KAINA“, TEKS APIE POPULIARUMĄ IR KALBĖTIS“, – ATSAKAU. JUSTINAS JUOKIASI.

– Kadaisė minėjai, kad išgirdęs „The Beatles“ ir „Red Hot Chili Peppers“ labiau už viską troškai groti milijonui žmonių. Kaip tas noras Tave atvedė iki ten, kur esi?

– Pradėjau groti maždaug prieš penkiolika metų gimtajame Kupiškėje. Kai nutrūkdavo gitaros styga, neturėdavau galimybės važiuoti į Vilnių jos nusipirkti, tad išmokau ją pervy-

nioti ir vėl naudoti. Turėjau didžiulį norą groti, virtuvėje su draugais kurti dainas.

Esu čia tik dėl kvailo užsispyrimo. Galėjau daug kartų mesti muziką ir sugalvoti kitų būdų pinigams uždirbti. Buvo laikotarpis, kai muzika mane erzindavo, bet nenustojau kurti – noriu įrodyti sau pačiam, kad galiu pasiekti ką nors reikšminga.

Pradėjau groti nelengvais laikais, per krizę. Tačiau dabar jauni atlikėjai jaučia kur kas didesnę spaudimą – viskas, ką jie sukuria, turi skambėti naujai, nesikartoti. Niekas negali skambėti blogai, nes visos techninės priemonės prieinamos kiekvienam.

– Atrodė, kad visuomet būsi roko žvaigždė ir „Freaks On Floor“ vokalistas. Kada pirmą kartą sukirbėjo mintis imtis solo karjeros?

– Buvo 2011-ieji. Po antrojo „Freaks On Floor“ albumo ėmė atrodyti, kad gal nepadareme visko, ką galėjome, todėl kilo noras kurti muziką pačiam. Po metų išleidau dainą, bet viską taip ir palikau.

Rimtesnė solo veikla išibėgėjo maždaug prieš trejus metus. Gimė dukra, atsirado kitokių jausmų; norėjau, kad kūriniai atspindėtų mano vidinę būseną ir asmenines mintis.

Daug laiko dirbau su savimi, kad galėčiau pasakyti: mano individuali karjera ir buvimas grupėje vienas kitam nemaišo. Esu aš ir yra grupė. Mes su Roku („Freaks On Floor“ grupės būgnininkas Rokas Beliukevičius. – Aut. past.) kuriame muziką ir kar-

tu, ir atskirai. Muzika yra malonumas, o ne savęs išdavimas. Mes visuomet kūrėme tai, ką norėjome ir kaip jautėme. Nėjome į populiariąją muziką, nesekėme tendencijų, likome savimi. Po tiek metų tampame vis artimesniais draugais, kurie vienas kitam išsako komentarus visomis temomis – kūrybos taip pat.

– Dabar Tave galima suikti visur – nuo „Lietuvos balso“ iki įvairių reklamų ir projektų. Ar visi tie dalykai neatitolina nuo muzikos?

– Visai ne. Žinojau, kad televizija bus tik dar viena priemonė parodyti save. Tai labai gera platforma demonstruoti save kaip atlikėją, nes, pirmiausia, nesu televizinis veidas. Esu muzikantas. Niekada nenustojau kurti muzikos – netgi dabar, kai turėčiau ruoštis didžiausiam savo koncertui „Žalgirio“ arenoje, laisvais vakarais einu į studiją ir kuriu naujas dainas, vystau idėjas.

– Kaip buvimas televizijoje ir padidėjęs dėmesys pakeitė žmonių požiūrį į Tave?

– Kai keiti darbą ar mokyklą, niekuomet nežinai, ar ten bus geriau. Taip ir čia – ne kartą maniau, kad mane sukritikuos, sumenkins. Bet tiek kurdamas naują projektą, tiek bandydamas naują stilių ar televiziją, jau nebesirūpinu kitų nuomone – darau tai dėl savęs. Visą muziką, kurią išleidžiu, aš mėgstu. Mano žingsniai dabar yra teisingi, matau tai iš savo perspektyvos, stengiuosi juos išlaikyti ir kartu eiti naujomis kryptimis.

Muzikos industrijoje yra žmonių, kurie bijo kvailai atrodyti sociume, būti neįvertinti. Bet iš tiesų tu rūpi tik pats sau. Jei groji elektroniką, bet nori groti metalą ir bijai kitų nuomonės, tai yra tavo bėda.

– Kada suvokei, kad esi labiau matomas ir stebimas negu anksčiau?

– Pastaruju metu sulaukiu nemažai dėmesio. Neseniai su šeima vakarieniavome Birštone. Eidamas pro šalį moters telefone pamačiau savo veido nuotrauką nuo albumo viršelio. Tada supratau, kad mane stebi.

Bet niekas neatsitiko per naktį. Kai kurie mano dabartinį etapą vadiną piku. Jei tai tiesa, iki jo ašėjau dvylika metų, žinojau visus galimus scenarijus: kas būna, kai išpopuliarėji po vienos dainos, kas būna, kai dirbi daug metų ir tik tada tampa matomas.

Labiausiai erzina, kai žmonės nejuočia ribų, gatvėje garsiai sako tavo vardą ir priverčia jaustis eksponatu. Bet pamažu išmoksti iš to juoktis – kol žmonės nelenda į mano namus, tol viskas gerai. Neįmanoma savęs tam paruošti. Negali pasiruošti mirčiai, vaikui ir sėkmei. Nemanau, kad Billie Eilish (jauna amerikiečių atlikėja, tapusi pasauliniu fenomenu. – Aut. past.) buvo tam pasiruošusi. Tai internetinės kartos lemtis, nes esi visur atpažįstamas. Labai daug priklauso nuo to, kaip pateiki save ir ko iš žinomumo tikiesi. Aš nesikišu į politiką, nekomentuoju svarbių reikalų. Padarau viską, kad žmonės prie manęs neįkibtų. Dabar sulaukiu daugiau šypsenų ir pats nusišypsau – ar močiutei gatvėje, ar berniukui prie baseino.

– Minėjai, kad debiutinis solo albumas „Justinas Jarutis“ (2018) yra dedikuotas dukrai ir kad požiūris į muziką pasikeitė būtent po jos gimimo. Kaip?

– Dukra man yra svarbiausias dalykas pasaulyje. Jei iš manęs atimtum galimybę koncertuoti, kurti, turėti darbą, santykius ir galėtum likti tik vienas dalykas, tai būtų mano dukra. Man ji – didžiausia dovana, todėl buvo logiška jai paskirti albumą.

– Esi vienas aktyviausių Lietuvos atlikėjų, daug koncertuoji. Ar visame šiame skubos ir darbų kupiname pasaulyje turi laiko klausytis, skaityti, sustoti?

– Gal kam iš šono atrodo kitaip, bet turiu. Dabar daug skaitau ir renkuosi knygą vietoj filmo. Visada gali rasti laiko, tik reikia jį suplanuoti. Šiuo metu laukia tik vienas koncertas, bet vasarą ar gruodį ištaškau save į visas puses. Tačiau nesijaučiu pamestęs save.

– Jautiesi psichologiškai stiprus?

– O kas jaučiasi? Visi keliame sau klausimus. Visą gyvenimą jaučiau labai stiprias emocijas ir tik dėl to galiu kurti. Nesveika tikėtis, kad viskas bus gerai. Net ir bloga diena yra diena.

Pastaruju metu svarstau: mes norime būti laimingi, bet kokia to kaina?

Pamirštame, kad ir ašaros, ir liūdesys yra laimės dalis. Būna, repetuodamas savo dainą apsiverkiu, nes ji man primena mano sesę. Esu laimingas, kad jaučiu ir nieko neslepiu nuo savęs.

Dainuoju apie tai, ką žinau. Pavyzdžiui, nieko nenutuokiu apie politiką, todėl apie ją nekalbu. Iki galo nesuprantu aplinkosaugos, todėl apie ją nekalbu. Dainuoju apie tai, kas artima – jausmus ir santykius. Neturiu prie ką kovoti, tik prieš save. O kai susigyveni su savimi, gali eiti ir spręsti kitas ir kitų problemas.

Man niekada nebuvo kam priešintis. Būtų labai įdomu pažiūrėti, kaip sovietmečiu kūrusios grupės („Vairas“, „Hiperbolė“, „Foje“) mąstė ir rašė žodžius. Norėčiau pamatyti paprastą gyvenimą už scenos, patirti jausmą, kai tavo muzika yra draudžiama.

– Kai kalbėjaisi su atlikėja Gabriele Vilkickyte, ji užsiminė, kad didžiausia mūsų kartos baimė yra ką nors praleisti. Kokia didžiausia Tavo kartos baimė?

– Mano karta jautė didelį spaudimą. Baigti mokyklą, studijuoti, tada dirbi, imi paskolą ir perki butą, kuri šeimą. Tiek aš, tiek daug kas iš mano kartos bijo būti kalti ir klysti, padaryti neteisingus žingsnius. Mums buvo sakoma, kad klysti negerai, nes paskui užklumpantis jausmas neleidžia ramiai gyventi. Ir dabar labiausiai bijau jaustis kaltas, kad ko nors nedarau...

Seniau bijodavau praleisti koncertus, vakarėlius, bet dabar vakarais skaitydamas knygą suprantu, kad kai mirsiu, pasaulis nesustos. Neseniai viena draugė pasakė: troleibusai toliau važinės, kai mes išeisime. Tai supaprastina visas tavo problemas. Niekas po mūsų nesugrius.

Dar bijau nepamatyti, kaip mano dukra užauga.

– Ką norėtum sau visuomet priminti?

– Jei nežinai, ką daryti, nedaryk nieko. Reikia palaukti ir leisti sau pagalvoti. Vėliau laikas duos dar daugiau laiko problemoms išspręsti. ■

GIEDRAI JULIJAI TUTKUTEI – STAMBULO KONKURSO LAURAI

Sausio 5 dieną Muzikos svetainėje vykusios Senjorų vakaronės svečiai į atsakingą konkursą Stambule išlydėjo keturiolikmetę arfininkę Giedrą Juliją Tutkutę. Išklause koncerto programos, kurioje skambėjo konkursui paruošti kūrinių, visi vienu balsu pripažino: laurai Giedrai Julijai garantuoti.

Komplimentų jaunajai atlikėjai negailėjo ir dirigentas Modestas Pitrenas, ir puikiai arfos meną išmanantis LNOBT orkestro klarnetininkas Vytautas Skripkauskas: „Su žmona arfininke Palmira kartu ir teatre, ir namie – visur šalia arfos. Daug arfininkų girdėjau, bet kad tokia jaunutė taip puikiai skambintų – tiesiog stebuklas!“

Taigi Giedra Julija Tutkutė, išlydėta gausių pagyrimų, išvyko į Stambulą, į čia pirmą kartą surengtą arfų festivalį-konkursą, skirtą prieš 10 metų lėktuvo katastrofoje žuvusiai Turkijos arfininkei Ceren Necipoğlu.

Konkurse dalyvavo muzikantai iš Turkijos, Lietuvos, JAV, Ispanijos, Italijos, Ukrainos, Suomijos, juos vertino pasaulyje žinomi atlikėjai ir pedagogai iš JAV, Prancūzijos, Didžiosios Britanijos, Turkijos. Dviejų turų programoje kiekvienas dalyvis turėjo paskambinti po tris privalomus kūrinius.

Konkursas vyko jaukioje muziejaus salėje, o baigiamasis laureatų koncertas – didžiulėje 1000 vietų salėje.

Greta konkurso vyko ir festivalio renginiai – meistriskumo pamokos, žiuri narių koncertai, susitikimai bei diskusijos. G. J. Tutkutei laiko pritrūko net Stambulo apžvalgai – liko tenkintis tik specialiai dalyviams vėl vakarą atverto Sofijos soboro grožiu.

Žinoma, didžiausias džiaugsmas Giedrai Julijai – pelnyta I vieta.

MB inf.

Giedra Julija Tutkutė nuo 2019 m. rugsėjo mokosi Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje, Vilijos Grencvičiūtės arfos klasėje.

Giedra Julija arfa skambinti pradėjo būdama trejų su puse metų. Pirmoji jos mokytoja – Daiva Šlyžienė. Gabi ir smalsi mergaitė nuolat tobulinasi įvairiuose arfos meistriskumo užsiėmimuose, dažniausiai – pas Paryžiaus nacionalinės konservatorijos absolventę Aistę Baliunytę.

Nuo 2018 m. Giedra Julija lanko ir muzikos komponavimo pamokas pas Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos mokytoją kompozitorę Nailią Galiamovą.

Nuo šešerių metų mergaitė aktyviai koncertuoja, įvairiuose arfos konkursuose pelno aukščiausius apdovanojimus.

Giedra Julija Tutkutė

Vytautas ALENSKAS

1930

metais Lietuva iškilmingai minėjo 500-ąsias Vytauto Didžiojo mirties metines. Šalyje kilo graži patriotinė banga tais metais gimusiems berniukams suteikti Vytauto vardą. Marijampolės apskrities Liudvinavo valsčiaus Ūdrupio kaime Blūšių šeimoje gimusiam berniukui tėvai taip pat išrinko Vytauto vardą. Pasirinkimą, matyt, dar labiau stiprino ir gimimo diena – vasario šešioliktoji.

Vytautas lankė Kūlokų pradžios mokyklą ir Liudvinavo progimnaziją, Kauno Juozo Gruodžio muzikos mokykloje (dabar – konservatorija) 1948–1952 m. pas dėstytoją Andrių Kairį mokėsi choro dirigavimo, 1952–1956 pas dėstytojus Vytautą Klovą ir Algimantą Daunorą – kompozicijos.

Lietuvos valstybinėje konservatorijoje (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija) studijavo chorvedybą doc. Jono Vadausko klasėje, 1961 m. gavo choro dirigento diplomą.

Dirbo muzikos vadovu Kauno vaikų darželiuose, vadovavo vidurinių mokyklų chorams ir orkestrams, buvo vaikų muzikos mokyklos mokytojas, direktoriaus pavaduotojas, Kauno vidurinės meno mokyklos, Kauno Juozo Gruodžio aukštesniosios muzikos mokyklos direktorius.

Kaune V. Blūšius dirbo ne tik pedagoginį ir administracinį darbą, jis daug laiko skyrė meninei veiklai. Vadovavo Kauno medikių, Profsąjungų rūmų vaikų, Mėsos kombinato, Kauno politechnikos instituto (dabar – Kauno technologijos universitetas) ansamblio „Nemunas“, Lietuvos žemės ūkio akademijos (dabar – Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija) chorams arba buvo jų chormeisteris. Parengė ir dirigavo L. van Beethoveno Fantaziją chorui, fortepijonui ir orkestrui, oratoriją „Kristus alyvų kalne“, B. Smetanos kantatą „Čekiškoji giesmė“ ir kt.

Švęsti, deja, negalėsime – tik minėsime

Vytautui Blūšiui – 90

Surengė per 300 koncertų Lietuvoje ir užsienyje.

1973 m. V. Blūšius buvo pakviestas dirbti į Lietuvos valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakultetus (dabar – LMTA Klaipėdos fakultetas).

Dirbo Chorvedybos katedros vyresniuoju dėstytoju, vadovavo muzikos mokytojų specialybės studentų mišriam chorui. 1975 metais buvo išrinktas Kultūros fakulteto dekanu. Nuo 1987 metų – docentas. 1987–1995 m. – fakultetų prorektorius, nuo 1995 m. – Klaipėdos universiteto Menų fakulteto Chorvedybos katedros docentas. Dėstydamas dirigavimo ir aranžavimo chorui dalykus, parengė būrį profesionalių chorvedžių.

Nuo pirmųjų darbo Klaipėdoje metų V. Blūšius įsitraukė į mies-

Vytautas Blūšius

Prie Klaipėdos fakulteto vargonų

Su Kauno S. Nėries mokyklos choru

Lietuvos vakarų krašto dainų šventė, 2010 m.

to kultūrinį, visuomeninį gyvenimą. Aktyviai ėmėsi S. Šimkaus chorų konkurso (vyksta nuo 1976 m.) organizavimo darbų, kartu su bendraminčiais jį iškėlė iki tarptautinio lygio. Pastačius Klaipėdos vasaros estradą, buvo vienas iš nuolatinių ir aktyvių miesto dainų švenčių organizatorių. Tuomet vykdavo tradicinės miesto, Klaipėdos zonos, moksleivių dainų šventės, buvo surengtos proginės šventės kompozitorių Juozo Karoso, Jono Švedo jubiliejinėms sukaktims paminėti. Jo indėlis buvo įvairus – režisuodavo, diriguodavo, rūpindavosi eitynėmis, kai kurioms šventėms parašė scenarijus, parengė leidinius.

V. Blūšius režisavo ir 1980 m. Lietuvos dainų šventės Dainų dieną, 1987 m. – Lietuvos moksleivių dainų šventės Dainų dieną, 1990 m. – Lietuvos tautinės dainų šventės Dainų dieną, Lietuvos, Latvijos ir Estijos aukštųjų mokyklų studentų šventės „Gaudeamus“ (1978, 1982, 1988, 1991, 1995).

Dirbdamas Klaipėdoje V. Blūšius surengė tris autorinės kūrybos koncertus, juose dalyvavo solistai ansambliai, chorai, simfoninis ir kitokie orkestrai. Uostamiestyje ir kitose Lietuvos vietovėse surengė per 50 koncertų.

Šalia aktyvios pedagoginės, meninės, visuomeninės veiklos V. Blūšius parašė nemažą pluoštą dainų solistams, mišriems, moterų ir vyrų chorams („Motinos daina“, „Ar tu jau pamiršai?“, „Obuoliukas“, „Mano žemė“, romansą smuikui arba altui ir fortepijonui), kūrinių lietuvių liaudies instrumentams, muziką animaciniam filmui „Vilkas ir siuvėjas“. Chorai mielai dainuoja jo harmonizuotas ar aranžuotas lietuvių liaudies dainas. Kartu su Elena Jokūboniene ir Aušra Svirskiene parengė Algimanto Daunoro (1927–1967) kūrybos leidinius: „Kūriniai fortepijonui“, „Solo ir choro dainos“, „Sonata violončelei ir fortepijonui“, „Kasdienės mišios / Missa quotidiana. Gedulinės mišios / Requiem aeternam“.

V. Blūšiaus plunksnai priklauso metodiniai leidiniai „Muzikos instrumentai“, „Instrumentavimas ir aranžavimas“, „Chorinė aranžuotė“,

Su Vytautais Vytauto Didžiojo paminklo atidengimo proga prie Šatrijos kalno. Vytautas Blūšius (pirmas iš dešinės), Vytautas Landsbergis (antras iš kairės)

Roberto Schumanno knygos „Gyvenimo taisyklės ir patarimai jauniems muzikantams“ vertimas iš vokiečių kalbos, proginiai leidiniai „Po mūzų stogu“ (LVK Klaipėdos fakulteto 25-mečiui), „Kauno Juozo Gruodžio konservatorija“, „Ir teka... Ir skamba... ALNA“. Kartu su A. Svirskiene ir E. Jokūboniene parengė monografiją „Elena Martinonienė-Navickaitė“, su Robertu Varnu ir Algirdu Šumskiu – „Lietuvos vakarų krašto chorinės kultūros metraščius“, su Vytautu Alensku ir Vytautu Petručiu – leidinį „Klaipėdos Vytautų klubui – 20“.

Ir tai dar ne viskas. V. Blūšius buvo Kauno ir Klaipėdos miestų chorvedžių tarybos pirmininkas, Lietuvos dainų švenčių chorų konsultantas, apžiūrų ir konkursų žiuri pirmininkas arba narys, Klaipėdos Vytautų klubo prezidentas. Jis labai mėgo dirbuotis sode, kartu su žmona Elena (taip pat muzike), vaikais ir vaikaičiais gražiai švęsti šventes. Vylėmės, kad šių metų vasarį švęsime jo 90-mečio jubiliejų. Deja, 89-ąją gimtadienį praleido liginėje, o 2019 m. vasario 18 d. išėjo Amžinybėn. Tad jubiliejiname renginyje jį jau tik minėsime.

V. Blūšius, nepaprastai kuklus žmogus, sulaukė ir pripažinimo bei pagarbos ženklų. Jis buvo švietimo ir kultūros žymūnas, Lietuvos nusipelnęs mokytojas, jam suteiktas meno kūrėjo statusas. ■

IN MEMORIAM

ALGIMANTAS BRAŽINSKAS

Toli, palei šilą, ugnelė ... užgeso

Kompozitorius Algimantas Bražinskas gimė dar nepriklausomoje Lietuvoje (1937 m. lapkričio 12 d. Vilkaviškyje), ir tai galbūt lėmė jo maištingą, laisvamanišką charakterį. Sunki vaikystė, šeimai po Antrojo pasaulinio karo traukiantis su miniomis pabėgėlių iš Mažosios Lietuvos, blaškymasis po Europą, motinai tikintis pabėgėlių stovyklose surasti pasimetusį tėvą, grįžimas iš Prahos į skurdžią pokario Lietuvą, kaimą prie Druskininkų, įsirėžė kaip skaudi gyvenimo patirtis. Vėliau, jau tapęs kompozitoriumi, tėvą jis aplankė JAV ir parsivežė jo pokario metų dienoraščius, kuriuose – ir jo nutolusi vaikystė.

Muzikoje jis surado save: iš pradžių grojo ant popieriuje nusipieštos klaviatūros, vėliau mažoje kaimo mokykloje rado pianiną. Mokėsi Druskininkų muzikos mokykloje, grojo smuiku, akordeonu ir fortepijonu, Juozo Tallat-Kelpšos aukštesniojoje muzikos mokykloje (1953–1956 m.) studijavo kompoziciją ir ten beprotiškai pamėgo groti fortepijonu – naktimis, apgavęs sargą, įsmukdavo į klasę. Vasaromis skambindavo Druskininkų poilsiautojams. 1956–1961 m. studijuodamas Lietuvos valstybinėje konservatorijoje (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija), Eduardo Balsio klasėje, perėmė geriausias mokytojo profesines savybes. Studijas baigė grodamas savo paties Pirmąjį koncertą fortepijonui, kuris vėliau buvo įtrauktas į tuometinės Sovietų Sąjungos aukštųjų muzikos mokyklų fortepijono specialybės programas kaip privalomas moderniosios muzikos repertuaro kūrinys.

Dar studijuodamas A. Bražinskas įsidarbino Lietuvos kino studijoje,

kūrė muziką filmams. Jis parašė muziką ir Arūno Žebriūno filmui „Paskutinė atostogų diena“, vienam iš daugiausiai apdovanotų visų laikų lietuvių kino meno darbų. 1965 m. filmas pelnė specialųjį XVIII Lokarno kino festivalio prizą „Sidabrinės burės“ ir VI Kanų tarptautinio filmų jaunimui susitikimo Didįjį prizą, šeštajame Pabaltijo, Baltarusijos ir Moldavijos kino festivalyje Taline apdovanoti režisierius A. Žebriūnas, operatorius J. Gričius ir kompozitorius A. Bražinskas. Jis kūrė muziką ir dramos spektakliams, nes teatro menas jam tapo artimesnis, „šeiminis“, stebint spektaklius su puikiaja aktores Eugenija Pleškyte.

Septintas ir aštuntas XX a. dešimtmečiai lietuvių muzikoje buvo kupini modernistinių ieškojimų, jų nestokojo ir Bražinsko muzika. Jis parašė daug iškilių, į lietuvių muzikos istoriją įėjusių kūrinių, tarp jų kamerinę simfoniją „Homo sum“ (ž. J. Marcinkevičiaus, 1974). Ją Lietuvos kameriniam orkestrui, mišriam chorui ir solistui Vaclovui Daunorui atliekant perpildytoje Valstybinės filharmonijos salėje klausytojams užgniauždavo kvapą.

Choro „Cantemus“, vadovaujamo Lauryno Vakario Lopo, tarptautinės šlovės pradžia taip pat susijusi su A. Bražinsko kūryba – 1989 m. Areco (Arezzo, Italija) konkurse atlikęs balades „Kur tėvulio dvaras“, „Upele šventoji“, „Karčema“, „Pirtis“ ir kitas (Vytauto Bložės ž.) laimėjo antrąją premiją ir sidabro medalį. Dėl originalios lietuvių folkloro ir modernių XX amžiaus muzikos priemonių – sonoristikos, aleatorikos – samplaikos šios baladės chorui „Cantemus“ garantavo tarptautinių konkursų Tūre (Prancūzija), Tolosoje (Ispanija), Gorricijoje (Italija) prizus.

Solistė Nijolė Ambrazaitytė neprilygstamai atlikdavo vokalinių ciklą „Ketrios raudos ir aukojimas“ (ž. M. Martinaičio, 1970), koncertuose ir per radiją skambėjo choriniai ciklai „Pavasario žaidimai“ (ž. S. Gedos, 1976), „Penkios Kukučio baladės“ (ž. M. Martinaičio, 1978), koncertas chorui „Mano vasarų žemė“ (ž. S. Gedos, 1985), dainos, kantatos.

Bražinskas pradėjo lietuvių kompozitorių „muzikinių paminklų“ Mažosios Lietuvos atminimui istoriją. Jo Donelaičiui skirta opera „Kristijonas“ (1983) buvo pastatyta Klaipėdos muzikiniame teatre 1986 metais.

Kompozitorius buvo žvaigždė, be jo kūrinių neapsieidavo nė viena Lietuvos dainų šventė – „juk tuose kūriniuose buvo ir šventas žodis – Lietuva“, – sakė kompozitorius, parašęs kantatas „Tėvynei – širdžių sutartinė“ (1968), „Tėviške, tu saulės lelija“ (ž. Sigitos Gedos, 1981) ir dar daugelį kitų.

Bražinsko muzika skambėdavo ne tik dainų švenčių vaikų, mišrių ar moterų chorų repertuaruose, bet ir liaudies ansamblių vakaruose, šokių dienos. Poetiniuose tekstuose būdavo privalomų „tarybinių“ žodžių, turėdavusių tarnauti to meto politinei idėjai, bet kūrinių dainingumas, lietuviška gaida pavergdavo ir vaikų, ir suaugusių atlikėjų širdis. Juk Bražinskas buvo Balsio mokinys! Nenuostabu, kad dainoje „Ugnelė“ (ž. Algimanto Baltakio), kurią Virgilijus Noreika pirmąkart atliko 1957 metais, vėliau ją daugiau nei penkis dešimtmečius dainavo ne tik Europoje, bet ir Šiaurės Amerikoje, taip pat ir savo 80-mečio koncerte 2015-aisiais, įsižiėbusi melodingumo liepsnelė plazdėjo daugybėje kūrinių, keliose dešimtyse valstybinio dainų ir šokių ansamblio „Lietuva“ programų, kurių repertuarą jis gludindavo pasitardamas su žmona Vida, šio kolektyvo choreografijos meistre. Per Lietuvos radiją ir televiziją nuolat skambėdavo šio ir kitų kolektyvų – kaimo kapelių, „Armonikos“ ansamblio – atliekama A. Bražinsko muzika, jo kūrinius grojo ir visos Lietuvos mėgėjų meno kolektyvai.

Bražinskas vienas pirmųjų, o gal ir pirmasis pradėjo naudoti kompiuterines technologijas muzikos kūriniams užrašyti, todėl, nelaukdamas leidyklų paslaugų, galėdavo juos platinti atlikėjams, mielai padėdavo ir kolegoms kompozitoriams. Jis narsiai reikšdavo nuomonę dėl kūrinių išigijimo tvarkos, kai užsakyti ir parašyti kūriniai nuguldavo juos išigijusios tuometinės Kultūros ministerijos stalčiuose,

pasisakydavo už sveiką konkurenciją, nes pats galėjo pelnytai džiaugtis ne vieną sezoną Kauno muzikinio teatro repertuare išsilaikiusiu miuziklu „Pagramančio šnekučiai“ (1975), prieš keletą metų atgimusiu Panevėžio muzikiniame teatre, atnaujintu „Lietuvos“ ansamblio kaip miuziklas „Žemės paukščiai“. Jis skausmingai išgyvendavo socialines bendruomenės problemas, kurias atskleidė miuzikle „Gaivus šiukšlynų vėjas“ (1998).

Algimantas Bražinskas kai kuriuos savo kūrinius vertino kritiškai, pavyzdžiui, operą „Liepsna“ (1987), kelias kantatas. Jis ne visuomet lengvai „atrasdavo“ įsimintinas melodijas, o melodiją laikė muzikos siela. Nemėgo, kai absoliutinami konstruktyvieji muzikos kūrybos principai.

Baigęs Lietuvos valstybinę konservatoriją, Bražinskas dvejus metus dirbo Lietuvos kino studijoje muzikos redaktoriumi, 1963–1968 m. buvo Lietuvos kompozitorių sąjungos kon-

sultantas, bet vėliau gebėjo gyventi iš kūrybos. Jis – tikras menininkas, nemėgęs samdomo darbo rutinos, laisvos natūros žmogus, nors ir jam teko taikytis prie epochinių pokyčių. Nevengdavo aštresnio žodžio, kas patikdavo ne visiems „cecho broliams“, tačiau nestokojo ir linksmo, pozityvaus požiūrio į gyvenimą.

„Muzika kiekvienai dienai“ – iškalbingas 2013 m. sukurtų, 2018 m. publikuotų 24 programinių pjesių rinkinys fortepijonui. Jį pats kompozitorius 2015 m. pristatė žemaičių muziejuje „Alka“ Telšiuose, Sedoje, Švenčionių Juliaus Siniaus muzikos mokykloje, pats pagrodavo po keletą pjesių, keisdamasis su pianistu Andriumi Vasiliausku.

Kompozitoriaus kūriniai ir šandien skamba Kauno valstybinio choro koncertuose, skambėjo Lietuvos senjorų dainų ir šokių šventėje (2019), 25-ajame fortepijono muzikos festivalyje „Lietuviška gaida 2018“, XX tarp-

tautiniame vasaros kamerinės muzikos festivalyje „Kuršių Nerija“ (2018), juos groja vaikų kanklių ansambliai (pjesė „Vasaros aidai“), jaunieji solistai jo dainas atlieka konkursuose.

Neblėstantis tobulėjimo nerimas Bražinską kasdien versdavo sėsti prie fortepijono ir rašyti muziką, kuri plazdėjo jo širdyje nuo ankstyvos vaikystės kaip prasmingiausias gyvenimo iššūkis.

1975 metais A. Bražinskui buvo suteiktas Lietuvos nusipelnusio meno veikėjo, 1987 m. – liaudies artisto vardas. Jis buvo apdovanotas Lietuvos valstybine premija (1973), Vyriausybės kultūros ir meno premija (2008), Vytauto Didžiojo ordino Riterio kryžiumi (2004 m.), S. Šimkaus, J. Švedo premijomis.

Virginija APANAČIENĖ

JUBILIEJINES SUKAKTIS ŠVENČIA

Aušra MIELEIKIENĖ
Fleitininkė
(kovo 4 d.)

Regimantas ŠILINSKAS
Skrabalininkas, dainų muzikos bei
tekstų autorius ir atlikėjas
(kovo 6 d.)

Andrius PLEŠKŪNAS
Altininkas
(kovo 14 d.)

Gabrielius ALEKNA
Pianistas, muzikos menų daktaras
(kovo 24 d.)

Viktorija ZABRODAITĖ
Fleitininkė
(kovo 31 d.)

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

SRTRF remia:
projektą
„Lokalčiai ir globalčiai –
disputai apie muziką ir kultūros
politiką, medijų menai ir kritikos
tribūna“ –
9 000 Eurų

„Muzikinio gyvenimo ir kultūros
politikos aktualijos“ –
19 000 Eurų

ŽURNALĄ „MUZIKOS BARAI“
REMIA

LIETUVOS MUZIKŲ SĄJUNGOS NARIAMS

2020 m. balandžio 25 d. (šeštadienį) 11 val.

Lietuvos muzikų sąjungos būstinėje (Gedimino pr. 32-2)

LIETUVOS MUZIKŲ SĄJUNGOS METINĖ KONFERENCIJA

Dalyvių registracija nuo 10.30 val.

Darbotvarkė

1. LMS prezidentės ataskaita
2. Revizijos komisijos ataskaita
3. LMS pažymėjimų įteikimas naujiems nariams
4. LMS veiklos gairių pristatymas
5. Pasisakymai, diskusijos.

Prašytume iki balandžio 22 d. pranešti apie dalyvavimą ir registruotis diskusijoms elektroniniu paštu info@muzikusajunga.lt arba tel. **+370 68614066**

Informacija NESUMOKĖJUSIEMS NARIO MOKESČIO

Nesumokėjusius nario mokesčio už praėjusius ir (arba) 2020 metus prašome tai padaryti iki konferencijos (balandžio 24 d.). Mokėti galima ir internetu.

Mūsų rekvizitai:

Lietuvos muzikų sąjunga, kodas 190749274
atsisk. sąsk. LT51 7300 0100 0245 0037
Bankas „Swedbank“ AB, banko kodas 73000

Primename, kad dalyvavimas konferencijoje yra kiekvieno LMS nario pareiga.

PASTABA: Reaguodama į Vilniaus miesto savivaldybės ir LR Vyriausybės sprendimus dėl koronaviruso pandemijos Lietuvos muzikų sąjunga atšaukė visus renginius. Jeigu karantinas bus pratęstas, Metinės konferencijos datą patikslinsime.

Lietuvos muzikų sąjungos administracija

Muzikos mokytojai dalijosi gerąja patirtimi

Vasario 21 d. Lietuvos muzikų sąjungoje įvyko Vilniaus r. savivaldybės muzikos mokytojų metodinio būrelio, kurio pirmininkė yra dr. Vaiva Jucevičiūtė-Bartkevičienė, inicijuotas susitikimas su Vilniaus miesto ikimokyklinių įstaigų muzikinio ugdymo metodine taryba, vadovaujama Eglės Povilaitienės. Tai pirmas renginys, skatinantis bendradarbiavimą tarp šių institucijų, besirūpinančių muzikos mokytojų kompetencijų tobulinimu.

Prie renginio organizavimo aktyviai prisidėjo Lietuvos muzikų sąjunga ir jos prezidentė prof. Audronė Žigaitytė-Nekrošienė, su kuria Vilniaus r. savivaldybės muzikos mokytojų metodinis būrelis plėtoja bendradarbiavimo ryšius.

Susitikimo proga buvo surengtas ir seminaras „Muzikos mokytojų dalykinių kompetencijų tobulinimas: naujųjų ir tradicinių būdų dermė“, skirtas muzikos mokytojams, dirbantiems pagal ikimokyklinio ugdymo programą.

Seminaras sulaukė didelio muzikos mokytojų dėmesio. Jo programa buvo įvairi: lektorių (prof. Audronės Žigaitytės-Nekrošienės, dr. Vaivos Jucevičiūtės-Bartkevičienės, Eglės Povilaitienės) ir stendiniai pranešimai, pristatantys įžvalgas apie vaikų pažintinių gebėjimų ugdymą, muzikinio ugdymo ir ekologijos sankirtas, etninės kultūros papročių ir tradicijų puoselėjimą, muzikos festivalį ir gamtosauką, pranešimų aptarimas. Muzikos pedagogai labai teigiamai įvertino galimybę ne tik pagilinti savo žinias ir kompetencijas susipažįstant su įvairiais muzikinio ugdymo metodais, bet ir pasisemti įkvėpimo iš puikaus medijų operos „Traviata“ (G. Verdi) pastatymo.

Po renginio vykusioje Vilniaus r. savivaldybės muzikos mokytojų metodinio būrelio ir Vilniaus m. ikimokyklinių įstaigų muzikinio ugdymo metodinės tarybos diskusijoje buvo aptartos tolesnio bendradarbiavimo kryptys.

MB inf.

(Gedimino pr. 32-2)

Beethoven 250

Koncertas-maratonas, skirtas

Ludwigo van Beethoveno

250-osio gimimo metinėms

PROGRAMOJE

Beethoveno klavyrinė muzika

Pradžia 2020 m. birželio 19 d. (penktadienį) 18 val.

Dalyvių amžius neribojamas

Registruotis: info@muzikusajunga.lt

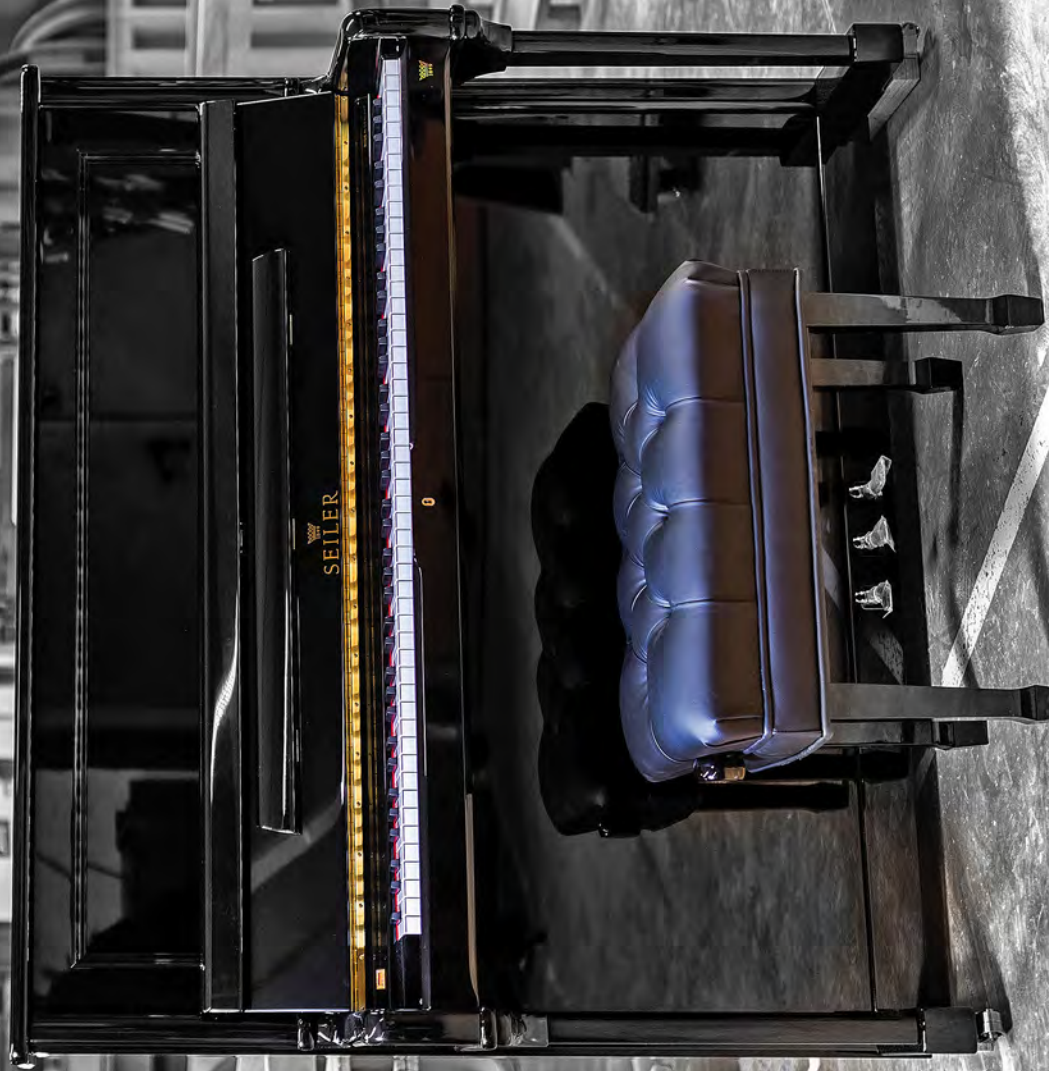
Daugiau informacijos www.muzikusajunga.lt

SEILER pianiniai ir fortepijonai

- Išperkamoji nuoma nuo 85 Eur/mėn.
- Be pradinio įnašo
- Su pianisto kėde ir pristatymu
- www.tonus-vivus.lt

— Gyvas garsas —

Evaldo LASIO nuotr.